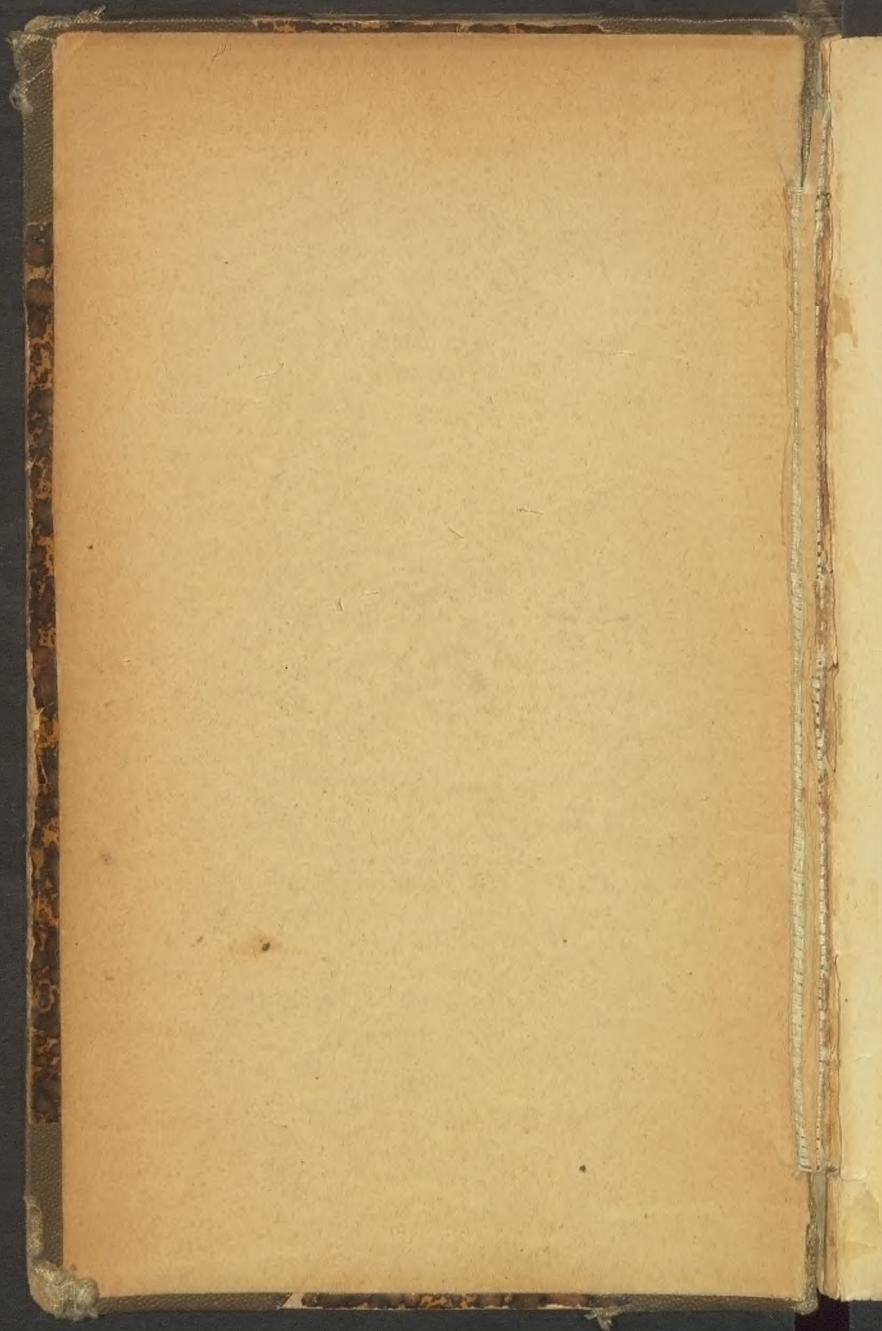

243444

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten.

Herczeg Ferenc munkái:

Napnyugati mesék.

Elbeszélések. Ára . . . frt 2.—
Diszkötésben . . . frt 3.—

A dolovai nábob leánya.

Színmű 5 felv. Ára füzve frt 1.20
Diszkötésben . . . frt 1.80

A három testőr.

Bohózat 3 felv. Füzve . frt 1.20
Diszkötésben . . . frt 1.80

Simon Zsuzsa.

Regény, 3-ik kiadás . . frt 1.60
Diszkötésben . . . frt 2.50

A Gyurkovics-leányok.

Kilencedik ezer . . . frt 1.50
Diszkötésben . . . frt 2.50

Mutamur.

26 elbeszélés, 3-ik kiadás frt 1.40
Diszkötésben . . . frt 2.40

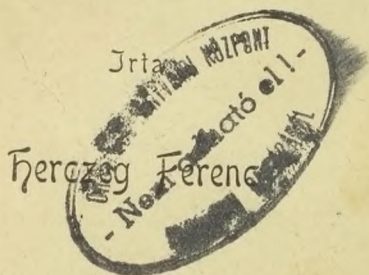
Fenn és lenn.

Regény. Ára füzve . . frt 1.60
Diszkötésben . . . frt 2.40

A Deákné vászna.

Elbeszélések, most van sajtó alatt.

A Gyurkovics-fiuk

Budapest, 1895
Singer és Wolfner kiadása.

Hatodik ezer.

243.444

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR	
Növedéknapló	
1953 év	N 1081 SZ.

BUDAPESTI HIRLAP NYOMDÁJA

ELŐSZÓ.

Az 188*-ik farsang utolsó éjszakáján különös és titokzatos kalandot éltem át, a mely még a bőjt végén is foglalkoztatta a fantáziámat.

A nőegyesület nagy álarcos bálján voltam és mikor hajnal felé hazaballagtam, a behavazott háztetők fölött olyan valószínűtlen, lila fényesség ült, a minőt eddig csak a Mednyánszky báró egyik-másik képén láttam.

Haza érkeztem a kis legénylakásomba és botorkálva mentem végig a dolgozószobámon, aztán a kőomsötét hálószobába léptem, a hol szokásom szerint tapogatózva gyújtókra kezdtem vadászni. (Erzsók asszony minden este gondoskodott róla, hogy ezt a vadászatot izgalmassá és érdekessé tegye, a mennyiben

ravasznál ravaszabb búvóhelyeket eszelt ki az üldözött svédek számára.) Végre halalit fujhatam, megtalálván a gyújtót. Ebben a pillanatban ideges nyugalanság fogott el és az a biztos meggyőződés vett rajtam erőt, hogy kívülem még *más valaki* is lélegzik a sötét szobában...

Az ágyban — az én ágyamban! — egy alvó ember feküdt! Eleintén babonás félelem fogott el... Kisértetekben ugyan nem hiszek, de tudom, hogy mi a hallucináció és olvastam egyszer egy úrról — izgalmas história volt — a ki éjszaka hazament és saját képmását látta a szobájában feküdni... (Az az úr később megbolondult.)

Mikor jobban szemügyre vettem embereimet, megkönnyebbülten fűséhajtottam. Nem én vagyok. Ő barna, én pedig szőke vagyok. Mindenekelőtt pedig bajuszkötőt visel az orra alatt, én pedig soha sem éltem ilyen szerzőcskével.

Mélyen aludt, és én kényelmesen szemügyre vehettem. Annyi bizonyos, hogy most látom először életemben... Az én hálóingem van rajta... Az éjjeli szekrényen álló vizes-

pohárba egy vastag, fehér szegfűvirágot tett . . . A ruháját — selyembélésű frakk, fehér báli mellény, aranygombos ing és a többi — szép rendesen a székre rakosgatta. . . . Apró holmiját az asztalra szórta: elegáns pénzesztárcáját, monokliját, arany óráját, kését, selyemkendőjét és szivartárcáját . . . A szivartárcán email-címer fénylett: piros mezőben fehér macskafej.

Jó ideig azon tanakodtam, hogy mit tegyek a rejtelmes alvóval, aztán elhatároztam, hogy semmit se fogok tenni. Eszembe jutott a beduin, a ki szentnek és sérthetetlennek tekinti a sátrába tévedt idegent és elhatároztam, hogy nem leszek vadabb erkölcsű a sivataglakónál. Nem dobom ki ágyamból a felkötött bajuszu idegent, a ki nemes bizalommal vette magára a hálóingemet.

Ágyat vetettem magamnak a diványon és elaludtam, abban bizakodván, hogy a reggel majd meghozza a titok magyarázatát. A reggelt azonban elaludtam. Mire fölébredtem, dél felé járt az idő és vendégem — ezt Erzsók asszonytól tudtam meg — tíz óra tájt fűtyörészve hagyta el a lakást. Előbb azon-

ban megitta a reggeli téámat és megette a két lágy tojásomat.

Erzsók egy levelet talált az íróasztalomon. Az a barna úr írta.

„Szervusz, vén korhely! Nem akartalak fölkelteni, azért búcsu nélkül távozom. Feri azt üzeni neked, hogy gyere el délben a törzsasztalukhoz ebédelni. Egy inget vettem kölcsön a szekrényedből.

Ölel: *Gyukrics*.“

Most is csak annyit tudtam, mint tegnap este. Ki ez a fesztelen modoru *Gyukrics*, a ki vén korhelynek nevez és kotorász a szekrényeimben? Ki az a Feri és merre van a törzsasztala?

Sorra vettem összes Feri nevű ismerőseimet, de senki se tudott *Gyukrics* urról.

A bőjt végefelé történt, hogy fölmentem a kaszinómba és éjjélíg elgibiceltem a játékosoknak. Köztük a legtükéletesebb és legmerészebb — a kit gyönyörűség volt nézni — egy barna arcú, hetyke bajszu kapitány volt. Ennek az embernek meg volt az az istenadománya, hogy ha két filkót mutatott föl

neki a partnere, szemejárásából csalhatatlan biztossággal meg tudta mondani, hogy ott van-e a kezében a harmadik, vagy ijesztésre dolgozik-e.

A szemem egyszerre megakadt a kapitány szivartárcáján, mely ott feküdt előtte a zöld asztalon. A tárcán email-címer fénylett, a címer fehér macskafejet ábrázolt piros mezőben.

— Ki ez a kapitány? — kérdeztem a szomszédomtól.

— Gyurkovics Géza. Vidéki ember.

Gyuvkrics — Gyurkovics . . . Ő az! Mikor azonban később óvatosan megkérdeztem a kapitánytól, hogy járt-e a farsangon Pesten, ő a fejét rázta.

— Egy esztendeig nem mozdultam ki a falumból.

A tavasszal egy vendéglői asztalon megint láttam egy macskafejes szivartárcát, ez Gyurkovics Milán képviselő tulajdona volt. Ő sem tudott az éjjeli kalandról, egyébként pedig sokkal komolyabb politikus, mint hogy rávallana a dolog.

A titok fátyolát végre Horkay Feri ba-

rátom lebbentette föl, egy véletlen találkozás alkalmával.

— Gyurkovics*Gyurka hált nálad, mondta.
— Úgy volt, hogy hárman jöttünk föl a Bácskából, a Rédey-piknikre... Nem akarunk vendéglőben aludni és szétszöttük magunkat a barátaink közt. Megbeszéltük, hogy én nálad alszom, Gyurka meg a duhaj Elefántovicznál, a harmadik másvalakinél... A pikniken azonban Gyurka összeveszett Elefántovicssal és azért szállást cseréltünk: ő hozzád ment, én pedig Elefántovichhoz...

Így esett, hogy érdeklődni kezdtem a Gyurkovics-fiuk iránt és tudakozódtam a viselt dolgaik után. A mit megtudhattam, személyes tapasztalataimból és mások utbagazítása nyomán, azt a következőkben mondom el olvasóimnak. Mielőtt azonban áttérnék a részletekre, szükséges egy általános tájékoztató pillantást vetnünk a Gyurkovicsék családfájára.

A fiuk atyja, néhai Gyurkovics Sándor, bács-tamási birtokos volt. Tamási Gyurkovics Sándornak és rác-mileticsi Csákó Annának, a volt csajkás kerület híres szépségének, hús

esztendeig tartó boldog házasságából tizenkét törvényes ivadék származott.

Ime a nemes családfa legifjabb hajtása :

Gyurkovics Sándor
Csákó Anna

{	1. 2. Géza (katona) és András
(gazda) ikrek.
	3. Milán (országgyűlési képviselő).
	4. Sári (Hidvéghyéné).
	5. Gyurka (bajai főszolgabíró).
	6. Ella (Gábor Endréné).
	7. Sándor (gazda?).
	8. Katinka (Radványi tábornokné).
	9. Terka (Török Laciné).
	10. Liza (Radványi Gidáné).
	11. Klári (Horkay Feriné).
	12. Mici (Sándorfyéné).

Föl kell e helyen említenem, hogy Gyurkovicsné Csákó Anna jónak látta a családfán bizonyos önhatalmu változásokat eszközölni, a menyiben a születések sorrendjét fölcserélvén, az ifjabb Gyurkát és Sándort az ötödik, illetve hetedik helyről a negyedik,

illetve ötödik helyre léptette elő, az ilyképen üresedésbe jött hatodik és hetedik helyre pedig Sárít és Ellát osztotta be. E változást elfogadta az egész család és a leányok oly következetesen ragaszkodtak hozzá, hogy ifjabb fitestvéreiket mindenkor *bátyám*-nak szólították, megadván nekik az idősebbeket megillető minden tisztességet. És ha meg is esett néha, hogy a szórakozott Sándorka *néném*-nek nevezte Sárít vagy Ellát, a költők által oly sokat megénekelte *anyai kéz* gyors legyintéssel torolta meg a házi statutumon ejtett csorbát.

Gyurkovicsné intencióihoz képest tehát a következő helyreigazítást eszközölöm a családfán:

{	
	3. <i>Milán</i>
	4. <i>Gyurka</i>
	5. <i>Sándor</i>
	— több évi szünet —
	6. <i>Sári</i>
	7. <i>Ella</i>
	8. <i>Katinka</i>

A családfa adatait még néhány általános észrevétellel kell kiegészítenem.

Nem tudtam teljes biztossággal kideríteni, hogy az ikrek közül melyiket illetik meg az elsőszülöttnek és a család széniorának jogai. Hogy így van, annak Jurenák asszonyiség szórakozottsága az oka, a ki közvetlenül a babák születése után fölcserélte a kettőt. A majoreszko kivételes állását és az állás szimbolumát alkotó családi pecsétgyűrűt később mind a két fiu követelte. A gyűrű ideiglenesen András birtokába jutott, később azonban, már hadnagy korában, Géza kártyán elnyerte tőle. Mivel András mindvégig respektálta bátyjának ezt a szerzett jogát, én is kénytelen vagyok vele s azért tettem Géza nevét első helyre a családfán.

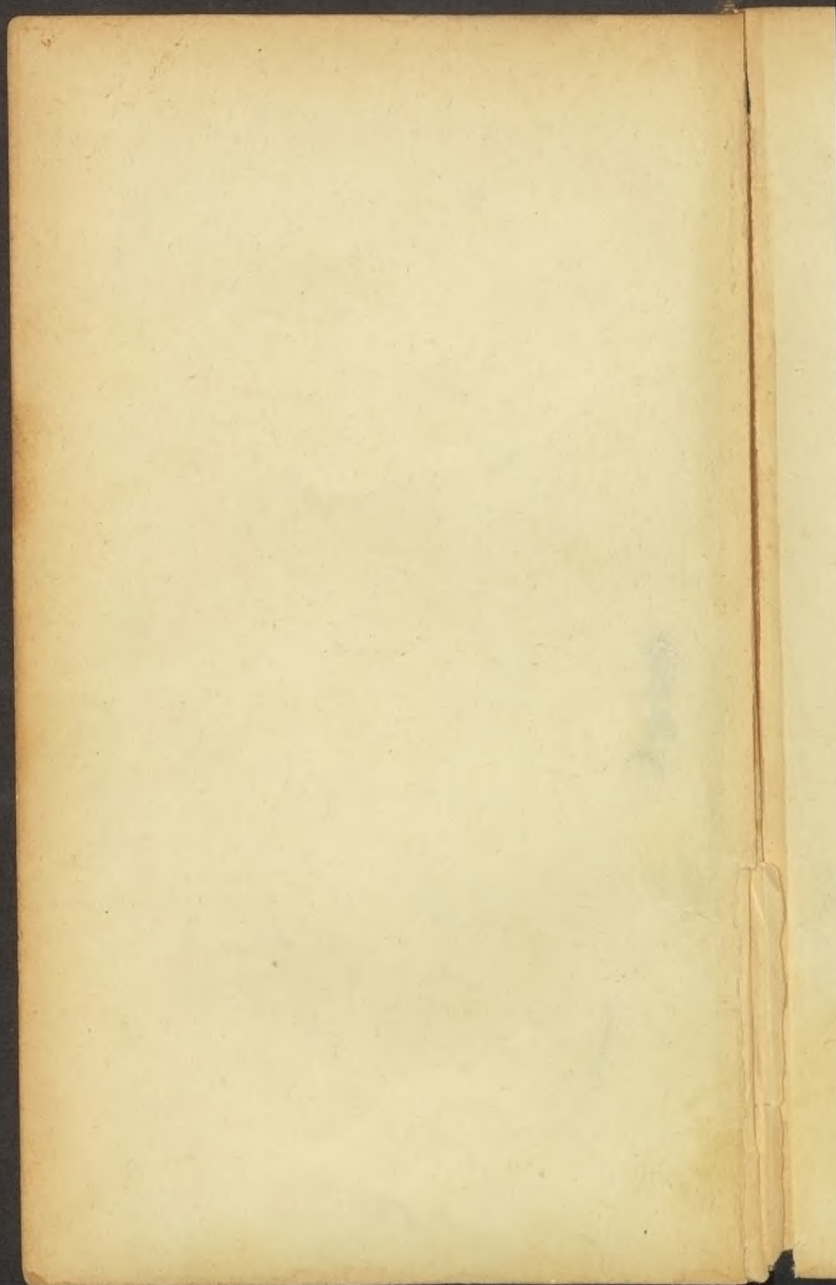
E helyen megjegyzek még annyit, hogy Sándor (lásd I. ábra 7. sz.) foglalkozása mellé kérdőjelet (?) kellett tennem, mivel eredetileg mérnöki pályára készült és csak Wartha professzor úr érthetetlen kíváncsisága folytán szentelte erejét *ideiglenesen* a családi gazdagság föllendítésének. (Fölösleges talán meg-

jegyezmem, hogy a nevezett tanár úr kíváncsisága különböző szigorlati kérdésekben nyilvánult.)

Ez általános észrevételek után rátérhetek elbeszélésem tulajdonképeni hőseire, a Gyurkovics-fiukra.

I.

As ikrek.

Tavaszi rügyek.

— Szomoru dolog az, ha valakinek örökös nélkül kell meghalnia! Így sóhajtott házasságának második esztendejében a bács-tamási földesúr, a ki akkoriban már lemondott a reményről, hogy az ég gyermekkel fogja megáldani frigyét.

Gyurkovics Sándornak ez a sóhajtása elhamarkodottnak bizonyult, aggodalmát már az ősszel kétszeresen is megcáfolta az ég, ikrekkel ajándékozván meg nejét. (A cáfolat — mint tudjuk — később még gyakrabban is ismétlődött.)

A földesúr bátyja, főtisztelendő és nagyságos Gyurkovics Nektárizsz, kolumbácsi címzetes prépost (in partibus infidelium) — a kettős családi örömben a mennybéliek kü-

lönös kegyelmének jelét látta, és azt az indítványt tette az anyának, hogy ajánlja föl egyik fiát az egyház szolgálatának.

— Jól van, — mondta Gyurkovicsné, — Gézából papot csinálhatunk, legalább nem fogja elkövetni azt az ostobaságot, hogy megházasodik.

Gyurkovicsné ugyanis híve volt ama különös teóriának, hogy a nők okosan cselekszenek, ha sietnek fölvenni a házasság szentségét, az erősebb nemről azonban azt tartotta, „hogy bolond az a férfi, a ki igát vesz a nyakába“. Hogy ő nagysága miként akarta összeegyeztetni a két nembeliek ellentmondó érdekét, az előttem is örök rejtély marad.

Egy jelentéktelen családi esemény mégis gondolkozóba ejtette a szülőket, hogy vajjon megvannak-e Gézácska lelkében a szent pályához szükséges előfeltételek. Egy tavaszi napon ugyanis a két baba, édesanyjának felügyelete alatt, kinn gyügyögött a verőfényes pitvarban kiterített paplanon. Géza kezében is volt egy kaucsuk-csacsi, a Bandikáéban is. Bandika — a ki igen csendes gyermek volt — ekkor egy gyors mozdul-

lattal kikapta Géza kezéből a játékszert. A nyolchónapos Géza erre parányi kezével egy kifogástalan pofont mért kis testvére kövér arcára. Csattanó és a lovagiasság szabályai szerint kimért pofon volt, a mely — mivel Gézácskának soha sem volt alkalma ilyesmit látnia — föltétlenül a gyermek bensejéből fakadt ki.

— Nézd a kis krakélelt! — kiáltotta anyai önérzettel Gyurkovicsné. — Ebből se lesz ám pap!

— Miért nem? — szólt Gyurkovics úr. — Derék tagja lehet az ecclesia militans-nak.

A reá következő esztendőben egy újabb cáfolat érkezett Gyurkovics úr fentebb említett aggodalmára: Milán — két esztendő múlva megint egy fiú: Gyurka.

(Bocsánatot kérek, de e helyen egy magyarázatot kell közbe szúrnom. Feltűnhetett, hogy a harmadik gyerek, Milán, bunyevác katolikus létére rác keresztnévet kapott. Ez a név — melynek a fiatal úr később nagy hasznát látta, mivel különböző alkalmakkor magyar urak által a *beolvasztott szerb nemzetiség* képviselőjeként ünnepeltette magát — ez a

név, mondom, Gyurkovicsné egy téves kombinációjának emléke. A gyöngéd anyja ugyanis, midőn fiát Radovánovics Milánnak, a híres bácskai disznókirálynak tiszteletére — saját arisztokratikus lelkiismeretének erőszakos elnémitásával, — Milánnak kereszteltette, abból a téves feltevésből indult ki, hogy a rác koma egykor majd szemérmetlenül nagy vagyonának egy részét keresztfiára fogja testálni. A milliomos agglegény azonban másképp cselekedett. Miközben ugyanis el-eljárogatott a Gyurkovics-házba, annyira megkedvelte a családi élet örömeit, hogy feleségül vette a Gyurkovicsék nevelőjét, a következő esztendőben pedig maga is keresztkoma után nézett.)

Az idősebb Gyurkovics-fiuk különben határozott ellenszenvvel fogadták sűrűn érkező kisebb testvéreiket. Gézácska egyszer egy igen cinikus kijelentéssel döbbsentette meg édesanyját.

— Mire való ez a sok gyerek? — kérdezte blazirt arccal.

A másik pedig, Bandika, mikor egyszer a dadájával a tamási töltésen sétált és a rét

zöld békanyálában gázoló gólyamadarat látott, dühbe jött. Fölemelte parányi öklét és haragosan megrázta a madár felé.

— Vigye vissza! — Kiáltotta. — Hallja maga? Mind vigye vissza, — hogy ne visítsanak mindig!

A dada állítása szerint Gyurkovics Bandi a testvéreit akarta elvitetni a gólyával...

A sokfejű családnak is kétségkívül megvannak a maga előnyei, a melyek közt nem utolsó helyet foglal el az az élvezet, mikor valaki teljes négyes fogatot állíthat össze a testvéreiből. Hitelt érdemlő idősebb emberek állítása szerint a serdülő Gyurkovics-fiuk amaz időkben azzal tűntek ki kortársaik közül, hogy sokat és irtóztató hangon ordítottak. E tehetségük jellemzése céljából egyik régi nevelőjük a következő történelmi hipotézist kockáztatta meg:

A cimberek és a teutónok rettenetes csatakiáltásukkal megfélemlítették a római légiókat és elfoglalták felső Itáliát; ha a cimberek és a teutónok a Gyurkovics-fiukkal szövöztek volna, akkor biztosan elfoglalták volna Rómát is.

A fiuk különösen olyankor hallatták félelmetes hangjukat, ha erősebb kedélyhullámzások hatása alatt állottak. Így példának okáért ordítottak, ha jól mulattak játékközben, ordítottak unalmukban is, ha nem tudtak mit játszani és ordítottak végül és főleg, ha verést kaptak.

Édesatyjuk átlag minden héten egyszer megverte őket. Rendesen szombaton este, azután hogy kifizette a napszámosokat. Pausálét adott nekik a hét folyamán esetleg elkövetett, de ki nem derített csínyekért. A köztudomásra jutott alacsonyságokat is csak a legkritkább esetekben lehetett rábizonyítani szerzőjükre és azért Gyurkovics úr azt a módszert alkalmazta, hogy minden rendetlenségért, a melyet a házban tapasztalt, felelősségre vonta valamennyi fiát. A fiuk ismerték apjuknak ezt a szokását és azért, ha napközben például tört ablak csörömpölése ütötte meg a fülüket, már eszük nélkül futásnak eredtek. A kertkerítésen előrelátó gondossággal több nyílást készítettek; e lyukakat, melyeket romantikus nagyzórással *várkapuknak* neveztek, szétosztották maguk

közt és veszedelem idején a gyík ügyességével siklott át ki-ki a maga kapuján, ki a szabad rétre. (A kivétel csak a hosszulábu Milán volt, a ki már nyolc éves korától kezdve megvetette a *várkaput*: ő üldözött zerge módjára repült át a kerítésen.)

Gyakran lehetett látni Gyurkovics urat, a mint — a pipaszárat óvatosan a háta mögé rejtve — a kerítés mellett állva, alkudozásokat folytatott a réten cigánykerekező gyerekekkel.

— Gyere be, Géza fiacskám!

— Minek, apuska?

— Adnék egy pofont, fiacskám.

— Kettőért se megyek, apuska!

Az elemi tantárgyakban otthon oktatták a fiukat, a kik évenként átlag egy-egy nevelőt fogyasztottak el. Kivétel megint Milán volt; az ő virágkorának egyik esztendejében három tanító váltotta fel egymást a bács-tamási kastélyban.

Az ikreket, Gézát és Bandit, aztán gimnáziumba adták, Gézát Bajára, Bandit pedig Szabadkára. Géza új környezetében sokat beszéltetett magáról egy különös ötletével. Né-

hány hazulról elcsent dominókó segítségével ugyanis valami játékot komponált — mely a vizsgálatot megejtett tanári karnak ez ügyben szerkesztett hivatalos jelentése szerint — alapelveiben föltűnően hasonlított a ferblinek nevezett hazárd kártyajátékhoz. E játékra megtanította iskolatársait, elnyervén tőlük — jelentés szerint — „ozsonnapénzüket, tollaikat és irkáikat.“

Az év végén a direktor levelet intézett Gyurkovics úrhoz, megkérvén őt, adná fiát más iskolába, mivel különben a tanári kar kénytelen volna Gézát kizárni a bajai intézetből. Az apa nem igen csudálkozott ezen, nagyon csudálkozott azonban egy hasonló értelmű másik levélen, melyet a szabadkai intézet direktora írt hozzá, András fiára vonatkozólag. A két levélnek az lett az eredménye, hogy Gézát Szabadkára, Andrást pedig Bajára küldték, a két tanári kar pedig az új iskolai évben külön-külön konstataulta, hogy az idei Gyurkovics még rosszabb a tavalyinál.

Hogy az ikrek ilyen körülmények közt mégis elvégezték a gimnáziumot, sőt érett-

ségi bizonyítványt is szereztek, annak a nyilvánossági joggal ellátott magángimnáziumnak a fővárosban virágzó intézménye az oka. Följegyzésre méltó, hogy Géza és édesatyja közt, közvetlenül az érettségi vizsgálat előtt, sajnálatos félreértés merült föl. Géza ugyanis, hogy egy régóta érzett szükségletét kielégítse, egy pár fehér gamásnit vásárolt magának Gyurkovics úr számlájára. Az apa erre Géza zsebpénzéből levonta a gamásni árát. Gézát ez a rendszabály fölötté elkéséřítette.

— Én nem vagyok a magam fia, hogy megfizessem a ruháim árát. Ha így bánik velem, nem fogok érettségit tenni...

Vecsera úr, a fönt említett magánintézet igazgatója, erre csak maliciózan mosolygott.

— Nem fog érettségit tenni? Az nem magától függ, barátom, hanem tőlem, az igazgató úrtól!

Mikor elérkezett a vizsgálat napja, Gézát hiába keresték az osztályban. A nevelője jelentette, hogy a fiatal úr ágyában fekszik, azzal a szilárd elhatározással, hogy — ipsisima verba! — a Herkó páternek se tesz

érettségít... Az igazgató úr lángoló haraggal rohant le az alvó-terembe.

— Gyurkovics! Azonnal jöjjön érettségít tenni!

— A Herkópáternek se megyek!

— Nem? — No hát be fogom bizonyítani, hogy itt én vagyok az igazgató úr és nem maga!

Két professzorral kihuzatta az ágyból, erőszakkal rá adatta a ruháját a hálóinge fölé, aztán fölvitette az osztályterembe. A fiu elkeseredetten védekezett, képtelenségekkel és gorombaságokkal válaszolván a föltett kérdésekre — az erőszak mégis győzött és Gyurkovics Gézát, a sorsát megadással viselő Bandival egyetemben, érettnak nyilvánították.

Bandi, a ki mindenkor nagy előszeretettel viseltetett a vidéki földbirtokosok sárga gamásniai és lehetetlen szabásu vadászkabátjai iránt, a magyar-óvári gazdasági akadémia-ra ment, Géza pedig, a kiról a kolumbácsi címzetes prépost már akkor végleg levette a kezét, a budapesti jogászkávéházak játszóasztalainál folytatta tanulmányait.

Királyért és hazáért.

Az időközben özvegygyé lett Gyurkovicsné szerencsésen kijárta, hogy Bandi fiát katonai szolgálatra képtelennek nyilvánítsák. A komisszió nem tudott ellentállani a még mindig szép asszony lengő gyászfátyolának és abban egyezett meg, hogy Gyurkovics András gyöngé mellü. Mikor azonban a széles vállu fiatal medve nekivetkőzött és domboru mellkasa, melyet a doktor megkopogtatott, olyanféle hangot adott, mint a rézkatlan: a vihar-edzett férfiak pirulva néztek össze.

— Szív baja van, mondta végre a legbátrabbik közülök.

Bandi a gyomrára tette a kezét és bizonyította, hogy itt tényleg érez valami gyanusát.

Géza másodéves jogászkorában félbesza-

kította kártyapártijait, hogy mint huszárönkéntes szolgálja királyát és hazáját. Szeptember utolsó napján érkezett meg Bács-Kevére, ezredtörzsének állomáshelyére, hogy bevonuljon a svadronjához.

Már az elsőosztályu vasúti kupében is, a melyben az utat Kevéig megtette, különösen megváltozott. Főlemelt hangon beszélt és ellentmondást nem tűrő határozottsággal adta ki parancsait a hordároknak. Most azonban, midőn a hazája védelmére rendelt fegyverrel az oldalán, egyéves önkéntesi dícsősége nek paszomántos díszében járt az utcán, tisztán érezte, hogy óriási módon átalakult. A hernyóból pillangó lett. Borzongva, szánalommal elegyes megvetéssel gondolt vissza civilista korára, a mely — ezt pirúlva kellett elismernie — tulajdonképpen már a születésével kezdődött. És a szánalommal elegyes megvetés kifejezése mutatkozott az arcán is, mikor az utcán járó-kelő civilista embertársait fixirozta, a kik pedig láthatólag tudatában sem voltak gyászos helyzetüknek.

A kaszárnya kapujában ácsorgó napostól

azt a fölvilágosítást nyerte, hogy a kapitánya az ezredes úr társaságában az istállót járja. Odalépett az istálló ajtajához, de a következő pillanatban meghökkenve visszariadt. Az istálló sötét méhéből valami távoli tombolás hallatszott, mintha odabenn a Niagara-zuhatag a Számum szelének társaságában tartana lóvizitet. Aztán orkánsebességgel közeledett a veszedelem. Az ajtón — mint a vihar kergette madarak — megriadt huszárok röppentek ki, lapáttal, rocskával a kezükben. Egy sápadt képű kadét esze nélkül iramodott a tiszti pavillon irányában . . .

Végül néhány tisztt kíséretében megjelent maga az ezredes, félelmetes haragjának zordon fenségében. Az egyenruhás Uriel.

A szeme megakadt Gyurkovics Gézán. Izzó pillantása végigfutott az önkéntes attiláján, a mely nem szabályszerű császársárga, hanem elítélendő kanárisárga zsinórokkal ékeskedett. A tekintete szikrázva végigfutotta Géza nikkeltkosaras tiszti kardján, végre hosszan megpihent hegyes lakktopánjain. Síri csend.

— Micsoda maga? — kérdezte végre mély hangon.

— Gyurkovics Géza vagyok, — dadogta megszeppenve az önkéntes.

— Semmi közöm a nevéhez. Azt kérdezem, hogy micsoda maga?

— Másodéves joghallgató . . .

Az ezredes rettenetes nevetést hallatott.

— Mi—cso—da ma—ga? — ismételte, minden szótagot fölösleges módon megnyomva.

— Római katolikus, — dadogta Géza kinek homlokán hideg verejték gyöngyözött.

A zsarnok ég felé emelte a két kezét, mintha kérni akarná a mennybelieket, hogy a saját érdekükben vegyenek tudomást a kasszánya udvarán történteokról.

— Miféle gonosz ellenségem küldte a nyakamra ezt az embert, a ki nem tudja, hogy micsoda?

— Huszár! — sugta az ezredes háta mögött az egyik tiszt.

— Huszár vagyok, — ismételte Géza elhaló hangon.

Az ezredes ezt várta csak.

— Ki hitetett el magával ilyet? Azt hiszi, hogy egyenruhát visel? Maga nem

huszár. Pulcinel, spanyol grand, ballethölgy, kakadu, vagy mit tudom én mi, de nem huszár. Jó napot urak!

Azzal sarkán fordult és elment a tiszti pavillon irányában. A főhadnagy aztán megmagyarázta Gézának az ezredes haragjának okát, részletes és maliciózus kommentárral kísértvén a szabályzatnak az egyenruhára vonatkozó szakaszait.

A mérhetetlen keserűség, mely a bácskevei garnizon legifjabb tagjának szívét emésztette, enyhülést keresett és talált is még az este. Takarodó után ugyanis egy megrémült pincér rohant be a kaszárnya udvarára, jelentvén, hogy az Arany csillaghoz címzett kávéházban egy beborozott önkéntes garázdálkodik meztelen kardjával. Az önkéntes — a pincér előadása szerint — előbb harsogó hangon különszobát kért, mivel nem fér össze méltóságával, hogy civilistákkal egy teremben mulasson, és mivel kívánságának különszoba hiányában nem tudtak megfelelni, kardot vont és a kávéház kiűritésének látott, a mi meglepően rövid idő alatt sikerült is neki. A szolgálatot tevő tiszt azonnal őrzőjáratot kül-

dött a kávéházba, meghagyván a kirendelt káplárnak, hogy Gyurkovicsot tartóztassa le és vezesse a kaszárnnyába. Az Arany csillagban már csak hült helyét találták az önkéntesnek. A patrul fölmutatta az összes nyilvános mulatóhelyeket és végül elment abba a fogadóba, a melyben Géza megszállott. A fogadó folyosóján szemben találkoztak vele.

— Jöjjön velünk a kaszárnnyába, mondta neki a káplár.

— Jól van, megyek.

— Adja ide a kardját!

— A kardomat? Azt nem adom.

— Muszáj. Ha nem adja, elvesszük.

— Nem adom!

Két lépést hátrált és kezét a kardja kosarán pihentetve, krétafehér arccal nézte az altisztet.

— Ne bolonduljon, önkéntes úr, — szólt a káplár. — Az őrzőnek ellene szegülni, tudja mi az? Várfogság!

— A kardomat nem adom!

Mikor a káplár közeledni akart feléje, Géza kirántotta fegyverét:

— Nem bánom, ha össze is aprítanak...

Mielőtt még összemérhették volna fegyverüket, az önkéntes mást gondolt: beszűkött a szobája nyitott ajtaján és magára fordította a kulcsot. Időközben csődület támadt a folyosón és a lépcsőházban, a lárma fölsalta Áron főhadnagyot is az ebédlő-teremből. Géza főhadnagya volt, a ki reggel megleckéztette a kanári-sárga zsinórai miatt.

A káplár megtette a jelentését és a főhadnagy lakatosért akart küldeni, hogy felnyitassa a szoba ajtaját. Erre azonban nem volt szükség, az ajtót kinyitotta a főpincér.

Gyurkovics Géza sápadt arccal ott állott az asztal előtt, kezében kardját tartotta, az asztalon kis buldogrevolvere feküdt.

— Adja ide a kardját, vagy levágatom, szólt rá keményen a főhadnagy.

Az önkéntes dacosan megrázta a fejét. A főhadnagy félrelépett.

— Rajta, káplár!

E pillanatban Gyurkovics Géza fölkapta az asztalon fekvő revolvert, a tulajdon mellének szegezte és elsütötte. A huszárok leeresztették kardjukat. Géza két öklével az asztalnak támaszkodott.

— Főhadnagy úr, agyonlőttem magamat, mondta halkán.

— Szamár! volt a főhadnagy első szava.

Aztán hozzásietett. Leültették egy székre és kigombolták az attiláját. — Az inge véres volt.

— Hamar orvost!

Csak le kellett küldeni az ebédlőbe, ott hárman is tarokkoztak doktorok. Az orvosok konstatálták, hogy a seb nem veszedelmes, még csak nem is komoly. A revolver olyan parányi kaliberű, hogy inkább játékszer, mint fegyver. A golyó megmaradt a bordán, az egyik doktor kinyomta az ujjával.

Három nap múlva Géza — ezúttal kardosan — kimehetett a kaszárnnyába. A kapitány ekkor körülbelül a következő épületes szónoklatot intézte hozzá:

— Maga futó bolond, kedves barátom és én igen boldogtalan vagyok, hogy éppen az én svadronomat nyomorították meg magával. Az Arany csillagnak ötven forinttal betöltük a száját — és ha van miből, megtérítheti nekünk a pénzt — azt pedig, hogy renitens volt az őrzéssel szemben, nem fogjuk ko-

molyan venni... Kap harminc napi kaszárnya-
áristomot, aztán rendben lesz a dolog. Ha
pedig még egyszer agyon akarná magát löni,
szívesen bocsátok a rendelkezésére egy al-
tiszti revolvért, az sokkal inkább megfelel a
célnak, mint az olyan íróasztalra való csecse-
becse... Elmehet!

Jutka és a kétfejű sas.

Körülbelül egy hónap múlva a kapitány szóba hozta Áron főhadnagy előtt az önkéntest.

— Igaz, hogy viselkedik az „öngyilkosunk?”

— A lovardában jól. Kemény gyerek és van tehetsége a lovagláshoz...

Akkoriban történt, hogy Gyurkovics Géza szíve — a mi később kisebb feltűnést keltve ugyan, de szaporábban is megesett — szikrát fogott. Első szerelmének poétikus emléke egy kétfejű sas képéhez fűződik.

Ez a tiszteletreméltó szimbolum óriás arányokban ott ékeskedett a tiszti pavillon lépcsőházának fehér falán. Valaha az egész lépcsőház színesen ki volt festve és a szóban forgó címeres madár az ágyucsövekből és

bombapiramisokból komponált csendélet közepén ékeskedett; mikor aztán a megfakult falakat fehérre meszelték, a lojális tisztiszolgák megkegyelmeztek a császári szárnyasnak. A sas különben annyiban különbözött többi heraldikus társaitól, hogy a gyomrán a magyar állami címert viselte. Vékony nyakával, kínosan kitátott csőrével és kidülledt szemével olyanféle benyomást tett, mintha az elnyelt négy folyó és a hármass hegy megfeküdné a gyomrát.

Az emeleten az ezredek lakott egymaga a Jutka leányával, a földszinten néhány alantás tiszt lakása volt. Géza, a ki újabb időben néha meg-meglátogatta Áron főhadnagyot, gyakran elgondolkozva állott meg a sas képe előtt. Úgy rémlett neki, mintha a kép valamilyen még hiányos volna...

Egy este aztán, mikor tíz óra után megint a pavillonban járt, hirtelen megszálotta a művészi alkotás ösztöne. És mintha a véletlen is kedvezni akart volna ihlettségének: a folyosókon egy emberi lélek se járt, a sas képe alatt pedig egy fazék állott a fal mellett... Aztán egy kék ceruzát is talált a

zsebében, — ez már határozottan a múzsa
ujjmutatása volt.

Fölállott a székre és a falon függő kis
petroleumlámpa fénye mellett merész voná-
sokkal rajzolni kezdett. Egy kócsagos, kissé
félrecsapott kucsmát rajzolt a sas egyik fe-
jére. Aztán rojtos kis makrapipát adott a
szájába. Mikor megszemlélte művét, nem ta-
gadhatta meg elismerését önmagától: a szo-
moru arcu madárnak most már sokkal de-
rültebb kifejezése volt. Ujra munkának látott.
Éppen a pipából emelkedő bodor füstöt akarta
megérzéskíteni, mikor valami gyanus neszt
hallott a lépcső alján... Megfordult és úgy
tapasztalta, hogy nézője akadt. Az ezredes
— a ki alkalmasint a vendéglöből jött haza
— ott állott a lépcső legalsó fokán, és csi-
pőre tett kezekkel nézte...

Piros, zöld, és szép fehér tűzkarikák szípor-
káztak Géza szeme előtt, aztán úgy látta, hogy
a kétfajú sas kibontja a szárnyait, a fehér
fal megmozdul, az egész tiszti pavillon pedig
forogni kezd, mint a vásári körhinta.

Az ezredes valami vérfagyasztó hangot
hallatott, mint az ugráshoz készülő bengáliai

tigris... Ez a hang visszaadta Gézának gondolkozó képességét... Villámgyorsan kinyújtotta kezét és leütötte a falról a lámpást. A lépcsőház elsötétedett és az önkéntes leugrott a székről.

— Altiszt! dörögte az ezredes, — nevezze meg magát!

— Nem ismert meg! — ujongott Géza magában.

Nesz nélkül fölsurrant az emeletre. Lefelé nem mehetett, hacsak nem akart az ezredes széttárt karjaiba futni. Az ezredes kinyújtott karokkal, tapogatózva ment fel a lépcsőn, harsogó hangon szólítva inasát.

— Miska! Gyertyát!

Géza némán meglapult a folyosó végén, dobogó szívvel figyelve az ezredes közeledő prüszkölésére. Merre meneküljön? Az ablakokon rács van, az ajtók pedig mind az ezredes lakásába nyílnak. Kétségbeesésében találmányra megnyomta az egyik ajtó kilincsét és belépett a gyéren kivilágított előszobába. Kívülről az ezredes tombolása hallatszott, aztán ajtócsapkodás és futkosás...

— Itt hamar rám talál, okoskodott az önkéntes.

A lakásba vezető főbejárat mellett egy keskeny kis tapéta-ajtót talált. Valami kamarát, vagy fürdőszobát sejtett mögötte és megnyomta a kilincset. Belépett. Éppen jókor — alig hogy betette maga után az ajtót, már az előszobában is lépteket meg beszédet hallott.

Vak sötétségben találta magát. A sötétséget enyhe melegség és alig érezhető, finom lavendulaillat járta át. Jó ideig visszafojtott lélekzettel állott egy helyben, aztán vigyázva előre tett egypár lépést, két kezével keresve az utat...

Valamit érzett az ujjai alatt. Valamit ami selymes, puha és finom volt, mint a női haj. Aztán egy meleg orrocskát.

— Apa? — kérdé egy szelid, álmos hang.

— Én vagyok, — dörmögi Géza, halk medvebasszusban.

— Olyan — olyan álmos vagyok! — rebegi ásítózva az orrocska tulajdonosnője.

Elhallgat. Talán elaludt megint. Később nyöszörögni kezd, majd megmozdul.

— Apa? hallatszik újra.

Géza most már nem mer szólani. A fönt-
említett orrocška tulajdonosnője fészkelődik,
kaparász, aztán egyszerre valami gyanus ser-
cegés hallatszik... Gyújtót gyújt! Meg-
gyújtja a gyertyát!

Az ezredes Jutkája az ágyában feküdt,
Géza pedig két lépésnyire állott tőle. Jó
ideig farkasszemét néztek. A leány megdör-
zsölte a szemét, — láthatólag azt hitte, hogy
álmodik. Aztán fölriadt.

— Ki az?

Ha megijed, kiáltani fog, ha kiált, végem
van, gondolta Géza magában. Összekulcsolta
a két kezét és szeliden mosolyogva, alázato-
san szólt:

— A jó szíve és az emberszeretete nevé-
ben kérem, maradjon nyugton.

— De ki az? Miért van itt?

— Gyurkovics Géza önkéntes vagyok...
Lassan, kérem, mert ha meghallják, végem
van...

— Én félek, — szólt a leány sírásra
hajló hangon, aztán hirtelen fölrántotta a kék
selyempaplanát az álláig.

— Ne féljen, hiszen tisztességes ember

vagyok . . . Az ezredes úr halálra keres, pedig nem öltem meg senkit, csak egy pipát adtam a kétfejű sas szájába . . .

Pipát adott a kétfejű sas szájába, — a leány most már biztosra vette, hogy örültnél van dolga. Örült emberrel, veszett komondorral vagy megvadult bikával találkozni, ettől a három dologtól félt az ezredes Jutkája leginkább a világon. Soha sem látta még a démoni háromság egyik tagját sem, de azért rájuk gondolt a kis gyáva, ha néha vacogó fogakkal feküdt ágyában. Ilyenkor gyertyát gyújtott és lenézett az ágy alá, hogy nem rejtőzik-e ott egy örült ember, vagy egy veszett komondor, vagy egy megvadult bika . . . És ime, most eljött a legrettenetesebb közülök!

Géza sietett a leányt suttogó hangon fölvilágosítani a történetekről. És Jutka végre megértette . . .

— Lenn a lépcsőházban? A kétfejű sas? Pipát pingált a szájába?

Elkezdett nevetni.

— Mentsen meg, kisasszony, mert ha az ezredes reám talál . . .

Jutka tizenhatéves szíve megindult az önkéntes nagy félelmének láttára. Most már megjött a bátorsága is.

— Ha fölkelhetnék az ágyamból... Adja ide a ruhámat, ott van a hintaszéken! Aztán forduljon el!

Géza nagy buzgalommal hozta el neki vörös kis vászonpongyoláját, aztán becsületesen a falnak fordult és mereven nézte a berámázott házi áldást, mialatt az ágy felől halk ruhasuhogás hallatszott.

— Már szabad!

Csinos, szőke gyermekleány volt, nyulánk termetű és izmos; az arca is energikus, mint az apjáé. Most, hogy megértette a dolgok összefüggését, már nem félt egy cseppet sem. Nem tartott ettől a kis önkéntestől, a kivel szemben — mint afféle törzstiszti gyermek — bizonyos fölebbvalói fölényt érzett.

— Meg fogom menteni, — mondta.

Az önkéntes az ajtó felé kezdett fülelni.

— Azt hiszem, erre jönnek... Talán jó volna bezárni az ajtót?

— Nem tehetem, mert máskor sem szoktam... Hanem jöjjön!

A csinos leányszoba egyik sarkát a padmalytól a földig érő kék virágos függöny takarta el. A leány a függöny mögé bujtatta Gézát.

— Maradjon nyugton, ha elvonult a veszedelem, majd kieresztem a lakásból...

Két perc múlva már kopogtatás hallatszott az ajtón.

— Ébren vagy még, Jutka?

— Ébren, apa...

Az ezredes belépett és habozva nézett körül. Jutka, mint ügyes taktikus, maga kezdte a támadást.

— Mi az, édesapám?

— Nem hallottál semmit, Jutka?

— Hogyne hallottam volna, már egy negyedóra óta hallok futkosást és ajtócsapkodást — szólt a ravasz Jutka.

(— Becsukódik már a szemem. — De a tied nyitva, Atyám, — imádkozott Géza, a kinek kínjában nem jutott eszébe más imádság, mint ez a gyerekkori.)

— Hát ez mi? — kérdezte az ezredes, egy fehér szarvasbőrkeztűt emelve föl a földről. — Jutka, mi ez?!

— Keztyü, — suttogta a leány elhaló hangon. Aztán vakmerően hozzátette: — Apának is olyan van ...

— Apádnak nyolcas számu van és ez hetedfél!

Irtóztató szünet állott be. Az ezredes körül járatta villogó szemét a szobában. Géza már akkor az imádságot össze kezdte konfundálni az egyszeregygyel. — De a tied nyitva van, nyolcszor nyolc az hatvannégyszor ...

— Ohó!

Vége volt! Az ezredes szeme megakadt egy csizma orrán, mely kilátszott a virágos függöny alól. Félrerántotta a függönyt. Az önkéntes ott állott előtte, szabályszerűen merev tartással, kezét sapkájához emelve.

— Tehát itt van! Tehát maga az?

Aztán Jutkára nézett, a ki szintén *vigyáz*-állásban állott előtte, mint egy rapportra rendelt katona.

— Mi ez? hogy került ide? Te rejtetted ide, Jutka?

— Meg akartam menteni, — suttogá a leány alig hallhatóan.

— Gyönyörű! Mesés! Kolosszális! Az

ezredes e három kedves szavával fejezte, ki meglepetését. Aztán mintha ennyit keveselne, megtoldotta ilyenformán: Roppant kolosszális! Iszonyú mesés! .

Hol az egyiket nézte, hol a másikat. Végre megszólalt megint:

— Menjen ki önkéntes, várjon meg az előszobában.

Vagy húsz percig tartott a Jutka vallatása, az ezredes aztán eleget tudott. Mikor kilépett az előszobába, egy görbe bosnyák kést tartott a kezében.

— Teremtöm, — mondta Géza magában — csak nem fog levágni, mint egy pulykát?

Az ezredes az inasát szólította, azután komor arccal mordult rá Gézára.

— Kövessen!

Lementek a lépcsőn, az inas lámpással világított nekik, mikor a kétfejű sashoz értek, az ezredes megállapodott és hosszan nézte a pipázó madarat. Olyan komor volt és rejtelmes, mint Bál főpapja, a ki a meggyalázott bálványkép előtt készül végrehajtani a szentségtöröt sujtó ítéletet.

— Mit fog ön tenni, — kérdezte aztán — ha a katonai kóroság elé állítom?

Istenem! Hogy lehet ilyet kérdezni is?

— Főbe lövöm magamat!

Az ezredes elismerőleg bólintott a fejével!

— Ön nagyon kellemes fiatalembernek látszik...

Odaadta Gézának a bosnyák kést.

— Álljon föl a székre és kaparja le remekművét a falról!

— Lekaparjam?

— Egy-kettő!

Az inas magasra emelte a lámpást, az ezredes keresztbe tett karokkal állott a lépcsőn, az önkéntes pedig óvatos buzgalommal kapargatta a falat. Munka közben lehetőleg dölőfős arcot csinált, hogy legalább az inassal szemben megőrizze úri méltóságát, a mi csak részben sikerült, mivel Miska nem mert ugyan nevetni, de a két szeme azért túlvilági boldogságban ragyogott.

— Most elmehet, — szólta aztán az ezredes. — A történetekről senkinek sem szól egy szót sem. Megértett?

— Megértettem, ezredes úr.

Gézának az éjszaka lidércnyomása volt. Azt álmodta, hogy az egész nagy égboltozat csillagok helyett tele volt szórva kétfejű sással. Megszámlálhatatlan sok sas, kicsi és nagy, némelyik akkora mint egy zivataros felhő, a másik parányi mint a hópehely. És mindegyik hetyke süveget viselt a fején és bodor füstmacskákat eregetett a makrapipájából. Géza pedig egy szédítően magas létrán állott és lekapargatta a sasokat az égboltozatról, kétségbeesetten számolgatva, hogy hány ezret kell még lekaparnia. Hungária asszony pedig, a ki föltűnően hasonlított az ezredes Jutkájához, könyezve írta be arany könyvébe Gyurkovics Gézát, mint tizennegyedik vértanút.

Másnap az önkéntes összetalálkozott az utcán az ezredes Miskájával. Gondolt egyet és megszólította a legényt.

— Te, Miska, ha adnék neked öt forintot, át tudnál adni Jutka kisasszonynak egy bokrétát úgy, hogy az ezredes meg ne tudja?

— Csak ide azzal a virággal! — mondta a szolgálatkész Miska.

Jutka, a ki pedig különben életének egy tekintélyes részét az Isten szabad ege alatt szokta tölteni — az utcán vagy a népligetben sétálva — a bács-kevei járdataposók őszinte sajnálatára, három napra visszavonult a magánéletbe.

— Talán beteg? — mondta Gyurkovics Géza.

Nem volt beteg, hanem háromnapos szoba-
áristomot kapott a parancsnok úrtól.

Felsőbb leánynevelés.

Brenóczy ezredes úr négy esztendő óta elváltan élt a feleségétől.

A türelmes olvasó téves hitben ringatózik, ha most azt várja, hogy egy tragikus, vagy pikáns családi drámáról fogom föllebenteni a fátyolt. Családi drámáról szó sem lehet. Az ezredes úr példás családapa, a felesége pedig igen okos úrhölgy, sokkal okosabb, mint hogy korrekt asszony ne legyen. Családi drámáról tehát szó sem lehet, sőt (a házassági jogszolgáltatásban oly előkelő szerepet játszó) *engesztelhetetlen gyűlölség* sem forgott fenn köztük. Idegen emberek előtt ma is nagy elismerés és meleg rokonszenv hangján emlékeztek meg egymásról, karácsonykor csinos ajándékokkal lepték meg egymást,

nyáron pedig — ha az ezredes nem utazhattott föl Bécsbe — a gyöngéd hitves egy-egy hónapra meglátogatta férjét.

Az asszony bécsi születésű volt és híres katonai családból származott, unokája volt a nagy Dumba Vencel grófnak, a kit I. Napoleon erőltetett gyorsmeneteivel sem tudott soha utólélni és leánya Dumba Prokóp generálisnak, a kit a porosz trónörökös a *megfordított Moltké*-nak nevezett.

Brenóczy, mikor ezredével Bécsben állomásozott, beleszeretett az osztrák Zalánok ivadéknak, a városszerte ismert *szép Poldinak* gyönyörű szőke hajába és egy — az Augusz-tiner-templomban harsány hangon kiejtett — *holtomiglan* árán a földig érő aranyos csuda jogos tulajdonosává lett.

Boldog házasságukat a hadügyminiszter zavarta meg, a ki a *hadsereg harcképességének érdekében* a bács-kevei ezredet Bécsbe, a bécsi ezredet pedig Brenóczyval együtt Bács-Kevére helyezte át. Az ezredesné, megemlékezésén az írott ígéről („Az asszony kövesse urát a garnizonba.“ Pál a korintusbeliekhez.), lehurcolkodott a Bácskába. Itt azonban azt a

lesújtó fölfedezést tette, hogy Bács-Kevén nincs burgszínház, se práter, még csak tisztességes fiakker sincs. Ezt az ezredes úr ravaszul eltitkolta előtte. Ilyen körülmények közt természetes, hogy a méltóságos asszony epesztő honvágyat érzett a császárváros után és hogy sírva fakadt, valahányszor a kis leánya elzongorázta a *kék* Dunáról szóló keringőt. (A Bácskában sárga a Duna.)

Az ezredes végre maga ajánlotta föl nejének, hogy menjen a kis leánynyal Bécsbe lakni és az asszony örömeiben zokogva borult a gyöngéd férj nyakába.

Minden esztendőben aztán lejött egy-egy hónapra Bács-Kevére, az ezredes ilyenkor megújuló lelkesedéssel csodálta feleségének pompás haját, a bács-keveiek pedig irigységgel vegyes elismeréssel konstatálták, hogy ennél boldogabb házasságot még nem láttak. Egy hónap múlva az asszony újra kihajtott a pályaudvarhoz, óriási virágbokrétaival a kezében.

Jutka természetesen Bécsben maradt, az édesanyja oldalán. Félesztendeig. Aztán — talán az édesanyja szigorú nevelési elveinek

reakciója gyanánt — egyszerre nagyon sokat kezdte emlegetni az édesatyját, valósággal szerelmes leveleket írt neki, éjszaka kicsit sírt is utána.

Apja kívánságára végre leküldték a Bácskába. Miután itt magához tért örömének első mámorából és közte és édesatyja közt bizonyos illemkérdésekre vonatkozó differenciák merültek föl, megint az édesanyja után kezdett epekedni, úgy, hogy egy félesztendő mulva vissza kellett küldeni Bécsbe.

Ezt aztán többször is megrepetálta és csakhamar a Graben aszfaltján épp annyira otthon érezte magát, mint a kevei gyepes nagyutcában. Bécsi ismerősei elragadónak találták magyaros kiejtését és *die kleine Magyarin*-nak nevezték, a bácskai urak pedig könyezésig kacagtak a *bécsi kis leány* hajmeresztő germanizmusain.

Kevén, példának okáért, sajnálkozva vette tudomásul, hogy a nyári színekör előadása a rossz időjárás miatt *el lett tolva*, Bécsben pedig, mikor egyízben alattomban megivott egy pohár pezsgőt, úgy érezte, hogy *becsípett* és őszintén be is vallotta, hogy *ö eingezwickt*. A

dualisztikus államrendszer összes alkotásai közt — talán a delegációkat sem véve ki — Brenóczy Jutka volt a legtökéletesebb.

Körülbelül egy hónappal azután, hogy Jutka — a ki akkoriban már megint epedő leveleket kezdett irogatni Bécsbe — három napi szobafogságot kapott, karácsony tájékán megesett, hogy az ezredes úr a következő megszólítást intézte Eliz kisasszonyhoz, a ki Jutka oldalán a nevelőnői és társalkodónői tiszttel viselte:

— Nem tudom, tisztelt Eliz kisasszony, — szólt az ezredes — nem tudom, hogy melyik a könnyebb föladat: egy lovas ezredet kordában tartani, vagy egy fiatal leányt; tudom azonban, hogy ha én is úgy teljesíteném a kötelességemet, mint ön, akkor engem nyugdíjba küldenének.

A kisasszony erre ölébe tette a könyvét, a cvikkerjét pedig az orrára tette és látható érdeklődéssel kérdezte:

— Hogy érti ezt, ezredes úr?

Az ezredes azonban sarkon fordult és fölkereste Jutkát. A leány, a kit szintén olvasáson ért, minden feltűnés mellő-

zésével az asztalterítő alá csusztatta könyvét és szelid mosolylyal tekintett föl atyjára. Azután — mivel észrevette, hogy az ezredes *rapport-hangulatban* van — gyors elhatározással ő kezdte meg a támadást.

— Apa, nem jött levél az édesanyámtól?

Ha Jutka nagyon türelmetlenül várta a bécsi levelet, akkor biztosra lehetett venni, hogy a széphaju mama kevés idő múlva a természet szent jogaira hivatkozván, magának fogja reklamálni a leányát...

A bécsi levél említése kissé lelohasztotta az ezredest, de azért még eléggé imponáló hangon szólította meg leányát.

— Ki volt az a férfi, vagyis inkább egy-éves önkéntes, a ki tegnap délután hazakisért a jégről?

— Engem? kérdezte Jutka álmélkodva.

— Igenis téged.

— Hol?

— Mikor hazamentél a jégről.

— Mikor Eliz kisasszonynyal hazamentem?

— Igenis akkor.

— Emlékszem már, apa, félhatkor volt.

— Félhatkor volt.

— Azt az önkéntest Gyurkovics Gézának hívják, magyarázta a leány.

— Azt hiszed, hogy nem tudom?

— Hát akkor miért kérdezi, apa?

(Tulajdonképpen azért kérdezte, mivel titokban azt remélte, hogy Jutka el fogja tagadni a kísérőjét, a mely esetben az ezredes minden kétséget kizáró módon rábizonyította volna föllentését. . .)

— És mióta ismered te Gyurkovics önkéntest? — kérdezte az ezredes ravaszul.

Jutkának persze volt esze, hogy az önkéntessel való ismeretségének idejét nem amaz emlékezetes éjszakától számította.

— Tegnap óta ismerem, mondta ártatlan arccal, — Áron főhadnagy mutatta be a jégen. Megkértem Áront, hogy tanítson meg íveket hasítani, de ő maga sem tud . . . Azt mondta, hogy majd bemutat nekem egy urat, a ki úgy korcsolyázik, mint egy isten és bemutatta Gyurkovics urat.

— És Gyurkovics ur tud íveket hasítani?

— kérdezte az ezredes.

— Ő mindent tud! — mondta Jutka, mély meggyőződés hangján.

Meg kell itt jegyeznem, hogy Jutka a jég-epizód bizonyos részleteit — a melyeket alkalmasint alárendelt jelentőségűeknek és egy sokat elfoglalt ezredparancsnok figyelmére sem méltónak gondolt — gyöngéden elhallgatta édesatyja előtt. Én azonban, a ki olvasóimnak nem tartozom hasonló gyöngéd figyelemmel, nem szándékozom elhallgatni ezeket a részleteket.

Úgy történt, hogy Jutka azon az emlékezetes délutánon a jégen váratlanul szemben találta magát Gyurkovics Gézával, a ki éppen kifogástalan nyolcast hasított ki a korcsolyája hegyével, miközben testének tengelye negyvenöt foknyi szög alatt hajolt a jégtáblához. (Mintha csak ily módon akarná megadni a kegyelemdőfést az egyensúly sokat kigúnyolt törvényeinek.) Az önkéntes észrevette a leányt, rászalutált, aztán sűrű spirálisban környékezni kezdte. Ha Jutka még egy pillanatig nyugton marad, akkor az önkéntes föltétlenül megszólítja; a kisasszony azonban sokkal nagyobb súlyt fektetett bizonyos illemszabályokra, minthogy ilyesminek kitehette volna magát egy ember részéről, a kit neki még be sem mutat-

tak. A kisasszony nem is maradt nyugton, hanem elevickélt a pálya túlsó végére, a hol Áron főhadnagyot látta. (Az ő korcsolyázását akkoriban még evickélésnek lehetett nevezni.)

— Áron, — kérdezte a leány, — észrevette már, hogy milyen jól korcsolyázik Birnbaum önkéntes?

— Birnbaum? Hát ezt a nevet honnan vette? Az önkéntest Gyurkovicsnak hívják.

— Engem ugyan fel nem ültet. Biztosan tudom, hogy Birnbaum Géza!

— De édes Jutka nagysád, ha én mondom, hogy Gyurkovics! Tamási Gyurkovics Géza.

— Mer fogadni? Száz cigarettát teszek a Birnbaumra!

— Én meg két kiló bonbont a Gyurkovicsra?

— De hogyan döntsük el a fogadást?

— Ő maga fogja eldönteni . . .

A főhadnagy magához intette az önkéntest.

— Egy fogadásról van szó . . . Mondd meg a nevedet Brenóczy Jutka kisasszonynak.

Az önkéntes megmondta a nevét és Jutka megszégyenülten nyújtott neki kezét.

— Nem volt igazam és a jövőben majd meggondolom, ha valamit állítok.

Aztán Áronhoz fordult.

— Tud maga íveket hasítani? Nagyon szeretném megtanulni...

— Fájdalom, nem vittem annyira, de ajánlom Gyurkovicsot tanítómesternek, ő jeles korcsolyás.

Jutka az önkéntes felé fordította a hidegtől kipirult arcát s mosolyogva kérdezte:

— Elvállal tanítványának?

Két perc múlva az ezredes lánya, Gyurkovics Géza karjára támaszkodva, hosszan elnyújtott és kifogástalan görbe ívekben repült végig a pályán.

Később fölkereste Eliz kisasszonyt, a ki pokróccal a térdén ült a padon és éppen azt beszélte a szomszédnőnek, hogy hóbortosaknak tartja azokat a férfiakat, a kik valaha északsarki expedíciókért lelkesültek, Franklint és Behringet sem véve ki.

— Ki az a katona, a kivel korcsolyázott? kérdezte a kisasszony.

— Hát mégis van telepátia? kiáltott Jutka megdöbbenve. Mert az önkéntes is éppen a

kisasszony után tudakozódott. Azt kérdezte: Ki az érdekes arcu mágnáshölgy, a ki ott ül a padon? Büszkén mondtam neki, hogy az én Eliz kisasszonyom.

Mikor a hölgyek alkonyatkor haza készülődtek, a szolgálatkész önkéntes letérdepelt Jutka előtt, hogy lecsatolja csinos lábáról a korcsolyát. Jutka azalatt odahajolt a mellette ülő Eliz kisasszony füléhez.

— Észrevette, hogy az önkéntes milyen rajongva nézte önt?

Eliz kisasszony elnézően mosolygott.

— Istenem, hiszen oly fiatal, hogy a — nővérelehetnék. (Nővérehelyettanyját akart mondani, de azután mégis inkább nővért mondott.)

A Gyurkovics Géza állítólagos rajongásának különböző következményei lettek. Az egyik az volt, hogy mindennap haza kísérhette a hölgyeket a jégről, a másik, hogy Eliz kisasszony öltözködésében bizonyos arisztokratikus különösség kezdett érvényesülni, a harmadik pedig, hogy Jutka bámulatosan rövid idő múlva nemcsak szép hajlású íveket tudott hasítani, hanem egyébként is feltűnést keltő haladást tett a korcsolyázás terén.

Ezt maga az ezredes is kénytelen volt elismerni, midőn egyszer kísétált a jégpályához és komor leereszkedéssel nézte a Jutkáját, a ki Gyurkovics önkéntessel szorosan összefonódva, szédítő biztossággal keringett a tükörsíma pályán. A fiatalok megpillantották az ezredest és stopoltak.

— Jól van, önkéntes — mondta a nagylelkű oroszlán — jól van, hanem azért csak vigyázni kell... (Mire? Azt nem mondta meg.)

Az ezredes titokban — mint mondani szokás — ötven százalékra kiegyezett a leányával. Ő nem vette többet észre az önkéntest, ha az igen észrevehető módon csörgette a kardját az ablakai alatt, Jutka pedig egyelőre nem kívánczozott *haza* Bécsbe.

A bajai bál.

A Bécsben lakó ezredesné nevelési programjának egyik sarkalatos pontja az volt, hogy Jutkát tizennyolc éves koráig gyermeknek fogja nevelni s csak aztán fogja bemutatni a társaságnak.

— Illuzióit így is elég korán fogja elvesztetni, vélekedett az ezredesné.

Egy anyától, a ki még szívesen csodálhatta a földig érő haját és maga is hivatottsággal és kedvvel táncolta a keringőt, érthető az ilyen elhatározás. Az ezredesnek ez ellen nem is volt semmi elvi kifogása. Az ellen sem szólalt föl, mikor bajai rokonai arra vállalkoztak, hogy Jutkát már az idén bálba fogják vinni. Így esett, hogy a dualisztikus Jutka magyar fele két farsangon át bálozó

kisasszony számba ment, osztrák fele pedig csak két esztendővel később vett magára hosszú ruhát és ment el szemérmetes pirulással első báljára. Szép dolog az, ha valaki az életét is meg tudja ujrázni, mint a szupécsárdást.

Gyurkovics Géza már január elején kijelentette Áron főhadnagynak — a kinek különös pártfogásával dicsekedhetett — hogy az *ugrárius bála* foglalkozva van Jutkával és hogy ennél fogva természetesen főbe fogja magát löni, ha a kapitány nem eresztené el Bajára. Ezúttal azonban nem kellett ilyen rendszabályhoz folyamodnia, mivel a kapitány — a ki azt hitte, hogy ezzel közvetlenül Jutkának és közvetve az ezredesnek nagy szívességet tesz — készségesen szabadságot adott neki. A kapitány különben maga is elvitte hitestársát a bála és Áron főhadnagy az önkéntessel a kapitány szánja mögött lovagolt.

Éjfélig semmi nevezetesebb dolog nem történt a bálon. Az ezredes, a ki addig az őrnagyával piketirozott, ha osztás közben néha megemlékezvén apai kötelességeiről, bebenézett a táncterembe, azt az érdekes meg-

figyelést tehetett, hogy Jutkája és Géza rendszeresen a teremnek a gardedámoktól legtávolabb eső sarkában tartózkodnak.

A vacsorát a bács-kevei társaság együtt költötte el, egy hosszú asztal körül ülve. Brenóczy maga mellé vette a leányát, Géza pedig az asztal alsó végén talált magának helyet; mire azonban a pincérek körülhordták a tatármártásos tokot, Jutka léghezamot érzett, a kapitányné pedig kényelmetlennek találta helyét az asztal lábánál, a mire azután általános székcseré kezdődött, a melynek az lett a váratlan eredménye, hogy Jutka és az önkéntes az asztal közepén egymás mellé kerültek.

Az ezredes, a ki időközben azt a fölfedezést tette, hogy a kis kapitánynénak gyönyörű szép szőke haja van, pezsgőt töltött a keze ügyébe eső poharakba. Mikor aztán észrevette, hogy az egyik pohár Gézáé, jóakaróan odaszólt neki:

— Jól van önkéntes, hanem azért csak vigyázni kell...

A szupécárdás alatt olyan dolog adta elő magát, a melyről részletesebben meg kell

emlékezni, mivel sok szóbeszédre adott alkalmat a bácskai garnizonokban. Gyurkovics Géza ugyanis a báli lovagiasság szabályai szerint összetűzött protektorával, Áron főhadnaggyal. Mint lelkiismeretes és a pártok fölött álló krónikás, megelégszem a sajnálatos eset elbeszélésével, a lovagias olvasóra bízván, hogy ítéletet mondjon a szereplők magaviseletéről.

A cigány rágyújtott a *Vékony deszkakerítés*-re, Géza és Jutka pedig erőszakkal és csellel keresztülsiklottak a táncolók tömegén és odafurakodtak a prímás mellé. Ugyanekkor az ezredes leült a kapitányné mellé, a terem felső sarkában. A kapitányné azt a vigyázatlanságot követte el, hogy valami kötekedő célzást tett a parancsnok hadnagy korára, az ezredes pedig — a kit a pezsgő kissé szentimentálissá tett — ifjúkoráról kezdett beszélni, a régi jó időkről, mikor a katonának, ha meg akarta tölteni a puskáját, előbb a fogával kellett leharapnia a patron csücskét. Elmondta a kapitánynénak egész élete történetét, miközben emlékező tehetségének csudálatos egyoldalúságáról tett tanúságot. Az olasz

városokat, a hol garnizonban volt, *izének* nevezte és *hogy is hívják csak-nak*, a kvártélyadó szép olasznök nevét (kereszt- és vezetéknevét, esetleges nemesi prédikátumával együtt) ma is betéve tudta. Nagyon sokáig tartott, míg odáig jutott, hogy kinevezték kapitánynak

— Botrányos lassu nálunk az előléptetés! — sóhajtott magában a kapitányné, a kit nagyon ellankasztott az ezredes elbeszélése.

Végre befejezte s a táncosok felé nézett.

— *Már* megint csárdást táncolnak? — kérdezte.

— *Még* mindig — világosította föl Áron.

— És Jutka mindig az önkéntessel? Kérem, főhadnagy, válassza szét a kettőt Jutka vagy ne táncoljon, vagy táncoljon más-sal, hanem ne mindig egygyel . . .

A főhadnagy odalépett a táncolókhöz.

— Jutka nagysád, szabad kérem a következő *ujrát*?

Jutka fölbigyesztette az ajkát; kosarat nem mert neki adni, de valami ravasz kibuvót keresett.

— Nagyon szívesen, édes Áron, de az

nem is tőlem függ, hanem Gyurkovicstól. Én odaigérttem neki az egész csárdást és nem tudom, hogy engem magával táncolni hagyni fog-e akarni . . .

(Táncolni hagyni fog-e akarni: elvetendő germanizmus. Én tudom, de Brenóczy Jutka nem tudta.)

A főhadnagy az önkénteshez fordult.

— Remélem, átengedsz nekem egy ujrát?

— Olyan nincs a sifonérban! — kiáltotta Géza, aztán patyolatkedvében megforgatta a táncosnőjét vagy kilencszer a tengelye körül.

A szomszédok nevettek, a fiatalok ríkoltozva biztatták Gézát, a főhadnagy pedig elpirult az attilája gallérjáig. Jó ideig nézte a duhajkodót, aztán megfogta a karját s a fülébe sugta:

— Most már parancsolom, hogy hagyd abba a táncot.

Parancsolja? Az önkéntes azt mondta a főhadnagynak, a mit a kurucok kiáltottak az ónodi gyűlésen: *Eb ura fakó!*

A főhadnagy eltűnt a cigány mellől; öt perc múlva visszajött megint. Most már kard volt az oldalán. Nagyon komoly volt és sá-

padt. Azt mondta Gézának — oly halkán, hogy csak ő hallhatta, meg Jutka — azt mondta:

— Gyurkovics önkéntes, parancsolom, hogy azonnal hagyja abba a táncot és takarodjék haza!

Jutka közel volt hozzá, hogy sírva fakadjon. Valaki az apjához vezette.

Az önkéntes pedig egy percig úgy látta, hogy a falak forogni kezdenek a szeme előtt, az egész világ pedig tűzbe borul... Maga sem tudta hogyan és mikor hagyta el a tánctermet, mikor már künn is találta magát a hideg éjszakában. Aztán egyszerre ott volt a vendéglő istállójában, a hova beállította a lovát. A lámpa gyér fénye mellett ráhajolt a csendesen abrakoló ló nyakára és a ragyogó báli teremre gondolt... A mérhetetlen keserűség és a tehetetlen harag, mely eltöltötte a szívét, könnyekben olvadt föl; dühösen sírni kezdett, mint egy megvert gyerek.

Másnap délben a főhadnagy, a ki az ezredeséssel és a kapitányékkal együtt jött meg Bajáról, levelet kapott Gyurkovics Gézától. Ez a levél a hódoló alázatosság és a

kihívó szemtelenség csudálatos vegyülete volt. Az önkéntes elégtételt követelt a rajta esett sértésért, hangsúlyozván levelében azt a sziklaszilárd meggyőződését, hogy a főhadnagy, (a kinek ismert lovagiassága iránt ő rajongó tisztelettel viseltetik), az alárendeltségi viszonyban, a mely köztük ez idő szerint fennáll, nem fog ürügyet keresni arra, hogy kitérjen gavalléros kötelessége elől...

Áron nevetett is, mikor ezt a levelet elolvasta, meg bosszankodott is. Este pedig fölkereste Gyurkovicsot a lakásán.

— Mit akarsz tulajdonképen tőlem? Minden áron verekedni akarsz?

— Minden áron!

— És azt hiszed, hogy összemérem fegyveremet egy közlegényével?

— Azt hiszem, miután összekoccintottad a poharadat az enyémmel.

— Tulajdonképpen te sértettél meg!

— Ez a te dolgod, főhadnagy úr, én csak azért a sértésért kérek elégtételt, a mely rajtam esett.

Áron jó sokáig ült ott, miközben elgondolkozva cigarettázott.

— Nem akarom az ügyet a szolgálat útjára terelni és azért szeretném, ha valahogyan megérthetnék egymást.

— Könnyen megérthetjük egymást . . . Rajtam olyan nyilvános gyalázat esett, amelyet csak fegyveres kézzel lehet orvosolni . . .

— Es mit fogsz tenni, ha semmi áron nem verekszem meg veled?

Mit fog tenni? Hogy lehet ilyet csak kérdezni is!

— Főbe fogom magam löni.

A főhadnagy vállat vont és elment. Gyurkovics Géza pedig azon kezdett töprengeni, hogyan kényszeríthetné párbajra a főhadnagyát, a nélkül, hogy túlságosan összeütköznie a szubordináció követelményeivel. Mert verekednie minden áron kell, ha azt nem akarja, hogy örökös gyászvitéz maradjon Brenóczy Jutka szemében . . .

Végre talált valami kibuvót. Eszébe jutott, a mi eszébe jut minden magyar embernek, a ki bajban van: eszébe jutott a protekció. Protekcióval talán ki lehetne járni, hogy Áron megverekedjék vele.

Levelet írt Bács-Tamásra. A levelet ikerbátyjának címezte, Bandinak. Azt sürgette, hogy Bandi, vagy az édesanyjuk, vagy más valaki járjon utána, hogy Áronra fölülről szelid nyomást gyakoroljanak, mert ha a főhadnagy nem verekszik meg vele, ő becsületére megfogadja, hogy — a többit már tudja az olvasó.

A levélnek lett is foganatja, a mennyiben Gyurkovics Bandi eljött Bács-Kevére. Ama csinos kis gigen jött, az inasülésen pedig az a papagályzöld huszár ült, a melyről, illetve a kiről a nagyobbik Gyurkovics-fiuk közül mindegyik azt mondta: Az én kocsim és az én huszárom. (A valóságban pedig a kocsi és a huszár nem volt egyiké sem, hanem hitbizományi karakterrel felruházott családi tulajdon volt.) Maga Bandi nagyon előkelő volt merészszabásu vadászruhájában, a mely ruha gombjainak és zsebeinek elhelyezésében valami vakmerő eredetiség nyilatkozott meg. Hozott magával ajánló levelet — a kalocsai érsektől, a melyben ő eminenciája — a ki természetesen nem tudta, hogy miről legyen szó — melegen a kapitány pártfogá-

sába ajánlotta Gyurkovics Géza önkéntest, a kinek sorsa iránt érdeklődéssel viseltetik. Az ajánlatot Gyurkovics Nektárizs, kolumbácsi címzetes prépost, (most már pápai kamarás is), — a ki természetesen szintén nem tudta, hogy miről legyen szó — járta ki a kalocsai udvarnál.

A kapitány, a kit Bandi sietett meglátogatni, kitüntető szívességgel fogadta a bácsitamási *nagybirtokost*, de nem titkolta el, hogy neheztel Gézára.

— Ez a fiu úgy viselkedik, mintha nem is önkéntes, hanem legalább is tábornok volna. Leiszsa magát, skandalumot csinál a kávéházban, ellene szegül az őrzőnek, most meg beletűz a fölebbvalóiba...

(A kapitánynak láthatólag különös nézetei voltak a tábornoki privilégiumokról.)

Mielőtt azonban a kapitány még hozzászólhatott volna a dologhoz, Áron főhadnagy már megtalálta a lovagias dilemma megoldását:

Reggeli rukkolás után kurtán odaszólt Gyurkovics Gézának.

— Várj meg a fűdött lovardában!

Ő maga a manipuláns strázsamester kíséretében jött, a manipuláns kis faládát hozott a hóna alatt. A főhadnagy az önkénteshez lépett.

— Még mindig az a meggyőződésed, hogy én neked fegyveres elégtétellel tartozom?

— Igenis, az a meggyőződésem.

— Strázsamester, mérjen ki húsz lépést!

A strázsamester kimérte, Gyurkovics Géza pedig, ámbár mitsem értett az egészségből, erősen föltette magában, hogy nem fog meglepődni semmin, történjék vele bármi is.

Húsz lépésnyire állottak egymástól; a strázsamester, Áron parancsára, mindegyiküknek a kezébe pisztolyt adott.

— Vigyázz, szólt a főhadnagy vezénylő hangon.

Az önkéntes mereven állott, a pisztolyt kezében szorongatva.

— Célba veszed a gyomromat. Érted? Vezényszóra löni fogsz...

Géza fölemelte a fegyvert. Volt vagy húsz másodpercnyi ideje célozni.

— Tüzelj!

A lövés eldördült, a golyó a főhadnagy füle mellett süvöltött el.

— Strázsamester, adjon az önkéntesnek másik pisztolyt!

— Te nem lösz? kérdezte Géza elvörösödve.

— Vigyázz!

— De én nem akarok célba löni, hanem párbajozni akarok.

A főhadnagy vállat vont.

— Vigyázz!

— Akkor én nem lövök. (A földre ejtette a pisztolyt.)

— A mint tetszik, — szólta Áron közömbös hangon. — Párbajjal nem szolgálhatok, de a hányszor neked tetszik, húsz lépésről mindig lövöldözhetsz reám. Most azonban egyéb a dolgom.

A sapkájához nyult és eltűnt az istálókhoz vezető ajtóban.

— Lefőzött! sziszegte Géza megszégyenülten.

Jutka első eljegyzése.

A Gyurkovics-fiuk történetét nem tekintem regénynek és — akadémikusan szólva — mások által sem kívánom annak tekintetni; a türelmes olvasó azonban megbocsáthat, ha most kivételesen egy regényes fordulattal élek és hirtelen megváltoztatom az események színterét.

Hagyjuk tehát a gondolataiba mélyedt Gyurkovics Gézát a lovarda ajtajában, mi pedig lépjünk ki a kaszánya udvarára, a hol e pillanatban eléggé érdekes dolgok folynak.

A közfigyelmet nem a negyedik svadron legénységére akarom irányítani, a mely legénység e pillanatban (arccal a falnak és háttal a szemlélőnek) az udvaron sorakozott, hogy a strázsamester könnyebben megkeres-

hesse az őrnagyi konyhában talált félsarkantyuhoz való huszárt. (Megjegyzem, hogy mialatt a strázsamester végigjárta a sorokat, körülbelül öt-hat legény vetett riadt és vizsgáló pillantásokat a csizmája sarkára.) És nem is az udvar túlsó sarkában csevegő kantinos kisasszonyokat akarom bemutatni, a kik pedig — ámbár gőgösek voltak és felfuvalkodottak, a mennyiben náluk a katona csak a káplárnál kezdődött — nem volnának méltatlanok olvasóim futólagos figyelmére. Az ezredes úrról akarok szólni, a ki a kapitányné, Jutka és Eliz kisasszony társaságában sétált az udvaron. Brenóczy az előbb az utcán találkozott a hölgyekkel és udvarias szavakkal becsalta őket birodalmába.

A lovarda előtt az ezredes hirtelen megállott. Éles szeme megakadt az épület tetejét díszítő szélkakason.

— Ferde! kiáltotta meglepetés és megbotránykozás hangján.

A három női orr (nem mondom, hogy *orroska*, mivel köztük volt az Eliz kisasszonyé is) fölemelkedett a magasba.

— Bizony Isten, ferde! mondta a kapitányné.

— A gazemberek! szólt mély elkeseredés hangján az ezredes.

Olyasmit képzelt, hogy alattomos összeküvők egy viharos éjszakán megmászta a harminc láb magas tetőt, csak azért, hogy a szélkakast ezredesük bosszantására egy kicsit félrebillentsék . . .

E pillanatban lövés hallatszott a lovardából. Az ezredes felütötte a fejét, mint aféle vén csataló.

— Hé, hát ez miféle új divat?

Egy tatárképű huszár osont ki az ajtón.

— Megállj! — dörögte az ezredes.

A ferdeszemű megállott előtte, mint a cövek.

— Melyik gazember merte magát föbelőni?

— Vitéz ezredes úrnak alássan jelentem, Áron főhadnagy úr, meg az önkéntes.

— Mi-cso-da??

— Egymásnak fogják a pisztolyt . . .

— Párbaj! — szólt az ezredes.

Párbaj?

Brenóczy Jutka arca fehér lett, mint a narancsvirág, a pupillája csudálatosan kité-

gult. Úgy állott ott, mint Bárczi Benő szép szeretője, titkos arája, Kund Abigél . . . Kínos fél perc mult el. Az ezredes volt az első, a ki megmozdult.

— Majd szekundálok nekik, mondta vad gúnykacajjal, a hóna alá csapva a kardját.

Szíves ajánlatával megkésétt, mert Gyurkovics Géza kilépett az udvarra. Az első, a kit meglátott, Brenóczy Jutka volt és az első, a ki őt meglátta, Brenóczy Jutka volt.

Az udvaron vagy kétszáz ember állott, a svadront is bele számítva, de azért Jutka mégis odasietett Gézához, a leányos vékony két karjával átölelte a nyakát, a megriadt önkéntes arcát pedig odavonta a prémes gal-lérjához és a síró nők puha hangján mondta:

— *Nem foglak meghagyni halni!*

A magyar génusz e pillanatban bizonyára sírva takarta el arcát, az udvaron álló huszárok és kantinos kisasszonyok azonban nem követték példáját, sőt olyanformán viselkedtek, mintha keveselnék a két szemőket.

Az ezredes olyanféle hangot hallatott, mint a halálra sebzett litvániai bölény.

— Kolosszális! mondta.

(Eddig nem akartam indiszkréciót elkövetni, de most már azt hiszem, hogy nem ártok vele a szegény Brenóczy Jutka hírnének, ha elmondom azt, a mi már vagy két hét óta nyomta a leányzó lelkét. Gyurkovics Géza két hét előtt megcsókolta Jutkát. A jégen történt, másutt nem is történhetett volna. Már alkonyodott, a pályán már csak egy pár iskolásfiu kergetőzött, és Jutka még sem akarta abbahagyni a korcsolyázást. Egy merész fordulónál — mikor a ködbe borult nádas szélén haladtak — a leány egyszerre úgy érezte, hogy az önkéntes forró ajka megérinté jéghideg kis fülét . . . Egy ideig úgy látszott, mintha Jutka ki akarná szabadítani ujjait Géza kezéből. Némán tusakodtak, aztán elzsibbadt a leány keze és a harmadik fordulónál megint erősebben fogózott a vezetőjébe. A negyedik fordulónál pedig oly erősen adta vissza a szorítását, mintha el sem akarná többet eresztetni a fehérkeztűs kezét. Aztán egyszerre fölébredt benne az örök Éva.

— Most már *megvet*? — kérdezte fájdalmas mosolylyal.

Gyurkovics Géza, a ki akkoriban még nem tudta, hogy a szerető nőknek egyik legkedvesebb foglalkozása az, hogy *megvetetteknek* érzik magukat, majdnem dühbe jött. Hogy is lehet valaki ennyire banális?)

— Kolosszális! — mondta tehát az ezredes a kaszánya udvarán.

És az önkéntes? Két lépést előre tett és szalutálva a sapkájához emelte kezét.

— Ezredes úr, van szerencsém megkérni a leánya kezét!

A kapitányné volt az első, a kinek eszébe jutott, hogy egy huszársvadronnak és négy darab kantinos kisasszonynak jelenléte nem föltétlenül szükséges az ilyenféle családi jelenetek lebonyolításához. Az ő indítványára a társaság átvonult a tiszti pavillonba. Az ezredes elül ment, dacosan fölemelt fővel és dühösen fölborzolt bajuszszal; olyan volt, mint Kont a kemény vitéz, mikor audienciára ment Zsigmond királyhoz. Jutka meg egyszerre nagyon gyáva lett. Mikor elhaladt a kapu előtt, egy epedő pillantást vetett ki az országútra, mintha kedve volna kiszaladni és esze nélkül elfutni Bécsbe, a mamájához.

Jó negyedóra eltelt, míg az ezredessel beszélni lehetett. Addig döngő léptekkel járt fel s alá a lakásban és ismételten mondta:

— Szamár vagyok! Isten látja a lelkemet, hogy vén szamár vagyok!

Aztán dühösen körülnézett, hogy van-e valaki, a ki ellent merne neki mondani. Szerencsére nem akadt olyan vakmerő.

Aztán — és az a kaszárnnyában is megesezt vele, ha túlságosan fölmérgesítették — hirtelen a végére ért a harag skálájának s egyszerre vérfagyasztóan szelid arcot vágott. Leült, a két térdére támasztotta két öklét és kedélyeskedni kezdett, mint egy vígjátéki apa. De a hangja kissé bágyadtan csengett.

— Tehát te szereted őt, imádott lányom? És ő, a minta-ifju, szeret téged . . . Ő megkéri a kezedet és feleségül fog venni . . . Ő lesz a nagyságos önkéntes úr, te az egyéves önkéntesné nagysága, én pedig, — én a pesztonkátok leszek . . . Mert ha ő férj lehet, te pedig felesége lehetsz, akkor én pesztonka lehetek . . . Nagyon szép lesz, ha a világ majd tótágast fog állani a lakodalmatok napján . . .

Jutka sírva fakadt, a kapitányné pedig

közbelépett és csitítgatni kezdte Brenóczyt. Az ezredes azonban édesen mosolygott.

— Hiszen én nem haragszom! Nagyon boldog vagyok, méltóztatik látni, hogy alig férek a bőrömbe a nagy boldogságtól...

Most már Gézának is megjött a bátorsága és elkezdett beszélni. Hogy ő csak elégtételt akart adni az ezredesnek, azért kérte meg tőle a Jutkája kezét... De ő tényleg szereti Jutkát és míg a leány is ragaszkodik hozzá, a mátkájának tekinti... Két esztendőt kér csak, hogy embert csináljon magából, akkor eljön majd és újból megkéri a Jutka kezét... Ő be fogja váltani a szavát, vagy pedig föbbe lövi magát...

A családi dráma első fölvonása másnap azzal ért véget, hogy az ezredes kivitte Jutkát a pályaudvarra, bepakkolta egy első osztályu kocsiba és Eliz kisasszony kíséretében elküldte Bécsbe. Egy levelet is adott a leánynak az édesanyja számára, a melyben részletesen megírta a történeteket.

A széphaju ezredesné, mikor Kant-utcai lakásában olvasta férje levelét, a pillantása pedig rátévedt a szepegő Jutka arcára, a kö-

nyezésig kacagni kezdett. Gyakran és szívéből kacagott és ha az ablakon át meglátta, hogy valakinek a kalapját elvitte a szél, beleharapott a zsebkendőjébe; hogy a cselédek meg ne hallják a nevetését. A kacagása különben oly édesen csengett, mint egy altangu fülemile csattogása. Most meg éppen nem lehetett vele birni. Odavetette magát a kerevetre, fel-felsikongott nagy boldogságában és a szobaleánynak később három új kapcsot kellett a ruhájára varrni

Másnap szemlét tartott a Jutka ruhái fölött és minden szoknyából levágatott vagy négy ujjnyit.

— Jaj mamám, — mondta Jutka — hiszen olyan leszek, mint egy balettáncosnő!

— Olyan leszel, milyennek egy tizennégy éves leánynak lenni kell . . .

— De én tizenhatéves multam!

— Tizennégy! mondta az ezredesné szigorúan és nyomatékkal.

Mikor aztán sétálni vitte a leányát, csipkés nagy bébékalapot tett a fejére, a nénik pedig megszimogatták a *kleine Magyarin* rózsás arcát, a bácsik pedig bonbont ajándékoztak neki.

Vagy két hét mulva megint bálba vitték Jutkát: A Pardubicz bárónők gyermekbáljára. A fiatal Pardubicz báró, a ki már a Teréziánium ötödik osztályát járta, eleintén udvarolni próbált neki, de aztán úgy találta, hogy Jutka még nagyon is naiv libácska...

Az anyai szív.

Jó sokáig nem történt semmi olyas, a mit érdemes volna följegyezni.

Gyurkovics Géza aztán letette a tiszti vizsgát. Az *elméleti harcúszat* tudományágában ugyan sajnálatos járatlanságot árult el, de mivel jól megült a nyeregben és harsogó hangon tudta vezényelni a svadront, mivel továbbá a vizsgáló biztosok közt az a hír volt elterjedve, hogy Gyurkovics okvetetlenül föbe fogja magát löni, ha megbuktatják: a családapák az ő javára döntöttek.

Már régebben megérlelődött benne az elhatározás, hogy véglegesen a katonai pályára megy s azért, miután megkapta tartalékos tiszti pátensét, megint csak a bács-kevei garnizonba került, hathónapos próbaszolgálatra.

Jutkával az egész idő alatt nem láthatták egymást. Az ezredes elég óvatos volt becsületszavát venni Gézának, hogy az ő előzetes beleegyezése nélkül nem fogja fölkeresni leányát és Géza, miként olvasóim tudják, inkább föbbe szokta magát löni, semhogy megszegje a szavát. A tilalom azonban nem terjedt ki a levelezésre és a szerelmesek aztán siettek is tőlük telhetőleg visszaélni az ezredes felelősségével.

Az ezredes leánya kezdte meg a levelezést Bécsből, még pedig ilyenforma panaszos sorokkal:

„Nagyon boldogtalan vagyok, mert itt úgy bánnak velem, mint egy iskolás leánnyal. A mama napról-napra elkonfiskál (az eredeti szövegben *elconfisciroz* olvasható!) valamit az éveimből és ha így fiatalodom tovább, nemsokára dadát kell mellém fogadni. De akkor is imádni fogom magát és a többi . . .“

Aztán: „Írjon ilyen címre: *Heró és Leander* — *poste restante.*“

(Érdekes volna egyszer utána járni, hogy

honnan ismeri minden leány a *poste restante*-levelezés intézményét. Mert mindegyik ismeri!)

Minden héten többször is írtak egymásnak, négy, nyolc és tizenkét oldalas leveleket. A száztizenhét darab — átlag nyolc oldalas — levél közlését nem tartom szükségesnek, elég lesz, ha rövid kivonatot közlök belőlük. Ime: *Csillag, virág, tenger, nap, — sok ezer, millió, számtalan, mérhetetlen, kimondhatatlan, — boldogság, bánat, halál, fájdalom, remény, üdvösség, — minden, soha . . .*

A szóbanforgó levelek gyakran érdekes küldeményeket is tartalmaztak. Jutka néha fotografiát küldött, ritkábban hajfűrtöt, gyakran verset és mindig préselt virágot. Gyurkovics Géza többnyire csak csókot küldött. Hogy az utóbbi szállitmányból mennyi fér el egy egyszerű bérmentes levélben, azt hamarjában ki sem tudnám számítani.

Elmult a hathónapos próbaszolgalat is és Gézát a budapesti ezredhez osztották be, mint tényleges hadnagyot. Alig hogy a fővárosban volt, Jutka Bács-Kevéről írt neki. Az ezredes, a hadnagy távozása után, rögtön

lehozta a leányát Bécsből. Jutka ugyanis a reakényszerített rövid szoknyán való keserűségében, oly bánatos, epedő, könyörgő és alázatos leveleket írt apjaurának, a melyeknek a kemény katona nem tudott ellentárlani...

— Egypár hétre leviszem magammal, mondta a feleségének.

Jutka természetesen ott kezdte megint dualisztikus életét, a hol a számkivetése alkalomával abba kellett hagynia. Első dolga az volt, hogy elajándékozta rövid szoknyáit, aztán a földet seprő ruhában, a gyűlöletes bébékalap helyett merész kolibri-csendélettel a fején bájolta el a rendes hadsereget és a népfölkelést. És — hogy elveit mindenben megvalósítsa — délutánonkint lopva elszítt egyet az édesapja cigarettái közül, a mi pedig nem kis önmegtagadásba került.

Ekkoriban történt, hogy Gyurkovics Bandi a föntebb említett családi gigen megjelent Bács-Kevén és látogatást tett Brenóczy-éknál.

A látogatás előzményei közül fontossággal bir egy beszélgetés, a mely a tamási

kastélyban folyt le Bandi és az édesanyja közt. Géza *eljegyzéséről* volt szó. (Azzal, hogy az eljegyzést *kurziv* betűkkel szedtettem, jelképezni akartam az irónikus nyomatékot; melyet ő nagysága e szóra helyezett.) Mikor ő nagysága először hallott a fia *eljegyzéséről*, jóízűt nevetett.

— Pedig nem tréfadolog, — vélekedett Bandi, a ki ismerte ikertestvérének önfejtőségét. — Ha Géza egyszer a fejébe vette, akkor el is fogja venni a leányt.

— Csak hadd vegye el, hiszen úgy sem veszi el! — vélekedett Gyurkovicsné, a kinek néha igen különös logikája volt.

Mikor azonban hónapok múlva sejteni kezdte, hogy a makacs fiú valóban ilyesmin töri a fejét, igen megharagudott. Gyurkovicsné — mint előbb említém — oly nézetten volt, hogy minden férfi ostobaságot követ el, ha megházasodik. (Tiszteletreméltó kivételeknek csak a későbbi vejeit tekintette.) Enyhébben csak akkor ítélte, ha fiainak házassági kombinációi *a legtöbb adót fizetők* lajstromába fölvetvén apák leányaira vonatkoztak. Egyébként pedig a boldog házasság első föltétele az ő szemé-

ben a férfi érettebb kora volt, a mely kor a harmincötödik éven túl vette kezdetét.

— Szeretném tudni, hogy *mivel* akarja elvenni azt a békát? — kérdezte Gyurkovicsné. — Hiszen úgy hallom, hogy nincs semmije.

(*Valami* = ötvenezer forint; *pénz* = száz-ezer forint; *vagyon* = kétszázezer; *nagy vagyon*, avagy *sok pénz* = olyan nincs.)

— Mivel akarja elvenni? — töprengett Gyurkovics Bandi. — Talán arra számít, hogy a mama ad neki kauciót...

— Kicsoda ad neki?

— Hát az édes mama...

— Én? Aztán mit adnék neki?

— Kauciót!

— Hogy elvehesse azt a leányt?

— No, igen...

Gyurkovicsné erre igen különös dolgot mondott.

Azt mondta:

— Hát Ázsiában vagyunk, vad emberek között, hogy egy fiu ilyet gondolhat az édes anyjáról? Én csak arravaló volnék, hogy kiházásítsam akirálynak akármelyik katonáját?

Ez a perverz ötlet, hogy Géza elvehetne egy vagyontalan leányt, mégis nyugtalanította az anya szívét. Érezte, hogy tennie kell valamit, ha másért nem is, legalább azért, hogy megnyugtassa a lelkiösmeretét. Egyszer azt mondta Bandinak, hogy menjen át Kevére és látogassa meg Brenóczyékát.

— Eredj át hozzájuk, aztán csinálj olyan ostoba arcot, mintha semmit sem gondolnál. . . . Talán megtudhatsz egyetnást, a mi hasznunkra válik . . .

Az ezredes igen szívesen fogadta a fiatal urat. A mióta Géza életpályája biztosabb körvonalakat kezdett ölteni, az apa is komolyabban mérlegelte a házasság lehetőségét. Bandinak egyébként volt egy szerény, de korántsem kicsinylendő tehetsége, a melylyel megnyerte Brenóczy jóakarátát és a mely tehetsége különben is nagy hasznára volt a létért való küzdelemben: afféle szimpátikusan korlátolt, mondhatnám, hogy disztिंगvált módon együgyü — egy szóval: lojális — arcot tudott vágni, mely első látásra utat nyitott neki a becsületes emberek szívéhez. Már az iskolában is azzal nyerte meg a lágyabb

szívü tanárok pártfogását, hogy mesterileg tudta játszani a szívós szorgalmu, de nehéz felfogásu fiut, — pedig alapjában véve épp oly könnyü felfogásu, mint lusta kölyök volt. A ki most ránézett a barna arcu és kissé melankólikus szemü fiatal emberre, így szólhatott magában: Ez a fiu talán nem nagy lumen, de bizonyára karakter és ha nem is nagyon szellemes, mindenesetre mély érzésü ember...

Jutkát eleintén halálos zavarba hozta a *sógor-jelölt* látogatása. Félénk tiszteletet érzett Bandi iránt, a kinek Gézával való hasonlatossága megdöbbenetete. Később, a délután folyamán, megint visszanyerte bátorságát és ekkor kitünt, hogy az ezredes Jutkája alkalomadtán elragadóan kedves is tud lenni. Úgy érezte, hogy ez a látogatás nagy jelentőséggel bir rá nézve, s azért — különféle házi-erények csillogtatásával — minden áron tet-szeni akart Bandinak, a mi egyébként nagy mértékben sikerült is neki. Az a csepp meg-indultság pedig, a mely rajta meglátszott, szinte ellenállhatatlanná tette.

Bandi több ízben is szóba hozta az iker-

testvérét, némi kicsinylő maliciával beszélt róla, de azzal az elnéző gyöngédséggel, a melylyel elkényeztetett gyermekekről megemlékezni szokás. Mikor pedig este megint fűlszállt a kocsijába, magában azt a konceszsiót tette ikertestvérének, hogy *Gézának van ám esze.*

— Megint át kell menned, — szólt Gyurkovicsné egypár nap múlva. — Úgy kell tenned, mintha mitsem gondolnál, hanem azért alkalomadtán Gézáról kell beszélned . . . Mondd meg nekik, hogy hóbortos, verekedő, adósságcsináló . . . És kártyás! Ez nagyon jó lesz. . . .

Jutka ezúttal bájos bizalmaskodással fogadta Bandit. A kis szobájába vezette — a melynek stilusa az *Ördög pirulái* című látványos népszínmű dekorációira emlékeztetett — ott leültette a parányi hintaszékébe és vagy két órát elpletykázott vele. Egyéb élvezetekről sem feledkezett meg, jól tartotta vendégét cigarettával és cognac-kal, a Bandi kezére pedig kölni vizet, a zsebkendőjére meg lavendulásat öntött.

A harmadik látogatása alkalmával Bandi

egy virágbokkrétát vitt magával Kevére, onnan pedig Jutkának egy arcképét hozta haza Tamásra. E látogatása alkalmával történt, hogy Jutka *mindent* bevallott neki. Kikerekített és összefüggő előadásban, bizonyos ékesszólással öntötte ki szíve bánatát, mintha nem is most mondaná el először szerelmének történetét. És nem is most mondta el először, mert Bandi előtt már meghallgatta ezt a mélabús történetet Jutkának négy-öt bécsi és egy-két kevei barátnője, azonkívül a kapitányné és végül a legkisebbik kantinos kisasszony, a kinek csinos kézimunkáival a figyelmes Jutka karácsonykor meg szokta lepni az ezredes urat és az ezredesnét.

Egyúttal egy kis sírással is fűszerezte az elbeszélését, befejezésnek pedig felolvasta Gézának néhány levelét, (Csillag — virág — örökké és a többi.)

Bandinak, mint említettem, olyan rokonszenves és bizalmat keltő arca volt, hogy szinte provokálta az ilyenfajta vallomásokat.

— Nagyon boldogtalan vagyok, mondta Jutka, — mert nekem az egész világ ellenségem ...

Bandi sietett az emberi nemet sujtó gyanúsításnak reá eső része ellen tiltakozni.

— Hogy mondhat ilyet, Jutka kisasszony!

— Hát maga nem ellenségem?

— Magának — én? Én magának!

Jutkát nagyon megörvendeztette Bandinak ez a kijelentése.

— Milyen nemes maga, Bandi! Láss, nekem a szívem sugalta, hogy maga ilyen . . . Ma látom csak harmadszor, de az édesapámat kivéve, senkihez sem vagyok ennyi bizalommal . . .

(Azt mondta: az édesapámat kivéve — pedig éppen csak az édesapjának nem mondott el semmit.)

Mikor Gyurkovicsné figyelmesen szemügyre vette az arcképet, melyet Bandi hozott, ilyképpen szólt:

— No nézd csak — és igazán csinos!

Bandi egypár nap múlva levelet kapott Jutkától. Ez a levél grafológiai szempontból is érdekes okirat volt, mivel a leány éppen akkoriban kezdte gyöngyös apró betűit mág-násosan hosszú sáskabetűkké átídomítani. Azt írta, hogy a kevei tisztetek valami kis cécót

rendeznek, a melyre az ezred megbízásából sürgősen meghívja Bandit.

— Eredj el, fiam — mondta Gyurkovicsné.

A gyöngéd anyai szívet ekkor valami édes sejtelem járta át. Lám, az ezredes leánya érdeklődni kezd Bandi iránt. Ha beleszeretne — és minden Gyurkovics-fiuban megvan a kvalifikáció arra, hogy magába szerettesen akármilyen leányt — ha Jutka beleszeretne, gondolta, akkor mindenesetre szakítana Gézával, Bandi pedig nem vehetne feleségül egy leányt, a ki ennyire csélcsapnak mutatta magát...

Emeljünk kalapot az anyai szív előtt, mely gyermekének szabadságáért a leleményes ravaszság fegyverével küzd.

Mikor Bandi megjött a bácskevei mulatságról, Gyurkovicsné vállatni kezdte.

— Táncoltál vele?

— Táncoltam. Csárdást meg kvadrilt.

— Mit beszéltél vele?

— Azt mondtam néki, hogy Géza kártyás...

— Beszélhetsz te nekem, jó vitéz! —

mondta magában Gyurkovicsné, mikor magára hagyta a fiát, hogy átöltözködjék.

Bandi is mondott magában valamit, mikor mosakodásnak látott. Azt mondta:

— Szegény anyám, ha tudta volna, de hogy szült volna engemet!

— (Ez a mondás, ha jól tudom, a duhaj Elefántovics úrtól ered, a ki olykor szokta alkalmazni, ha tarok közben lefülelik a pagátját.)

Még egy anyai szív.

Juliusban történt, hogy Gyurkovics Géza hadnagy Budapesten egy megbocsáthatatlan könnyelműséget követett el. Szegény tiszt létére egy éjjel arra csábította magát, hogy a kaszinó három félelmetes játékosával leült kártyázni. Igaz ugyan, hogy közel négyezer forintot nyert az éjjel, de ez korántsem lehet ok arra, hogy fiatalos meggondolatlansága fölött pálcát ne törjünk.

Eleintén csak gibicelt a három matadornak. Az egyik bácskai ember volt, a másik sárosmegyei, a harmadik erdélyi örmény úr. Géza azt a megfigyelést tette, hogy a sárosmegyei fölötte vakmerően játszik és ijesztésre dolgozik, a bácskai szórakozottan és gavallérosan, az erdélyi pedig se így, se úgy, de

gyakran nyer. Ez különben nem volt formszerinti mérkőzés; az urak mérséklettel, sőt bizonyos kimélettel játszottak; emlékeztettek három vívómesterre, a ki unalmában összeméri a spadonját. Ha valamelyikük besöpört egy nagyobb kasszát, akkor pezsgőt hozatott, a melyet közösen ittak meg, a gibic kivételével, a ki nem kért belőle.

Éjfél után az örmény Gézának is osztott kártyát.

— Tarts velünk, hiszen babszembe játszunk.

A hadnagy eleintén néhány baklövést csinált, a min a matadorok nagyokat nevettek. A két ujjá hegyével oly ügyetlenül nyult a kártya után, mintha fülön akarná fogni. Később azonban megjött a szerencséje és a partnerei kezdtek belemelegedni a játékba. Nem tudták sehogy se kiösmerni a módszerét, mert láthatólag minden következetesség nélkül játszott, vakmerően rájuk támadva és ok nélkül meg-megfutamodva. Hanem azért folyton nyert és a kártya most már oly jól illett a kezébe, mint a kard a fiatal Szigfridébe. Az örmény hajnal felé eltűnt és mire kivirradt, Géza kifosztotta a másik kettőt.

Otthon megolvasta a pénzét. Kis hja négyezer forintot nyert és egy címeres vizitkártyát, melyet a sármegyei adott neki négy száz forintnyi adóssága fejében.

Kérdés: Mit tesz egy hadnagy, ha váratlanul négyezer forinthez jut? Felelet: Alkalmas betegségre tesz szert, a melylyel hat heti szabadságot lehet kérni.

Géza — 'kompromittáló módon egészséges külsejére való tekintettel — elhatározta, hogy a térde fog fájni. Egy civilista orvos ismerőse, a kit ez ügyben konzultált, négy betegséget ajánlott neki: ischias-t, gonitis-t, arthritis-t és végre tumor albus articulorum-ot. A hadnagy az arthritis-t választotta, mivel ennek a neve imponált neki leginkább.

Egyszer, mikor a kapitánya társaságában fölment a kaszárnya egyik pavillonjának lépcsőjén, fájdalmasan fölszisszent és az ajkába harapott.

— Mi bajod? kérdezte a kapitány.

— Semmi! A térdem számárkodik ...

— Nono, vigyázni kell.

Máskor a kapitány megleste Gyurkovicsot,

a mint vánszorogva ment végig a kaszárnya udvarán.

— Neked valami bajod van! Mért nem beszélsz az orvossal?

— Szót sem érdemel.... Ha doktorral beszélek, tudom, hogy eltilt a lovaglástól, pedig nem akarok marodizálni...

A mérték betelt, mikor Géza egyszer rúkkolás közben szédülni kezdett a nyeregben.

— Alkalmasint megint a térde fáj, — mondta a kapitány, — de ezek a fiatalok olyan könnyelműek, hogy nem mennek a doktorhoz.

Másnap a kapitány maga küldte el Gézához az ezredorvost. A doktor — bár Géza lelkiismeretesen felsorolta neki az arthritis összes szimptomáit, mégis gonitis-t konstatált, a mely körülmény az orvosi tudomány ingadozó volta mellett bizonyít.

Így esett, hogy Gyurkovics Géza hat heti szabadságra Herkulesfürdőre utazott. Magával vitte az inasát is, a kinek csinos vadászbibliát csináltatott sárosmegyei barátja pénzén.

Két napig volt már Herkulesfürdön, aztán este elment a táncterembe, a hol a min-

dennapos mulatság folyt. Ott egy reumás tiszt-társával találkozott, a ki elmondta neki a fürdői pletykákat.

— Ki az a szöke szép asszony? — kérdezte Gyurkovics, a sarokfülkére mutatva.

— *A szép Poldi*. Egy szörnyen jókedvű bécsi méltóságos asszony. Ma délből ismerkedtem meg a társaságával.

A szép asszony nagyobb társasággal volt és kacagó jókedvével vont magára Géza figyelmét. A kacagás olyan harmonikus volt, mint egy alt-hangu fülemile csattogása. Láthatólag fölötte mulatott egy romániai gavallér táncán.

— Ha szereted a keringőt, akkor nagyon ajánlom neked a szép Poldi ismeretségét, — folytatta a reumás bajtárs.

— Mutass be, — szólt Gyurkovics Géza, a ki e pillanatban már megfedkezett az artritistről épp úgy, mint a gonitistról.

És a szép asszony, a kinek bemutatták, valóban remekül táncolt. Látszott rajta, hogy átérzi a zene könnyelmű melankoliáját és hogy szenvedélyesen szereti ezt a táncot, nem a táncosa, hanem a zene kedvéért. A keringő

Terpsihórėja! Gyurkovics Géza, a ki különben is elismert jó táncos volt, tánc közben úgy érezte, hogy szárnyai nőttek. A keringőt csakhamar abba kellett hagyniok, mivel a szép asszonynak egy kis balesete történt: a vastag haja felbomlott és kiszabadult arany kigyók rajaként gyűrűzött végig a hátán.

— Köszönöm, elég volt! Ez az én ostoba hajam mindig felbomlik... Meddig marad itt? — kérdezte aztán Gézától.

— Egypár hétig, a meddig itt jól érzem magamat.

— Rajta leszek, hogy jól érezze magát, mert ilyen táncos nem terem minden borkorban...

A reumás hadnagy éppen arra ballagott és bizalmas hangon közbeszólt.

— El ne bolondítsa a hadnagyot, méltóságos asszony, mert félig-meddig vőlegény.

Aztán Gézához fordult, magyarul beszélve:

— Te ne higgy neki semmit. Nagyon ravasz és bolondítja az egész világot...

A szőke asszony nagy szemeket meresztett.

— Ilyen fiatalon? Kár! Hogy tehetett ilyen bolondot? Azaz — bocsánat...

— Sohase feszélyeztesse magát, — biztatta Géza jókedvűen.

— Mégis hogy tehetett ilyet? És egészen bizonyos a dolog?

Géza vállat vont.

— A szavam le van kötve...

— Maga nagy karakter lehet... Őszintén szólva, nem szeretem azonban a nagy karaktereket, mert rendesen unalmas emberek... Ámbár úgy sejtem, hogy maga discséretes kivétel...

— A méltóságos asszony elkényeztet...

— Ne csudálkozzék azon — az én koromban arra fanyalodik az asszony, hogy maga udvaroljon a fiatal uraknak...

Géza harminc, vagy harminckét esztendőre becsülte. Megemlékeztén bajtársa intelméről, udvarias maliciákkal válaszolt a szép asszony bókjaira. Ez a hang azonban láthatólag nagyon mulattatta a szép Poldit.

— Csinos a menyasszonya?

— Izlés dolga...

— Mutassa meg az arcképét. Mutassa

meg, mert meghalok a kíváncsiságtól . . .
Bátran megmutathatja, mert nem ismerek
erre senkit, aztán — hiszen a menyasszonya!

Géza kivett a zsebéből egy medáliont és
odaadta a szép asszonynak. A szép asszony
egy pillantást vetett csak Jutka képére, aztán
egyszerre elváltozott az arca.

— Ez a maga menyasszonya?

— Ez.

— De hát — hogy is hívják magát?

— Gyurkovics Gézának.

— Maga az a bács-kevei önkéntes?

— Önkéntes voltam Kevén . . .

A szép Poldi erre valami különöset mon-
dott, a mit gyakran lehet hallani bécsi em-
berekől, ha nagy lelki felindulás vesz rajtuk
erőt . . .

— Na, — szervusz, Herr Májer!

Aztán visszaadta Gézának a medáliont.

— Tudja, hogy ki vagyok én? Én va-
gyok a maga anyósa!

— Hogyan, — Brenóczyné?

— Igen, Brenóczyné. (A szép asszony, a
ki az *r* betűt következetesen *h*-nak ejtette,
tulajdonképpen *B—h—enoczy*-nak ejtette a

saját nevét, a második szótagra helyezve a hangsúlyt.)

— Szervusz, Herr Májer! mondta most már Géza.

— Méltóságos asszony, szólt aztán jókora szünet után, — nagy hálára kötelezne, ha megmondaná, hogy mit tenne most az én helyemben.

— Jobb szeretném, ha maga mondaná meg, hogy mit kell nekem most tennem, vagy szólanom . . .

— Tehát olyan nagy szerencsétlenség a méltóságos asszonyra nézve, hogy el akarom venni a leányát?

— Valóságos elemi csapás. Vagy olyan asszonynak tart, a kinek sürgős szüksége van unokákra?

— Azt éppen nem. Hanem lássa, méltóságos asszonyom, ha már meg kell lennie, legalább egy jó keringő-táncosa lesz a családban . . .

— Köszönöm. A családombeliekkel nem szoktam keringőt táncolni.

— Most még nem tartozom a családjához és ha úgy tetszik . . .

Azene megint keringőt játszott és Géza meghajtotta magát az asszony előtt. Brenóczyné elgondolkozva tette a kezét a hadnagy vállára.

A szép Poldi, a mióta megismerte a leánya *jegyesét*, (ő is oly gúnyosan hangsúlyozta ezt a szót, mint Gyurkovicsné!) az *eljegyzést* még nagyobb képtelenségnek tartotta, mint annak előtte. A férfiak ugyanis — Brenóczyné teóriája szerint — kétfélék: jó keringőtáncosok és rossz keringőtáncosok. Az előbbieket a mulatságosak, — ők udvarlóknak születtek és belőlük válnak a legrosszabb férjek; a rossz táncosok az unalmasak, ők született férjek mindannyian.

A bécsi ismerősei köréből már ki is választott a Jutkája számára egy fiatal urat, egy példátlan rossz táncost, a bálozó fiatal hölgyek rémét, a ki — ha helyesnek bizonyul az ezredesné teóriája — alkalmasint a férjek mintaképe lesz. Valami fiatal Pardubicz báró volt. Dinnyefeju és nagyon szőke ifju, nagy karakter, a ki beszéd közben dadogott és évenként nyolcvanezer forintot költhetett volna el, ha egyáltalában lett volna tehetsége a költekezéshez.

Keringő közben Brenóczyné aggodalmakkal telt anyai szívében egy ötlet fogamzott meg.

— Az én vőjelöltem — gondolta magában — sokkal szeretetreméltóbb fiú, mint-hogy feneketlen könnyelmű ne legyen... Az ilyen ember csak addig ragaszkodik valamely ostobasághoz (a milyen ez az *eljegyzés*), míg alkalmat nem talál egy másik ostobaság elkövetésére... Csábítóbb alkalmat pedig keresve sem találhatna, mint azt, a mely most a sarokfülkében ásitózik...

A sarokfülkében egy Brenóczynénál jóval fiatalabb asszony ült, a ki láthatólag úgy unatkozott, mint egy deposszedált esászárné. Hetvicz-Janky báróné volt, Hetvicz altábornagynak — a ki a modern hadtörténelemben *Spizza leigázójának* nevét viseli — hitestársa. A kegyelmes asszony egyre-másra ásitózott, a mit az ő helyében a türelmes olvasó is megtett volna, ha két óráig kellett volna Dumba (von der Scharwacht) Zdenkó és Dumba (vor der Scharwacht) Ottokár grófok közt ülnie.

— Jöjjön, mondta az ezredesné Géának

— bemutatom a társaságomnak ... A két bátyámmal fog megismerkedni és egy barátnőmmel, a ki Ausztria-Magyarország legérdekesebb asszonya ... *Arról a dologról* egyelőre ne legyen szó közöttünk ...

A mi ezt a két Dumba (von der Scharwacht) grófot illeti, ők — hál' Istennek! — nem léptek katonai pályára. (A jó hazafi örömével konstátálom ezt, mivel ez a körülmény nagy és kedvező befolyással lehet egy jövő háború lefolyására.)

Árboc-hosszuságu, szófukar és mindig szomorú urak voltak. A reggeli teájukat sóhajtván itták meg, az esti szivarjukat megtört szívvel füstölték el, borotválkozás közben pedig elmélkedő és méltóságos arcot csináltak. Az ember azt hitte volna, hogy valami titkos bánat rágódik a szívükön, pedig örökös gyászuk csak *a fajok alkalmazkodási képességéről* szóló természetrajzi teóriának egy érdekes bizonyossága volt.

A Dumba (von der Scharwacht) grófok ugyanis ösidőktől fogva magasrangu katonák voltak, a kiknek tekintélyük érdekében óvakodniok kellett minden léha vígasságtól és a

kiknek állandóan hadvezérekhez illő, zárkózott, elmélkedő és szigorú arcot kellett csinálniok. A családban idővel egy tökéletes vezérkari arctípus fejlődött ki, a mely átöröködött apáról fiúra. Brenóczyné nem örökölte ezt az arcot, de örökölte idősebb nővére, Pardubicz báróné, a kiről ismerősei azt mondták, hogy „olyan, mint egy borotvált képű őrnagy.”

A Gorgó-szemű hölgy.

Egy író, a kit egyszer bemutattak Hetvich-Janky bárónénak, összehasonlította a kegyelmes asszonyt a tengerrel. Nem tudom, hogy mi hasonlatosság lehet egy altábornagyné és egy tenger közt, annál inkább nem tudom, mivel a tengert — ha szeszélyes és a szó átvitt értelmében maliciózus is — csak a rágalom nevezhetné arrogánsnak és únottnak.

Az isteni arrogancia, az únottság, a kegyetlen malicia és a képtelen szeszély kifejezését olvashatta volna le szóban forgó kollégám a kegyelmes asszony sápadt, szép arcáról. Pallas Athene, Pulcinella és Hébe egy személyben.... Mikor pedig most szeméhez emelte lorgnonját, hogy egy szórakozott pillantással tüntesse ki Gyurkovics Gézát, a ki

hódolattal verte össze előtte a két sarkantyúját: kitünt, hogy a kegyelmes asszonynak olyan bársonypuha és meleg tekintetű szeme van, mint a rajongó Heloisnak.

— Már ezért is érdemes volt gonitisbe, illetőleg artritisbe esnem, konstataulta a hadnagy magában.

Mivel Hetvicz-Janky bárónénak — a mi később ki fog tűnni — a végzet még nagy szerepet szánt a Gyurkovics-fiuk történetében, kénytelen vagyok már e helyen is bővebben foglalkozni a kegyelmes asszonynyal, elmondván róla olyan bizalmas jellegű dolgokat is, a melyeket akkor még Gyurkovics Géza sem ismert.

A báróné a dúsgazdag szerémi Janky-családnak (de genere Ákos) királyi kegyelemmel fusított utolsó ivadéka volt. Hetvicz altábornagy két esztendővel ezelőtt vezetteoltárhoz, a magáé mellé illesztvén a férfiágon kihalt család nevét és címerét.

Ha annyi pénze volt a bárónénak (mondhatnák türelmes olvasóim), akkor nemcsak altábornagyot, hanem még hadnagyot is kaphattott volna . . .

Igaz. Nem is volt az rendes házasság, hanem valami öngyilkosságféle, a melyre a báróné szerelmi bánatában vetemedett. Leánykorában ugyanis egy *lateinerért* rajongott, valamelyik gazdatisztjének a fiáért... Nem mehetett hozzá, — hogy mehetett volna hozzá! — másé sem akart azonban lenni és bánatában elhatározta, hogy hozzámegy legöregebb udvarlójához.

A legtöbb öngyilkos, a kinek a végzetes tett elkövetése után marad még egy percnyi gondolkozó ideje, megbánja elhatározását. Janky bárónénak igen sok gondolkozó ideje maradt az esküvője után és azért nagyon megbánta végzetes tettét.

Az altábornagyné még az úgynevezett *mézcshetekben* azt az indítványt tette a férjének, hogy váljanak el egymástól, asztaltól és minden egyebektől. A kegyelmes úr azonban, a ki annak idején maga járt a királynál a fűsítés és a névátruházás dolgában, restelte a blamázt és hallani sem akart a válásról.

— Kényszeríteni fogom a válásra, — mondta a báróné végső elkeseredésében.

Nem szenved kétséget, hogy az alattomos

guerilla-háborút, mely a házastársakközt kitört, mind a két fél tiszteletreméltó buzgalommal és elmésséggel küzdötte végig. Veleszületett hajlamait követvén, a báróné eleinte apró cselekedésekkel, — a melyeket ő maga *szekaturának* nevezett — igyekezett magát férjével meggyűlöltetni. Bámulatos tapintattal eszelt ki ezer olyan dolgot, a melyek közül *egy* is kellemetlenné tehetné a legszebb asszonyt, miként egy hajsza élvezhetetlenné teheti a legízletesebb levest. Az altábornagy azonban e tüszúrások és darázscsípések ellen vérlázító flegmával páncélozta körül magát, vérig bosszantván nejét — a kit pedig ekkor már szívéből meggyűlölt — affektált gyöngédségével.

— Jól van, — mondta ekkor a kegyelmes asszony, — nem tehetek egyebet: kompromittálnom kell a nevét, akkor talán elkerget a házából.

Az ember nem is hinné, hogy bizonyos körülmények közt milyen nehéz feladat az ilyen. A báróné csak rossz hírért akarta költöztetni magának, de ahhoz sokkal gőgösebb volt, hogy valósággal lealázza magát. Feltűnő és néha botrányos módon udvaroltatott magának,

de az udvarlóit — a kiket hiú szamaraknak nevezett — csak aprópénzzel honorálta.

A kegyelmes úr csakhamar keresztüllátott a szitán és megmaradt alamuszi és türelmes taktikája mellett. Vérlázító módon türelmes volt a feleségével szemben, de korántsem az udvarlókkal szemben. Ezeken — ha szerét ejthette — kegyetlen bosszút állott és hatalmas befolyásával már sikerült is többet közülök eltemni láb alól.

Beavatott körökben a férji *vendettának* több ilyen áldozatát megsiratták. Többek közt beszéltek egy igen rokonszenves főhadnagyról, a ki azzal vonta magára az altábornagy haragját, hogy egy este három négyest táncolt a kegyelmes asszonynyal. Rövid idő múlva a boldogtalan már útban volt Dombrova felé és ma is Gácsország e legpiszkosabb határ-garnizonjában éli fiatal életét, kaftános lengyelzsídók társaságában. Szó volt aztán egy kapitányról, a ki egypárszor megkocsikáztatta a kegyelmes asszonyt tüzes négyesén. Egy váratlan szemle alkalmával apró-cseprő mulasztásokat bizonyítottak rá — (annyira apró-cseprők voltak, hogy restelem velük olvasóimat terhelni) — és a

kapitányt penzióba küldték... A tavasszal megint egy fiatal szöke kis gróf bolondult Hetviczné után. Az altábornagy unokaöccse, a részeges gárdista, a kit Európa egyik legjobb vívójának mondanak, belekötött a kis méltóságosba és oly maliciózus kardvágást mért az arca kellő közepére, hogy a gróf szellemes kis sasorrából buldogorr lett. (A kegyelmes asszony, mikor ezt a mártir-orrt első ízben meglátta, majdnem elájult a nevetéstől.)

A szép asszonyt fölötte elkeserítették a szakadatlan vereségek, melyeket a családi guerrilla-háborúban szenvedett és (miként a kiéhezett vár parancsnoka végső kétségbeesésében a vár légberöptésén jártatja az eszét) valami országra szóló skandalumról ábrándozott herkules-fürdői nyaralójában.

A tervbe vett skandalum hathatós rendezése céljából valami odaadó segitőtársra kellett szert tennie, ez pedig nem volt könnyű feladat, mivel a salonképes fiataloknak — sőt a manapság a fiataloknál kevésbé óvatos öregebbeknek is — borsódzott tőle a hátuk, mint a Gorgó-fűtől. És a szép asszonynak

valóban Gorgó-szeme volt, mert a kire eddig rávetette, azt tönkre silányította.

Ilyen volt a kegyelmes asszony, a ki e pillanatban — tíz perccel azután, hogy bemutatták neki — a lorgnonjával megérintette Gyurkovics Géza vállát.

— Van már táncosnéja a négyeshez? kérdezte.

— Nincs . . .

— Nagy áldozatot követelek, ha megkérem, hogy velem táncoljon?

— A kegyelmes asszony nagyon kitüntet. .

Nyugodtan és hanyag gráciával táncolta a négyest. Vagy nem is táncolt, inkább csak járt-kelt a teremben, kalappal a fején és hosszunyelű lorgnonjával a kezében. A rendezőt azzal ejtette kétségbe, hogy semmit sem törődött a figurákkal, csak meg-megindult a helyéről, szórakozottan odanyujtotta a valakinek a keztyüs kezét, elvárva, hogy a publikum az ő különös táncához alkalmazkodjék.

(Ilyen szórakozott és önfejlő volt ő mindig. Otthon néha némán végigment a szobákon. Szolgakezek kinyitották előtte az ajtókat. A lépcsőn utána futott a komornája és kü-

penyt borított a vállára. Odalenn az inas ki-
nyitotta előtte a kocsi ajtaját. — Hová paran-
csol a kegyelmes asszony? — Nem tudom...
Akárhová... Mindegy...)

Egyszerre megint ott volt Géza mellett
és a karjába füzte a kezét.

— Szenvedélyesen szeretem a négyest!
Az egyetlen táncot, a mit eljárok... Maga
is szereti?

— Én? Az üdvösségemet eladnám egy
négyesért! hazudta a hadnagy, a ki egyéb-
ként azt tartotta, hogy a négyes csak annyira
tánc, a mennyire étel a kása.

— Akkor velem táncolja a másodikat is?

Megint otthagytá táncosát, hogy valami
sohasem látott szólót lejtсен. Kétszer előre
ment, kissé meghajtotta magát, aztán megfor-
dult a tengelye körül és Brenóczynénak nyuj-
totta a kezét.

Az ezredesné a reumás hadnagygyal tán-
colt és igen jól mulatott... Jól mulatott
volna ő akkor is, ha a fiatal hadnagy he-
lyett egy negyvennyolcas rokkant vitéz a tán-
cosa és ha Erdélyi Náci bandája helyett egy
szál dudás muzsikál a lába alá, mert ő arra

született, hogy jól mulasson e földi siralom-völgyben.

Ha nem volnék egyszerű krónikás, hanem igazi regényíró, a ki a kezében tartja hőseinek sorsát, most igen épületes dolgokat írhatnék. Leírnám, hogy Gyurkovics Géza, mint az erényes ifju örökké utánzásra méltó mintaképe, hogyan tűrte titkos szomorúsággal a kegyelmes asszony kacér játékát. Leírnám továbbá, hogy a hadnagy, mikor a mérték végül betelt, mint tépte szét lángoló haraggal a rózsaláncokat, a melyekkel őt a lelkiismeretlen delnő le akarta bilincselni. Elmondhatnám esetleg azt is, hogy szívreható intelmeivel mint csalta a megbánás könyeit a kegyelmes asszony szemébe...

Sajnálatomra be kell azonban vallanom, hogy hősöm nem ragadta meg ekkor a kínálkozó alkalmat, hogy kivívja magának komolyabb gondolkozásu olvasóim becsülését.

Nyolc napig odaadó buzgalommal csapta a két úrhölgynek — Brenóczynénak és Hetvich-Janky bárónénak — a szelet és a fürdővendégek, bár lelkiismeretesen ellenőrizték a hadnagy minden lépését, őszinte sajnálatukra

sehogy sem tudtak tisztába jönni azzal a kérdéssel, hogy a kettő közül melyiknek udvarol meggyőződésből és melyiknek opportunitásból.

Fátyolt akarok vetni a nyolc nap történetére, mely egyébiránt is csak a ló- és szármárhátan rendezett kirándulásoknak, fényes nappal a Janky-nyaraló és a Ferenc József-fogadó előtt hozott *éjjeli zenének*, szent jános-bogár-vadászattal egybekötött esti sétáknak és egyéb elítélendő léhaságoknak szomorú láncolata volt. Elég, ha megjegyzek annyit, hogy a fürdőközönség Gyurkovics Gézának egyhangúlag a *bolond hadnagy* nevet adományozta.

A nyolcadik napon azonban olyasmi történt, a mit a lelkiismeretes krónikás nem hallgathat el. E napon a fürdővendégek végre megtudták, hogy a *bolond hadnagy*, melyik úrnőnek udvarol *meggyőződésből*, Hetvicz-Janky báróné pedig (a második Zrinyi Miklósné!) érkezettnek látta az időt, hogy tüzes csóvát vessen a puskaporos toronyba és hogy a levegőbe röpítse a fellegvárat.

Vasárnap volt és az altábornagyné már

szombaton kifejezte a hadnagy előtt azt az óhajtását, hogy az istentiszteletet a szomszédos mehádiai oláh templomban szándékozik végighallgatni.

Reggel egy oláh parasztleány jelentkezett a Janky-nyaralóban, a ki a kegyelmes asszonynyal akart beszélni; mikor a báróné kinézett az előszobába, a bocskoros, bőrtűszős parasztban megismerte udvarlóját.

— Lássá, ez igazán jó ötlet, — szólta a kegyelmes asszony komoly arccal.

Leültette Gézát a szalonjában, ő maga eltűnt. Tizenöt perc múlva pedig visszajött az öltözőjéből, virágos oláh kendővel a fején, hímzett karu ingben és kis bocskorral a lábán. A kezében nagy, vörös paraplít tartott, a nyakában aranypénz csörgött; olyan volt, mint egy gazdag falusi bíró leánya. Különben pedig olyan tökéletes, mondhatnám, szolid termete volt, hogy így, befűzetlen állapotában, még bájosabb volt, mint máskor.

— Mehetünk! — mondta.

A lorgnonját magával vitte és erről megismerték a fürdőparkban. Brenóczyné, a kit fölkerestek a Ferenc Józsefben, hogy maguk-

kal vigyék, öt perczig nem tudott szólni a kacagástól, csak aztán mondta, hogy nem hajlandó velük tartani.

— Egy házért se megyek! Ennyire boldond még sem vagyok!

— Hát akkor ketten megyünk, — szólt a kegyelmes asszony, a ki bármilyen hőbortosságot követett el, mindenkor megőrizte komolyságát.

Mehádián meghallgatták a misét, egy ideig elnézték a parasztok táncát, aztán betértek reggelizni a falusi koresmába. Egy kabátos embernek, valami nótárius-segédnek, a ki a koresmában ujságot olvasott, feltűnt a különös viselkedésü szép parasztleány; megszólítással tüntette ki a bárónét, sőt jóakaróan meg is veregette az arcát. Gyurkovics Géza úgy szerzett elégtételt megszeppent hölgyének, hogy odalépett a nótáriushoz és jóakarrattal szintén megcsipkedte az arcát, a miért a nótárius később azt mondta a koresmárosnak, hogy a parasztok a határőrvidék megszüntetése óta nagyon szémtelenek és nem tisztelik többé a tekintélyt!..

Reggeli után nekivágtak a hegyi ösvény-

nek és kerülő uton hazafelé igyekeztek. Egy tarka kis réten megállapodott a báróné és vadvirágot kezdett szedni. Jó ideig némán hajlongott a fűben, aztán egyszerre odalépett Gyurkovicsához, a ki ásítózva sütkérezett a verőfényben.

— Gavallér ember maga? — kérdezte minden bevezetés nélkül, komoly hangon.

A meghökkent hadnagy nem válaszolt mindjárt.

— Hát mi volnék különben? — kérdezte aztán.

— És — bátor ember?

— Azt nem tudom... Nem jutott még eszébe senkinek, hogy próbára tegyen...

— Nagy kedvem volna próbára tenni...

— Vannak itt sárkányok, a melyekkel meg lehet verekedni? — kérdezte Géza naiv arccal.

— Vannak, — mondta az altábornagyné nyugodtan.

Csendesen folytatták aztán utjukat, az altábornagyné nem beszélt többet a sárkányokról. Időközönként le kellett ülnie az út szélére, mivel a bocskor kifárasztotta a lábát.

Mikor az árnyékos völgybe tértek, egyszerre meg kellett állapodniok. Már hetekkel ezelőtt a nagy felhőszakadás után megindult a lejtőn egy óriás szikladarab. A szolgabíró fenyőrudakkal záratta el az utat, a mely fölött a tízezer mázsás kő úgy lebegett, mint egy fejtetőn álló óriás. Egy gyöngye szélroham, egy parasztszekér zakatolása elég arra, hogy dörögve leszakadjon a mélységbe.

A báróné szeméhez emelte lorgnonját.

— Ez érdekes! — mondta. Majd: — Nézze azt a sárga szép virágot.

Egy megszeppent kis vadvirág nyílt a roskadozó óriás lábánál. Gyurkovics Géza ekkor olyat tett, a mivel méltónak bizonyult *a bolond hadnagy* elnevezésre: átszökött a fakorláton, odalépett a szikla alá és leszakította a virágot. Ezzel tartozott önmagának, a mióta a kegyelmes asszony azt a kérdést intézte hozzá, hogy bátor ember-e?

A báróné nem mert kiáltani sem. Egy kis kéjes szédülést érzett és egy pillanatra lehunyta a két szemét. Mire felpillantott megint, Gyurkovics már ott állott előtte és gúnyos udvariassággal nyújtotta át neki a virágot.

— Menjünk innen! Mondta az asszony.
— Menjünk!

Délután Brenóczynében az a meggyőződés kerekedett felül, hogy a báróné és a hadnagy közt *történt valami*. Valami — de mi? Azok ketten már akkor megint európai viselkedésben sétáltak a terrászon, a kegyelmes asszony pedig olyan kifogástalan és elegáns volt, mintha az Úristen egy párisi divatlapból vágta volna ki és lélek helyett Sasku illemtanát lehelte volna belé. Különben pedig egy sárga kis vadvirágot viselt a keblén és feltűnően ábrándos volt, a mely utóbbi körülményből azt következtette az ezredesné, hogy a báróné valami rosszban törí a fejét.

Mikor este a Janky-nyaraló felé sétáltak, a báróné, eddigi szokásával ellentétben, a hadnagy karjába kapaszkodott. Valami nyomta a lelkét, valamit akart neki mondani és most töprengve kereste az alkalmas szavakat. Az ajtó előtt eleresztette a karját, de azért nem ment be a házba, hanem némán nézett a szemébe, közbe meg idegesen játszott a lorgonjával. Gyurkovics Géza végre megtörte a csendet.

— Szóljon már!

— Hát igen . . . Jöjjön ki reggel a hat-
órai vonathoz . . .

— Elutazik? — kérdezte a hadnagy meg-
hökkenve.

— Ketten utazunk . . . Maga velem . . .

— Hová?

— Majd meg fogja tudni . . . Ne szóljon
senkinek! Jó éjszakát!

Jó éjszakát! A türelmes olvasó nem ment
volna ki a vasuthoz . . . Magam se mentem
volna ki . . . Gyurkovics Géza azonban ki-
ment. Erre csak azt mondhatom: Tisztelet
az egyéniségnek!

Egy kicsit elaludt a hadnagy és mikor
elkésetten a pályaudvar elé vágtatott, az a
meggyőződés vett rajta erőt, hogy a szép asz-
szony bolondját járattja vele. Szinte meglepő-
dött, mikor Hetvicznét ott találta a Perronon.
Megszeppent komornája társaságában, két mo-
nogramos láda és több rendbeli titokzatos
alaku börtök között, vörös selyem porköpe-
nyegében, sűrűn lefátyolozva ült a padon.

Kezet nyújtott Gézának.

— Egy kicsit megváratott, de jó, hogy

mégis eljött . . . Váltson külön szakaszt Szegedig . . .

Mikor kettőt csöngettek, a báróné a következő beszédet intézte a sápadtarcu komornához:

— Jól tudom, kedves Kati, hogy te a férjem megbizásából kémkedel utánam . . . Siess tehát most a távíró-hivatalba és telegrafáld meg neki, hogy én egy fiatal hadnagy társaságában megszöktem hazulról . . . Azzal a hadnagygyal, kiről már régebben jelentetted neki, hogy botrányos módon udvarol nekem . . . Isten veled, Kati!

Elhelyezkedtek a külön szakaszban. Az asszony örömtől lázas szemmel, mint a vakációra induló diák, Gyurkovics Géza pedig vegyes érzelmekkel szívében.

Egy pillanatig olyasmit gyanított, mintha itt valami nem volna egészen rendben, de aztán csakhamar megnyugtatta önmagát.

— Édes Istenem, hát mi bajom eshetnék nekem? Ha valami ostobaság sült ki ebből, akkor — hát föbelövöm magamat.

(Ez a gondolat nagyon megnyugtatta, a

mi eléggé bizonyítja, hogy válságos helyzetekben milyen nagy hasznát veheti az ember a szilárd életelveknek.) A gyorsvonat ezalatt megindult, még pedig *zakatolva*, mivel ebben sem akart az irodalomban szereplő gyorsvonat-őseitől különbözni.

Jutka második eljegyzése.

A tizórai vonattal új fürdővendég érkezett Herkules-fürdőre: régi barátnőnk, Brenóczy Jutka. Az édesanyja hozatta el, a ki meg volt róla győződve, hogy *az a gyerekség*, (így nevezte leánya eljegyzését), melyet sohasem vett komolyan s a mely mégis nyugtalanította — magától véget fog érni, ha a hajdani iskolai leány összetalálkozik megint a volt egyéves önkéntessel.

Mikor az ezredes leánya Eliz kisasszony előtt kiszükött a vasuti kocsiból, a szép Poldi megrémült és hirtelen megbánta elharmkodott ötletét.

— Jézus Máriám, — mi lett belőled Jutka!

Pedig nem volt oka a sopánkodásra, in-

kább örülnie kellett volna, hogy Jutkája ilyen szép, egészséges, nagy leánynya cseperedett. Alig volt még tizenkilenc esztendő és huszonkettőt mutatott. Akkora volt, mint az édesanyja; a termete kifejlett, az arca megérett, az egyszerű uti ruháján is meglátszott, hogy önálló izléssel öltözködik... Most már, ha kurta szoknyát ad rá és bébékalapot az édes anyja, igazán olyan lesz, mint egy balettáncosnő.

Az ezredesné valami őszi borzongást érzett, mintha búcsuzó darvak kurrogása ütné meg a fülét, pedig a darvaknak akkor még eszük ágában sem volt búcsuzni, hanem bekalandozva az alföldi rónaságot, még ott fürödtek a lángoló nyári napfényben, a mely megaranyozta csillogó tollukat, valamint megaranyozta az ezredesné vastag, szép haját.

— Ebédnél majd egy régi ismerősséddel fogsz találkozni, — mondta Brenóczyne.

— Ki az? — kíváncsiaskodott Jutka.

— Gyurkovics Géza.

Jutka megrázkódott és elsápadva nézett az édesanyjára...

— Úgy látszik, még mindig szerelmes, gondolta magában az aggódó anya.

Délben azonban nem találkoztak Gyurkovics Gézával és türelmes olvasóim, a kik tanui voltak a reggeli szöktetésnek, nem is szorultak bővebbi magyarázatokra. Ebéd előtt Brenóczyné is megkapta a bővebbi magyarázatokat egy levél alakjában, melyet a Janky-nyaraló portása hozott. A kegyelmes asszony a következő franciául írott jelentést küldte barátnőjének:

„Hetvicz Ferdinánd altábornagy neje örömmel jelenti, hogy ma reggel hat órakor megszökött hazulról Gyurkovics Géza kíséretében, egyszersmind kéri e hírnek minél tágabb körben való terjesztését.“

A szép Poldi eleintén nem hitt a két szemének.

— Na, szervusz Herr Májer! — mondta aztán, a mit tudvalevőleg csak lelki felindulásában szokott mondani.

Egy pillanatig sem kételkedett a hírben. Ismerte Hetvicznét és tudta, hogy barátnője még tréfából sem szokott füllenteni. Ha azt

írja, hogy megszökik a hadnagygyal, akkor becsületesen be is váltja ígéretét . . . Egyébként pedig bosszankodott a kegyelmes asszonyra, a ki, ha már botrányt akart rendezni, megvárhatta volna míg ő, a méltóságos asszony, elutazott a fürdőről. Bosszúságában el is határozta, hogy nem fogja teljesíteni barátnőjének utolsó kívánságát és nem fogja terjeszteni a szökés hírért.

Jutkának azonban el kellett mondani a hírt. Szerető kímélettel mondta el neki, nem is mint anyja beszélt hozzá, hanem — ez ilyenkor már így szokás — mint bizalmas barátnője.

— Az élet nagyon szomoru, — mondta többek közt. — Most pedig eredj be a szobádba, szegény Jutkám, és sírd ki magadat . . . Aztán vedd föl a fehér bluzodat, mert fél óra múlva elviszlek ebédelni . . .

Jutka láthatólag nagyon meg volt törve. Azt mondta:

— No, de ilyet!

Mikor Brenóczyné félóra múlva óvatosan benyitott a szobába, Jutka fehér bluzban ott állott a nyitott ablakban és a két karjával

javában telegrafált valamit egy alatt álló valakinek. (Egy piros szegfű volt a keblén, azt már az imént graciózus ívben kiröpítette az ablakon.)

— Igaz — mondta aztán az édesanyjának, — elfelejtettem megmondani, hogy egy bácskai ismerős utazott velünk a vonaton...

— Ki az?

— Valami Gyurkovics Bandi nevű fiatal ember...

(Olyan ártatlan arccal ejtette ki ezt a nevet — az *r* betűt egy kicsit megropogtatva — mintha soha sem lett volna dolga Gyurkovicsokkal.)

— Még egy másik Gyurkovics! — ijedezett a méltóságos asszony.

A *másik Gyurkovics* — piros szegfűvel a vadászkabátján — már ott várta a hölgyeket az ebédlő terrázsán. Az ezredesné ugyan még a lépcsőn föltette magában, hogy *jéghideg* modorával le fogja *forrázni*, szándékát azonban, (bizonyára a természettudósok nagy sajnálatára!) nem hajtotta végre, mivel kitűnt, hogy ezzel a Gyurkovicscsal egyáltalában nem lehet gorombáskodni, olyan disztingvált mo-

doru, olyan egyenes és meggondolt fiatalember benyomását teszi.

A disztingvált fiatalember azonban nem fojthatta el egy meglepett kiáltását, mikor Jutka bemutatta az édesanyjának.

— Nem, ez lehetetlen! Bocsánatot kérek, de ezt soha sem fogom elhinni! A méltóságos asszony volna a kisasszony édesanyja? Ne méltóztassék velem tréfát üzni!

— Ugyan, ne verje így félre a harangokat! — mondta a méltóságos asszony verőfényes mosolylyal.

Aztán meghívta Bandit az asztalukhoz. A fiatal úr azonban még a levesnél sem tért magához a nagy csodálkozástól.

— Talán a mostoha leánya? — szólt könnyörgő hangon.

— Becsületszavamra mondom, hogy az édes leányom.

Bandi lojálisan meghajolt az ezredesné becsületszava előtt.

— Elhiszem! Ha a méltóságos asszony becsületszavára állítja, hogy a nap az édesanyja és a hold a nagybátyja: azt is el kell hinnem, de megérteni soha sem fogom.

— Rokonszenves és komoly fiatal embernek látszik, mondta Brenóczyné magában.

Fekete kávénál az ezredesné érkezettnek látta az időt, hogy szóba hozza Bandi előtt a másik Gyurkovics kalandját. Előbb azonban elküldte Jutkát és Eliz kisasszonyt a fogadóba, hogy hozzák el a napernyőjüket.

— Egy lesújtó hírt kell önnel közölnöm... Legyen erős! Hiszen ön férfi! A bátyja ma reggel megszöktette Hetvicz altábornagy feleségét...

— Hallottam — mondta Bandi, óvatosan vágva le a szivarja végét. A fogadóbeli szobaleány már ezzel a hírrel fogadott, aztán a fürdőorvos is elmondta, sőt a dögönyöző szolgák is ezzel mulattatták a vendégeiket. Én azonban nem hiszem el!

— Nem hiszi el?

— Nem hiszem! — mondta Bandi határozottan. Ismerem a bátyámat és tudom, hogy ő nem tenne ilyesmit... Bizonyára tévedés lesz a dologban.

— Pedig úgy van, a mint mondom.

— Akkor talán ott van a tévedés, hogy nem altábornagyné az illető hölgy?

— Nem tévedhetek a sarzsijában, mert magam is kincstári asszony vagyok.

Bandi elgondolkozva gyújtott szivarra.

— És — bocsánatot kérek — tisztos koru hölgyről van szó?

— Egy cseppet sem tisztos koru . . . Huszonkét esztendő ha van!

— Az más! Bocsánatot kérek, most már elhiszem.

(Bandi, miként látjuk, csak azért találta hihetetlennek a dolgot, mivel eddig még nem látott hatvan esztendősnél fiatalabb altábornagyot és ötvennél fiatalabb altábornagynét. Hogy megszöktessen egy ötvenéves asszonyt, arra képtelennek tartotta bátyját.)

Később eszébe jutott valami.

— Mégis tévedésnek kell lenni a dologban! Az altábornagy úr Pesten lakik, ugy-e? Akkor nem látom be, hogy miért kellett innen megszökniök . . .

Brenóczyné vállat vont.

— Bolondság az egész! Félek azonban, Géza úr fogja megadni a bolondság árát.

Hetvicz altábornagygyal nem jó komázni, különösen egy hadnagynak nem...

Bandi egy cseppet sem aggódott.

— Legyen nyugodt a méltóságos asszony, Géza majd csak kivágja magát. Ő mindig kivágja magát...

A fürdőközönségnek, ha nem lett volna annyira elfoglalva a kegyelmes asszony kalandjának szellőztetésével, méltán föltűnhett volna, hogy mennyire megváltozott a méltóságos asszony huszonnégy óra lefolyása alatt. Egészen megkomolyodott és elcsöndesedett, a mióta Jutka oldalán anyai hivatását kellett teljesítenie. A négy világos ruha helyett most mindennap négy sötét ruhát vett magára, este pedig csak egy-két négyest táncolt, azt is csak azért, hogy *kise-gitsen*, mint mondta.

Jutka fürdőzésénekharmadik napjátörtént az az eset, a melyet most el kell mondanom.

Ama nevezetes napon Brenóczyék, a két Dumba (von der Scharwacht) gróf, Gyurkovics Bandi és egy (apából meg négy éltesebb leányból álló) nyugdíjazott őrnagyi család kíséretében hosszabb sétát tettek az erdőben.

Jutka és Bandi előre kalandoztak az árnyékos uton, a méltóságos asszony pedig a többiekkel követte őket.

— A jegyesek ugyancsak sietnek, — jegyezte meg mosolyogva az egyik nyugdíjas hölgy.

— Miféle jegyesek? — kérdezte Brenóczyné.

— Jutka kisasszony és Gyurkovics úr...

— Jegyesek? Honnan tudják, hogy jegyesek?

— Én Istenem, — hiszen az egész fürdőhely tudja... Már mikor szálltak a vonatról, azt mondta mindenki, hogy megjöttek a jegyesek... Mindenki figyelemmel kíséri őket, mert roppant érdekes az ilyen boldog párocska és még a pincérek is úgy rendelkeztek a konyhában, hogy: egy angolos filét a jegyeseknek!

Brenóczynénak tényleg eszébe jutott, hogy a fiatalok mindig közösen rendeltek ebédet... Hirtelen megállott az úton, tölcseért csinált a két kezéből és csengő hangon kiáltotta az erdőbe:

— Ju—utka!

A fiatalok éppen egy farudakkal körül-

vett nagy szikla előtt állottak, melynek különös formáját megcsodálták. A fejtetön álló kőóriás volt, a melynek tövéből Gyurkovics Géza öt nappal ezelőtt olyan bravuros hidegvérrel vitte el a sárga virágot . . .

— Olyan furcsa az öreg, mintha bukfenet akarna vetni — szólta Jutka jókedvűen.

— Vajjon miért kerítették körül?

Dumba (von der Scharwacht) Zdenkó gróf, a ki a hölgyek mögött baktatott, most szintén meglátta őket és rögtön megértette a veszedelem nagyságát.

— Ugorjanak félre! — kiáltotta harsogó hangon. — Leesik a szikla!

Jutka értette meg először az intő szózatot. A sziklára nézett, aztán Bandira. Az arcát krétafehérre festette a rémület, a térdét pedig megzsibbasztotta. (Megint olyan volt, mint Bárczi Benőnek szép szeretője, titkos arája Kund Abigél . . .) És — a helyett, hogy elszaladt volna — két karjával, most már nem leányos vékony, hanem leányos izmos két karjával, körülölelte Bandi nyakát, a fiatalember arcát pedig odavonta pihegő vállához.

— Oh jaj — Bandi!

A szikla, miként igen helyesen sejteni méltóztatik, úgy viselkedett a szerelmesekkel szemben, mint a közös külügyminiszter a keleti kérdéssel szemben: nem látta fenforogni a beavatkozás szükségét és mozdulatlan maradt . . .

Brenóczy Jutkán csak akkor tört ki igazán a lázas félelem, mikor már biztosságban ült egy korhadó fatörzsön. A Bandi kezét szorongatta, zavaros dolgokat beszélt síró hangon, a foga meg vacogott. Ránézett Bandira, és a szemében kigyult az édes öröm, hogy nem esett baja, — aztán eszébe juthatott megint, hogy mi történt volna, ha a szikla fölfordult volna és a szeme megint elborult. A megszeppent édesanyja csitítgatta:

— Legyen eszed, Jutkám, hiszen nincsen semmi baja Gyurkovics úrnak!

A nyugdíjas kisasszonyok meg így szóltak:

— Ne sírjon, kisasszony, hiszen a tisztelt vőlegénye ép és egészséges.

A két Dumba gróf kissé távolabb állott. Különben szükségzavu urak voltak, de ezúttal élénk párbeszédbe mélyedtek.

— Neked jó szemed van, — szólt Ottó-

kár, — és te mindjárt észrevetted, hogy veszedelemben vannak.

— Láttam, hogy veszedelemben vannak, mondta Zdenkó — és azért hangosan kiáltottam, hogy ugorjanak félre.

— Messzi voltunk s azért hangosan kellett kiáltanod.

— Ha nem kiáltottam volna hangosan, akkor talán nem hallották volna meg.

— Ez a szikla lehet tízezer métermázsá.

— Tíz-tizenkétezer métermázsá lehet...

(Zárjel közt legyen mondva, hogy a derék köóriás, közborzadalom tárgya, manapság is tótágast áll még az erdőben és láthatólag azt ambicionálja, hogy a második millénium idején is közborzalom tárgya lehessen.)

— Hiszen ez nagyon derék dolog, szólt leányához Brenóczyné, mikor már a Ferenc József-fogadó erkélyén ültek. Tegnap még az egyiké, most már a másik Gyurkovics menyasszonya vagy.

— Nem tegnap óta, mamám, — szólt Jutka szerényen, — február huszadikán esküdtem hűséget Bandinak.

— És miért titkolóztál előttem?

— Nem mertem szólani, mert attól féltem, hogy Géza föbe lövi magát, ha megtudja, hogy már nem szeretem . . .

— Oh igen, — jól ismered az ex-vőlegényedet! Hanem majd csinállok én rendet köztetek!

Jutka némi hízélgéssel csókolgatta az édesanyja kezét. A méltóságos asszony pedig, mivel egy kaucióra nem szoruló, egy szóval *realis* kérő forgott szóban, némi hajlandósságot mutatott a Pardubicz-féle kombináció elejtésére.

Ekkorában történt, hogy Bandi és az édesanyja közt érdekes levél- és telegramváltás folyt le. Bandi mindenekelőtt arról értesítette az édesanyját, hogy Géza megszöktette Hetvicz altábornagynét, „a szerémi Janky-vagyon (körülbelül tíz millió) egyetlen örökösét.“

A bács-tamási nagyságos asszony erre oly levéllel válaszolt, melyből kiérzett a család intézményének sérthetetlen volta iránt érzett nagy tisztelete. „Végül pedig tudasd Gézával, hogy ezt a nagy botlást csak úgy fogom neki megbocsátani, ha kész a Janky-

név becsületét helyreállítani és a bárónét feleségül venni . . .“

„Úgy tudom“, válaszolt erre Bandi, „hogy Géza él-hal a bárónéért, de mivel a szavát már régebben lekötötte Brenóczy Jutkának, ő pedig, mint édesanyám is tudja, olyan ember, hogy inkább föbe lőné magát, semhogy megszegné a szavát, alig hiszem, hogy édesanyám kívánsága egy-könnyen teljesülhetne . . .“

Gyurkovicsné erre meglehetősen ingerült hangon válaszolt: „Ne vedd zokon, édes fiam, (mert hiszen anyád vagyok!) de igazán nagy mulyának kell lenned, ha még máig sem tudtad Gézától elszeretni ezt a helyes kis fruskát, a kinek már egy félesztendő óta egyre a sarkában lebzsz . . .“

Bandi zsebre tette ezt a levelet, délben pedig azt mondta Brenóczynénak, hogy az édesanyja kimondhatatlan boldog volna, ha Jutkát mint menyét ölelhetné keblére.

Ezt az állítását megerősítette Gyurkovicsnének legközelebbi levele, a melyben Brenóczynétől annak rendje-módja szerint megkérte Jutka kezét Bandi fia számára.

A megszöktetett hadnagy.

Ideje, hogy visszatérjek Gyurkovics Gézához, a kit a szép kegyelmes asszony a múlt hétfőn megszöktetett Herkules-fürdőről.

Ott veszem föl megint történetem fonalát, a hol Brenóczy Jutka kedvéért elejtettem, mikor a gyorsvonat zakatolva robogott ki a pályaudvarból. A gyorsvonat aztán tovább robogott és zakatoló kísérettel szolgált a következőkhöz:

Gyurkovics Géza szemben ült szép utitársával, a keztyűjét gombolgatta és figyelmesen tanulmányozta a báróné arcát. Azon gondolkozott, hogy mi lehet egy megszöktetett hadnagy első kötelessége a szöktető szép asszonynyal szemben? Abban állapotodott meg, hogy az illető hadnagynak mindenekelőtt nem szabad számárnak mutatkoznia.

Hétviczné jó ideig elgondolkozva szemlélte a vidéket, aztán kissé elásította magát.

— Alig aludtam az éjjel valamit és most álmos vagyok — mondta. Aztán szelid hangon tette hozzá: — Nem sértem meg, édes barátom, ha most kissé ledülök?

Géza szolgálatkészen fekvőhelyet rögtönzött neki az ülésen.

— Aludjék, édes kegyelmes asszonyom.

A báróné jó ideig fészkelődött a tigrises uti takaró alatt, hol kinyújtotta, hol meg behúzta a csinos lábát. Végre nyugodtan feküdt és mosolyogva nyújtotta kezét Géza felé.

— Miért nevez engem kegyelmes asszonynak? Nevezzen barátnőjének!

— Tehát édes barátnőm!

— Így, így...

Már aludt is. A szemét legalább lehunyta. A keztyűs kezét azonban, ezt a formás, kemény kis gyermekkezet ott felejtette Géza kezében.

Vajjon igazán alszik-e? Egy alig észrevehető édes mosoly, valami verőfényes lágy vonás teszi nőiessé egyébként oly dölyfös arcát. Vajjon alszik-e? A szája szélén mintha

valami ingerkedő káröröm mosolyogna: Hej, Gyurkovics Géza, mégis csak számár vagy te!

Gyurkovics Géza azonban nem számár. Óvatosan hozzá hajlik, aztán az ajkát hirtelen odaszorítja a báróné bal szeméhez. Magyarán mondva: megcsókolja az asszonyt. Az asszony pedig kinyitja a szemét, fölemelkedik és a kemény kis tenyerét hirtelen odaszorítja a hadnagy jobb szeméhez. Magyarán mondva: pofonvágja a hadnagyot. És ez a pofon nem volt afféle jelképes pofon, a milyen családi körben vagy szerelmesek között szokott esni, hanem igazi, reális, kemény, sőt csattanó pofon, valóságos kaszárniai pofon. Az első és az utolsó, melyet Gyurkovics Géza gyermekkorától kapott.

A hadnagy becsületére kell mondanom, hogy jó arccal fogadta a nyaklevest. Imponáló hidegvérrel mondta:

— Ha a kegyelmes asszony azért hozott magával, hogy pofozzon, ám folytassa, azért nem sajnálom a csókomat.

A báróné már akkor lángvörös arccal szökött talpra.

— Engem merészkedik megcsókolni! Mi-

nek tart engem? Ha még egyszer hozzám mer nyulni, vészjelt adok és megállítom a vonatot . . .

Gyurkovics Géza harsogó kacagásban tört ki. A nevetése kissé szelidítő hatással volt a bárónéra. Leült megint, jó ideig sötét arcával nézett ki az ablakon, aztán, mivel a hadnagy jókedve sehogy sem akart alább hagyni, bosszusan fordult hozzá.

— Megbolondult? mit nevet?

— Bocsásson meg, szép asszony, de mulattat az a fölfedezés, hogy nagyobb számár vagyok, mint gondoltam . . .

Hetviczné kedvetlenül vont vállat. Ő meg azon bosszankodott, hogy a hadnagy nem olyan ostoba, mint gondolta. Aztán egyszerre megijedt egy ötletétől: ha így folytatja, kisklik a kezei közül ez az ember, a kire egyelőre még nagy szüksége lesz . . . A kivetkező pillanatban már elragadó merészséggel nyújtotta kezét a hadnagynak.

— Haragszik? kérdezte édes, bűnbánó mosolylyal.

A hadnagyon megint erőt vett a félelmetes jókedve.

— Haragudni? Hogyis ne! Ki tudna önre haragudni?

— Nem szabad haragudnia, mert hiszen tudja, hogy ideges vagyok a beszámíthatatlanságig... De nem leszek mindig ideges... Majd meglássa — később — egyszer majd...

A két szeme e pillanatban (tőzsdei nyelven szólva) egy-egy *promessz* volt. A hadnagy mosolyogva kelt föl helyéről.

— Aludjék most, kegyelmes asszonyom...

— És ön?

— Kimegyek a folyósóra, ott elszívok egy cigarettát. Reggel óta nem cigarettáztam.

A cigarettájánakköszönhette, hogy a karánsebesi perronon járó-keelő vasuti hivatalnokok közt fölfedezte egy volt önkéntes-társát. Egykét percig elbeszélgettek egymással, aztán kezét fogtak, mikor a vonat tovább sietett.

Mikor Lugosra érkeztek, Gyurkovics Géza már elszítt három cigarettát és bement megint a szép asszonyhoz. A báróné az ablakban állott és a budapesti gyorsvonatra figyelt, mely éppen most indult meg a szomszéd sínperron. Az ablaktól alig egy ölnyire haladó kocsi-
ból kíváncsi utasok nézték a szép asz-

szonyt . . . Most egy pillanatra farkasszemet nézett egy fehér köpenyeges katonatiszttel, a ki egy első osztályu kocsi ablakában könyökölt. A báróné a következő pillanatban rémülten rohant el az ablaktól.

— Jaj, a gazember! — kiáltotta.

— Mi baj! — kérdezte Géza.

— Oh, ha meglátott, akkor mindennek vége . . . Gondolja, hogy meglátott?

— Kicsoda?

— A gárdista . . . A férjem mostoha fia . . .

A báróné komolyan meg volt ijedve és Géza jónak látta, hogy megnyugtassa.

— Nem látta meg. Ha pedig meglátta, nem hiszem, hogy megismerte volna. És ha meg is ismerte, nem érheti utól egyhamar, mert a két vonat ellenkező irányban halad . . .

A vonatjuk már akkor elhagyta az állomást, Hetviczné pedig megkönnyebbülten sóhajtott föl.

— Kezét csókolom, kis mamám; — kiáltotta e pillanatban egy borízü basszus hang.

Az ajtóban egy fehérköpenyeges katonatiszt állott, ugyanaz a vörösorru, hórihorgas gárdista, a kit az imént láttak a Verciorova

felé robogó gyorsvonat ablakában. Ez az ember — a ki eleven cáfolata volt amaz elterjedt babonának, a mely azt tartja, hogy a testőrséghez csak *szép* embereket soroznak be — rézbőrű arcával, felpödört, szénfekete bajuszával, szellemes és maliciózan villogó szemével típusa volt az elbizakodott vasgyúrónak.

— Kezét csókolom, kis mamám!

A báróné eszeveszett rémülettel szökött föl helyéről.

— Oh jaj — ő itt van! — dadogta.

A gárdista alamuszi módjára mosolygott.

— Igenis, itt vagyok, kedves mamám! Éppen Herkulesfürdőre akartam utazni, hogy meglátogassam a kedves mamát, mikor az ablakon át megpillantottam a kedves mama arcát. Mint engedelmes fiacskája rögtön leszöktem a vágató vonatról és felkapaszkodtam a kedves mamám vonatjára.

(A gárdista — Hetvicz-Janky kapitány — nem ok nélkül szólította mamájának a bárónét. Ő unokaöccse és fogadott fia volt az altábornagynak, mint ilyen fogadott fia a szép asszonynak is és a Hetvicz-Janky-féle egyesített hitbizomány reménybeli örököse.)

Az altábornagyné rémülete csak egy szempillantásig tartott, aztán lángoló harag fogta el.

— Hogy mert ide tolakodni?

— Ön igazán úgy bánik szegény fiával, mintha mostohaanyja volna, — érzékenykedett a kapitány rendületlen szemtelenséggel. — Pedig az ön kedvéért majd hogy ki nem törtem a nyakam csigáját!

A báróné összekulcsolta két kezét és szemrehányólag pillantott föl a kocszi lámpására.

— Óh, — nem szeret engem a jó Isten! (Mert ha szeretne, akkor a kapitány kitörte volna a nyakát.)

— Most pedig engedje meg, hogy kényelembe helyezzem magamat, mert önnel akarok utazni . . .

— Velem? — kérdezte az altábornagyné fenyegető hangon.

— Önnel, kedves mamám, — szólt a kapitány, egy éles pillantást vetve Gyurkovics Gézára, — mert úgy látom, hogy szüksége van reám. Elkísérem Budapestig, Amerikába, vagy ha úgy tetszik, az éjszaki sarkhoz.

Azzal levetette köpenyegét és gondosan

összehajtogatta. Hetviczné pedig Géza karjára tette a kezét és elragadó szeliden könnyörgött neki:

— Édes Gyurkovics, kérem szépen, dobja ki ezt a fenevadat!

Géza ekkor a gárdistához fordult és így szólt hozzá:

— Gyurkovics vagyok!

A gárdista kissé meghajtotta magát:

— Hetvicz-Janky vagyok!

A báró újra az altábornagynéhez fordult.

— Kedves mamám, nem szép öntől, hogy zavarba hozza a hadnagyot. Az ön hadnagya nem dobhat ki engem, mert fölebbvalója vagyok és vele szemben kidobhatatlan. Ha megint útra kél, vigyen egy ezredest magával, vagy legalább is őrnagyot. Az ön hadnagya csak annyit tehet az ön érdekében, hogy megjegyzi az adresszemet és alkalmilag fölkeres, hogy lovagias úton betörje a fejemet, vagy betöresse a magáét . . .

Hetviczné türelmetlenül rázta meg a fejét.

— Nem takarodik ki a kocsimból?

A gárdista felelet helyett kényelembe helyezte magát az ülésen.

— Nem megy ki? — kérdezte Hetviczné újra.

Paff! A kis öklével beverte a kocsi falán levő ovális papirlapot, aztán megszólaltatta a vészjelzőt.

Éles fűttyentés hallatszott, a vonat dőcögni kezdett, a szép asszony leszédült az ülésre. A vonat megállott a nyílt pályán. Futkosás hallatszott és ajtócsapdosás. Az ablak alatt megriadt arcú utasok csoportosultak.

— Itt adtak vészjelt? — kérdezte a vonatvezető, a ki a kalauz kíséretében jött.

— Itt — mondta a gárdista, nyugodtarccal, egy tízforintos bankjegyet nyujtva a kalauznak. — Nincs véletlenül orvos a vonaton?

— Orvos?

— Az én szegény rokonomnak megint ideges rohama volt... Ha egy kis brómot adhatnánk neki, mindjárt lecsillapulna... Ámbár, úgy látom, hogy most már nyugodtabb...

Az altábornagyné tényleg csodálatosan nyugodt volt. Mozdulatlanul ült a helyén és közömbösen bámult ki a kék égboltozatra, ügyet sem vetve az ajtó előtt csoportosuló kíváncsiakra.

Orvost kerestek a vonaton, de nem találtak; orvos helyett két különböző felekezethez tartozó pap ajánlotta fel szolgálatait, de ezeket nem vették igénybe. Mivel a *beteg* már egészen nyugodtan viselkedett, a vonat folytatta útját.

A kegyelmes asszony elméjében időközben felülkerekedett a meggyőződés, hogy nem okos dolog tőle, hogy dühbe hozatja magát a kapitány hidegvére által. Mulatságosabb és hasznosabb volna, ha ő tudná dühbe hozni a kapitányt . . . Hetviczné utolérhetetlen volt ilyenféle lelki átmenetek gyors érvényesítésében. Egy ideig fagyos gúnynyal méregette ellenségét, aztán halkan fölka-
cagott:

— Örömmel látom, hogy visszanyerte jókedvét — szólta aztán a gárdista. — Most talán megtudhatom, hogy hová szándékozik utazni?

— Kérdezze meg a hadnagyot, hogy hová akart vinni.

— A hadnagyot?

A kegyelmes asszony szeméhez emelte a lorgnonját.

— Igen, mondta ártatlan mosolylyal —
ő szöktetett meg. A hadnagy ugyanis a ked-
vesem. Ugy-e, Gyurkovics, maga szeret
engem?

A gárdista a hadnagyra pillantott, a ki
ekkor csudálatosan jóságos, elnéző mosoly-
lyal, bizonyos fölénynyel mondta:

— Hogyne szeretném a kegyelmes asz-
szonyt. Nagyon szeretem a kegyelmes asz-
szonyt.

(Olyan hangon mondta, mint a mama, a
kit érzélgős kis leánya gyötör ilyen kérdéssel.)

A gárdista elnevette magát.

— Nem ügyesen rendezte a szökést, ked-
ves mamám; dobszóval nem lehet madarat
fogni. A hadnagy nem kedvese önnek. Ha
kedvese volna, akkor nyugodtan Herkules-für-
dőn maradhattak volna és ön onnan gyön-
géd leveleket irogatna a férjének... A míg
egy asszony goromba a férjével, addig nem
csalja meg... A hadnagy csak sakfigura az
ön kezében, a melyet el fog dobni, ha nem
lesz reá többé szüksége...

— Szeretem! mondta Hetviczné imperti-
nens hangon.

— Ha szeretné, akkor féltené a veszedelemtől és nem tenné tönkre a pályáját, a mi — ezt ön is tudja — a mai napon megtörtént. A kit ön szeret, arról soha sem beszél, azt nem vonja bele hóbotos cselszövéseibe... Azzal szemben, a kit ön szeret, nagyon hallgatólag és gyöngéd...

Csudálatos! Az altábornagyné arca ekkor lángvörös lett.

— Ostoba beszéd, — mormogta félhangon — én nem szeretek senkit...

— Dénes Istvánnak hívják azt az urat — szólt a kapitány, a ki láthatólag kedvét lelte az asszony megkínzásában — és ha Dénes bárónak, vagy legalább is Nemes Dénes Istvánnak született volna, akkor ön ma nem volna az én kedves mamám, hanem Dénes-Jankyné... Azt is tudom, hogy az apja az ön ispánja volt. Ön alkalmasint megmondta annak az embernek, hogy nem lehet a felesége, ő pedig nem akart az udvarlója lenni és azóta nem törődik többet önnel... Ha jól tudom, ő ma az ország legelső stréberje; máris államtitkár és a legjobb úton van, hogy miniszter legyen belőle... Ha ő nem is törődik töb-

bet az én szép mamámmal, annál többet törődik vele a mama... Soha sem ejti ki a nevét, de figyelemmel kíséri minden lépését, kivágja a lapokból a rá vonatkozó híreket, sőt — ki hallott valaha ilyet? — éjszakákat áldozott Dénes úr egy háromkötetes munkájának az elolvasására, mely a magyar iparról és a keleti piacokról szól...

Gyurkovics Géza nagy meglepetésére azt a megfigyelést tette, hogy az asszony két szeme könnyes. Most fölkel a helyéről és puha, de biztos hangon szól a gárdistához:

— Én nem értem, hogy mit beszél ön.... Én nem ismerem azt az urat, a kit említett, sem azt a könyvet a keleti piacokról.... Én semmit sem tudok mindezekről, én csak annyit tudok, hogy az altábornagyot gyűlölöm, ünt megvetem és hogy nekem egészen mindegy, ha ezt a Gyurkovicsot, vagy minek hívják, Galiciába vagy Boszniába küldik is... Hagyjanak engem békében!

Gyors léptekkel elhagyta a kupét. A tisztek ijedten szaladtak utána, mert attól féltek, hogy az elkeseredett asszony leugrik a vonatról; a báróné azonban csak az ebédlő-

kocsiba ment, a hol egy fél csibét és egy pohár madeirát kért.

— A bárónénak egészen mindegy, hogy elhelyeznek-e Gácsországba, — mondta Gyurkovics Géza magában, — nekem azonban nem mindegy. Legkevésebbésem az. Ebből a csávából ki kell másznom, vagy föbe lőhetem magamat.

— Ki fogok mászni! — mondta később.

Mikor a vonat Temesvárra érkezett, a hadnagy besietett a táviróhivatalba. Karánsebesre táviratozott, ama volt önkéntes társának, a kivel a pályaudvaron véletlenül összetalálkozott. A távirat így szólt:

„Légy szives azonnal következő sürgős táviratot feladni: *Hetvics altábornagy ő excellenciájának — Budapesten.* A kegyelmes asszony egy ideges rohamában szökést emlegetve, ma reggel hatkor hirtelen útra kelt Herkulesfürdőről. Különös mellékkörülmények dacára is kötelességemnek tartottam elkísérni. Szeged felé utazik és kérek ottani pályaudvarra távirati utasítást, mi módon szolgáljak tovább excellenciádnak. *Gyurkovics Géza hadnagy.*“

Az utazás aztán csendben folyt tovább,

az altábornagyné nem méltatta több szóra sem a gavallérját, sem a fogadott fiát. Szőreghen egyszerre nagy izgatottság vett erőt Gyurkovics Gézá. Vajjon válaszolt-e táviratára a kegyelmes úr?

Válaszolt. A szegedi pályaház táviró hivatalában már várt rá Hetvicz altábornagy telegramja.

„Gyurkovics Géza hadnagynak — Szeged-alsóvárosi pályaudvar. Maradjon folyton mellette és teljesítse színleg minden szeszélyét. Lehetőleg csalja fel Budapestre és értesítsen a továbbiakról. *Hetvicz altbrnyg.*“

— Kivágtam magamat! ujongott a hadnagy magában.

A viharral, melyet a szép asszony fölidézett, már úgy sem szállhatott volna szembe, most tehát rajta volt, hogy megmentсен a hajótörésből mindent, a mi még megmenthető volt. Úgy cselekedett, mint a mesebeli vizsla, az az intelligens állat, a mely mindennap hűségesen hazavitte a gazdája ebédjét, de mikor egyszer éhes utcai ebek egy csapatja támadt rá és belátta, hogy kötelességtudása kárba veszett: hamar maga falta föl az ételt.

Még Szegedről a következő táviratot küldte az altábornagynak:

„*Hetvich altábornagynak, Budapest.* Rajta leszek, hogy excellenciád parancsának megfelelhessek. Lugoson Hetvich kapitány csatlakozott hozzánk, a ki erőszakos föllépésével nagyon megnehezítette helyzetemet.

Gyurkovics hdnagy.“

Mikor kilépett a perronra, a szép asszonyt ott találta, a gárdistával polemizálva.

— Legjobb lesz, ha visszatér Herkulesfürdőre — vélekedett a kapitány — legalább elejét veszi a felesleges botránynak...

— Azt a szívességet azonban nem fogom önöknek megtenni — mondta a kegyelmes asszony.

Géza most már eléggé ismerte a szép asszonyt és tudta, mit kell mondania.

— Én is azt hiszem, legjobb lesz, ha a kegyelmes asszony visszamegy Herkulesfürdőre... Ha Budapestre utazik, nem kerülhetné el a találkozást az altábornagy úrral és ez esetben —

— És ez esetben?

— Nem térhetne ki bizonyos magyarázatok elől, a melyek talán —

— A melyek talán?

— A melyek talán nem volnának kellemesek...

Ez döntő befolyással volt az altábornagyné elhatározására.

— Maga utazhatik, a hová akar, én azonban Budapestre megyek.

Gyurkovics Géza Félegyházáról újabb táviratot küldött Budapestre.

„*Hetvicz altábornagy — Budapest.* Délutáni vonattal megérkezünk, méltóztassék bennünket pályaudvaron várni. *Gyurkovics.*“

Mikor a vonat megállott a budapesti pályaház csarnokában, Géza udvariasan segítette ki Hetvicznét a kocsiból, a gárdistára bízva, hogy gondjai alá vegye a szép asszony podgyászát. Hetviczné egyet-kettőt lépett csak a perronon, aztán összerázkódott. Egy magas termetű, sötét arcu tábornok állott előtte: Hetvicz ő excellenciája volt. A szép asszony kedves virágaiból kötött sárga bokrétát tartott a kezében, a bokréta akkora volt, mint egy

gyermekkosci kereke. Maliciózus udvariassággal szalutált az asszony előtt.

— Isten hozott, kedves feleség!

— Aj! mondta Hetviczné. Többet nem mondott, ezt is olyan arccal mondotta, mintha birsalmába harapott volna.

Az altábornagy szűrő szeme a hadnagyot kereste, és Gyurkovics Géza összecsapta a két sarkantyúját.

— Gyurkovics Géza hadnagy!

A kegyelmes úr megrázta a hadnagy kezét.

— Köszönöm, hadnagy úr! Nem fogom elfelejteni a szolgálatot, a melyet nekem tett.

A kegyelmes asszony, a kit zavarba hozott a férje mézédés mosolya, szükségesnek látta, hogy közbeszóljon:

— Tudniillik ez az a hadnagy — mondta hasonlóképen mézédés mosolylyal — a kivel megszöktem...

Az altábornagy helyeslőleg bólintott a fejével.

— Tudom, édes gyermekem, tudom. Főlhatalmazlak a jövőre nézve, hogy Gyurkovics hadnagy úrral szökjél meg, a mikor csak tetszik...

Most közbeszólt a gárdista is:

— Szerencse, hogy Lugoson összetalálkoztam velük . . .

A kegyelmes úr egy fagyos pillantással mérte végig öcscsét.

— Szeretném, ha a jövőben csak akkor avatkoznál bele az ügyeimbe, ha ezzel megbízlak . . . Ezúttal Gyurkovics hadnagy úrnak adtam megbízást és te nagyon megnehezítetted a helyzetét . . .

— Gyurkovicsnak adott megbízást? — csodálkozott a kegyelmes asszony. — Azzal a szeméhez emelte lorgnonját és figyelmesen szemügyre vette Gézát, mintha most látná először életében.

— Ha ezt tudtam volna! — mondta azután. (Ha ezt tudta volna, akkor talán arra érdemesítette volna Gyurkovicsot, hogy komolyan elbolondítsa.)

Az altábornagy, mint a nagy hadvezérek általában, szeretett titkolózni és még inkább szerette, ha környezetét meglephette gondviselészerű előrelátásával. Hadd mondják róla: Az altábornagy mindent tud és mindenre gondol!

Nem beszélt hát többet a történetekről, hanem csak élvezte diadalát.

— Láthatod, kedvesem, hogy én vagyok az erősebb fél...

A kegyelmes asszony akkor úgy tett, mint a gavallér kártyás. Veszített és mivel nem imponálhatott partnereinek a szerencsés-jével, imponálni akart nekik eleganciájával, amelylyel elszenvetde veszteségét. Egyszerre gyanus módon szeretetreméltó kezdett lenni és mosolyogva fogadta el az ura karját.

— Menjünk, kedvesem! Alig várom már, hogy boldog fészkünkben legyünk!

A gárdista kezet fogott Gézával.

— Nem értem, hogy csináltad, de látom, hogy jól csináltad...

Az altábornagy elegáns fogata megindult és Gyurkovics Géza mereven tisztelegve állott a pályaudvar előtt...

Az ikrek.

Ezek után alig marad már valami elmondani valóm.

Gyurkovics Géza egypár napig a pesti aszfalton csörtette a kardját, aztán — mivel a szabadsága még nem járt le — hazament Bács-Tamásra. A stáción Bandi várta a családi giggel és miközben a poros országúton ügettek, fontos kérdések kerültek köztük szóba, melyek javarészből Brenóczy Jutkára vonatkoztak. Nem iktatom ide ezt a párbeszédet, elég, ha Gézának egy felkiáltását jegyzem föl.

— Hála Istennek — mondta Géza — mert ha nekem kellett volna elvennem, föbe löttem volna magamat!

A tamásiaknak aztán méltán feltűnhetett, hogy az ikrek milyen jó barátságban élnek

egymással. Oly testi-lelki jó cimborák voltak, úgy elborozgattak egymással, úgy földicsérték egymást, hogy Bandi milyen jó fiu és Géza milyen derék gyerek, — mintha nem is volnának testvérek.

Ez a jó barátság aztán impozáns módon megnyilatkozott, mikor Bács-Tamáson jártak a pesti régészek. A Gyurkovicsék kaszálójának végében ugyanis volt egy ősrégi domb, a melyről az arkeológusok azt állították, hogy az Vigétának, a gepida vezérnek temetkező helye. A nyáron lejöttek négyen, megszálltak Gyurkovicséknál és kubikusokkal fölásatták a tumuluszt. Gepidát ugyan nem találták benne, hanem homokot találtak és a homokban egy kagylódarabot. Az arkeológusok erre kimondták, hogy a Bácska valaha egy édesvizü tenger feneke volt, a bács-tamási domb pedig *áradmányos hordvány*, illetőleg *hordmányos áradvány* . . .

Este nagy banket volt a kastélyban és a harmadik fogásnál fölemelkedett Bandi, a quasi-házigazda, hogy tudós vendégeire üritse poharát.

— Midőn a bolgárokkal szövetkezett

bessenyők kiüzték dicső őseinket a *Köztelekből*...

— *Etelközből!* kiáltották az arkeológusok nevetve.

Géza, a ki nem tűrhette el, hogy iker-testvérére így rápirítsanak, ekkor fölemelkedett helyéről és udvarias, de határozott hangon így szólt:

— Ha egy kifogástalan gentleman valamit állít, akkor senkinek sincs joga szavaiban kételkedni... Az én bátyám, Gyurkovics Bandi úr, kifogástalan gentleman és ha ő azt mondja, hogy a régi magyarokat a *Köztelekből* üzték ki és nem *Etelközből*, akkor bizonyára van rá oka...

A közbekiáltó erre ünnepélyesen kijelentette, hogy nem kételkedik tovább Bandi szavaiban és a multság, a testvéri szeretet e szép megnyilatkozása után, zavartalanul folyt tovább.

Mikor Gyurkovicsné egyszer kérdést intézett Gézához a milliomos Janky báróné ügyében, a hadnagy diszkrétül mosolygott. Noblesse oblige!

— Nem lehet erről még beszélni, édes-

anyám . . . Az a baj, hogy a báróné, a ki nagyon bizalmatlan természetű, hallott valamit Brenóczy Jutkáról . . .

Ha csak ez kell! A szerető anya lángoló türelmetlenséggel kezdte sürgetni Bandi házasságát. Maga kocsizott át Kevére, a hol Brenóczyék most boldog nyári családi életüket éltek, imponáló és szíves modorával el is ért annyit, hogy a szép Poldi lemondott a Pardubicz-féle kombinációról.

Az ősszel aztán megtartották Bandi és Jutka esküvőjét Bács-Kevén.

A szent szertartást főtisztelendő és nagyságos Gyurkovics Nektárizs, kolumbácsi címzetes prépost (in partibus infidelium), pápai kamarás és római gróf végezte. (A kamarási méltóságot *Római utam* című könyvéért, a melyet a pápának ajánlott, kapta a főtisztelendő úr, a római grófságot pedig *Második római utam* című könyvéért.)

Jutka vőfélye Gyurkovics Géza volt. A vendégek közt volt a két Dumba (von der Scharwacht) gróf is, a kiknek a három napig eltartó lakodalom alkalmat adott egy oly titkos tehetségük ragyogtatására, a melylyel

kivívták maguknak az egész Bácska elismerését. A két hallgatógróf ugyanis abszolúte *leihatatlannak* bizonyult. Hiába mérkőztek meg velük Bács-Bodrog leghíresebb ivói, az Elefántovicsok és Horkay Feri: sem a bor, sem a pezsgő, sem a rum nem fogott rajtuk.

— Soha ilyet! — mondta a duhaj Elefántovics. — Józan állapotukban is kőtyagosok és részeg fővel is józanok...

Brenóczy ezredes ivóképességéről nem alkothattak maguknak véleményt a kíváncsi bácskai urak, mivel az ezredes alig ivott, hanem hadnagyi tüzzel udvarolt a tulajdon feleségének, a ki Jutka eljegyzése óta megint rohamosan fiatalodni kezdett.

Huszonnégy óráig erős konkurrensé volt Brenóczynak Áron kapitány, a kit a szép Poldi mint jeles keringőtáncost nagyra becsült, de Áron csakhamar belefáradt a keringőbe és az ezredes most már játszva kiütötte a nyeregből. A kapitány bánatában az Elefántovicsok és Horkayak karjába vetette magát, azaz ivásnak adta magát.

A szép Poldi feltűnően szentimentális lett,

a csillagokról beszélt és sokat suttogott az ezredesnek, úgy, hogy a dolog feltűnt az egész társaságnak.

— Borzasztó ember ez az ezredes — mondta Horkay Feri, a ki néha indiszkrét volt a lovagiatlanságig — én azt hiszem, hogy most titokban a tulajdon feleségével akar viszonyt kezdeni...

Gyurkovicsné csak jó idővel a lakodalom után kezdte sejteni, hogy Géza nem fogja elvenni a milliomos bárónét. Bandi ugyanis nagyobb bérletet kapott a kalocsai érsekségtől és több katonai parancsnokság számára rendszeresen szállította a takarmányt, a mi tudvalevőleg a szállítóra nézve csak kivételes esetekben jár veszteséggel. Kitudódott, hogy a szállítást — Géza közbenjárása folytán — Hetvicz altábornagy szerezte meg Bandinak. Hogy az altábornagy protekciójával tünteti ki a hadnagyot, ez a körülmény felébresztette a nagyságos asszony gyanuját.

— Úgy látom, a gazember rászedett!

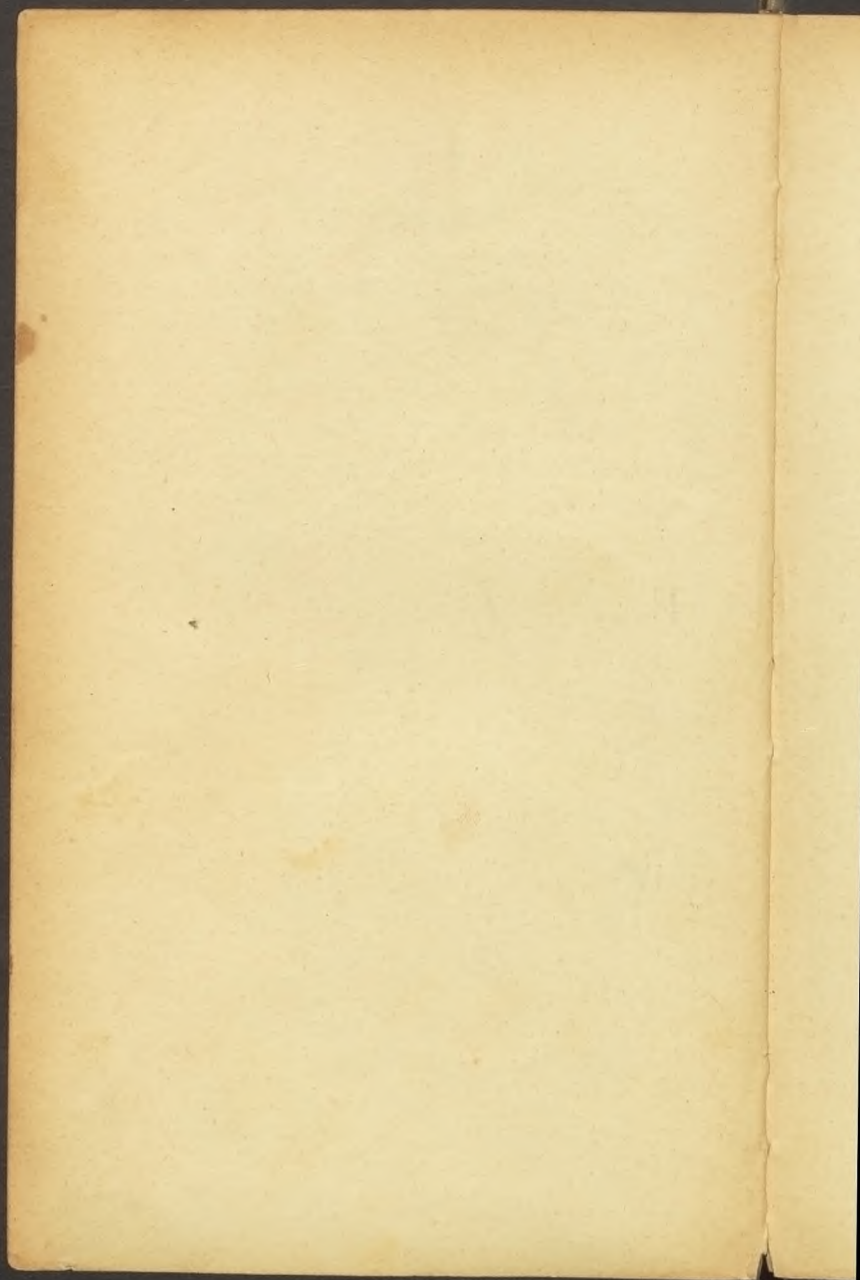
A gyanus szimptomák aztán egyre szaporodtak. A legközelebbi versenyeken Géza a Hetvicz-istálló lovait lovagolta, mikor pedig

ezredét elhelyezték Budapestről, őt a fővárosba vezényelt új ezredhez osztották be.

Géza azonban csak akkor vallotta be édesanyjának, hogy eszeágában sincs Hetvicznét feleségül venni, mikor egy családi ünnep alkalmával Bács-Tamáson járt megint.

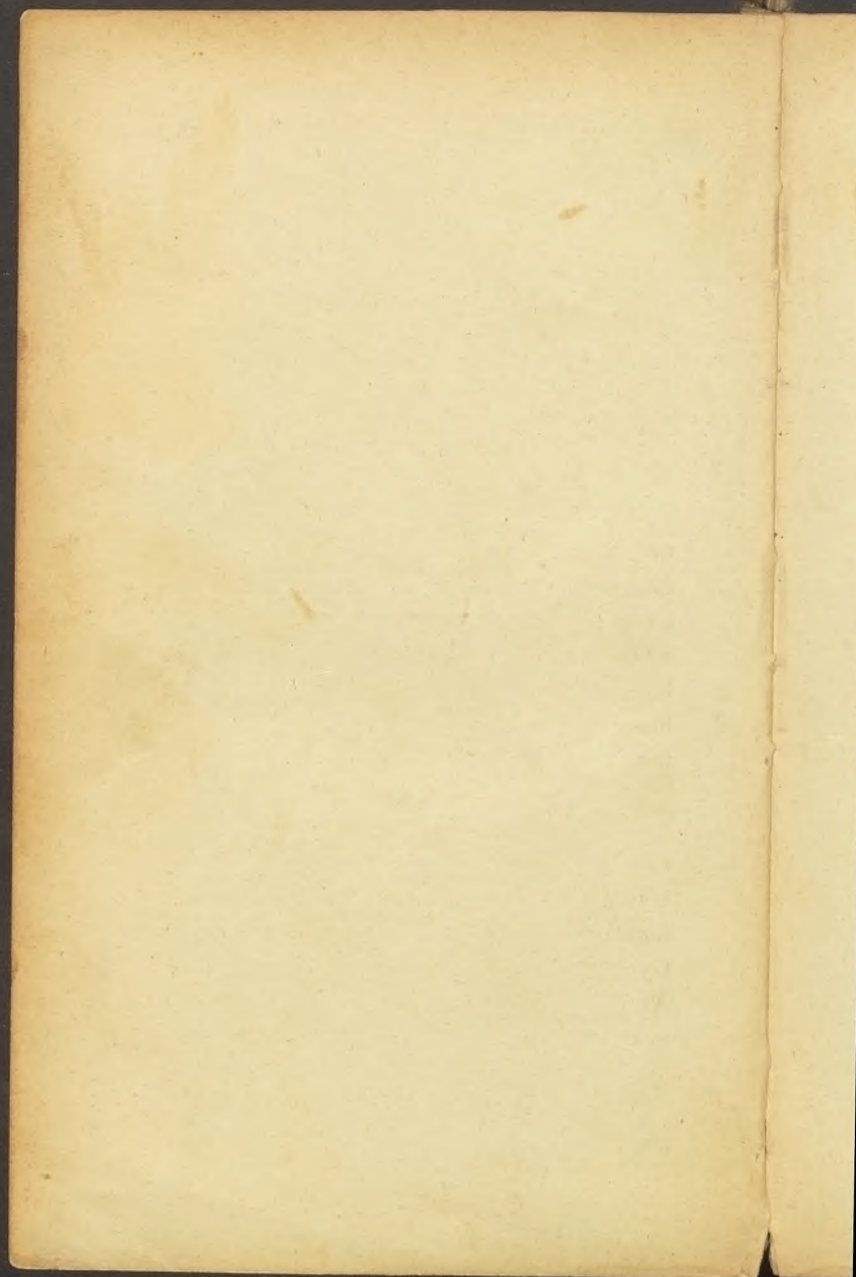
A szóban forgó családi ünnepet Jutka két elsőszülött ikrének — ifjabb Gyurkovics Bandinak és ifjabb Gyurkovics Gézának — keresztelője alkalmával rendezték.

(Vége az első résznek.)

II.

Hogy lett Milánból képviselő?

Nehéz napok.

IV. Béla király óta, a mikor a kutyafejű tatár sanyargatta az országot, alig látott a magyar olyan gyászos inséget, mint azt, mely a század nyolcvanas éveinek végén pusztított a hazában. Az inségnek ezúttal, hál' Istennek! lokális jelentősége volt, a mennyiben csak a budapesti Sándor-utca két hónapos szobája fölött terjesztette ki sötét denevérszárnyát.

A szobákat a hallgatag Frau Anna, a kinek nemzetiségét soha sem sikerült megtudnom, adta bérbe három fiatal úrnak: Gyurkovics Milán címzetes miniszteri segéd-fogalmazónak, a jogott végzett Gyurkovics Györgynek és a kis Gyurkovics Sándornak. Az utóbbi akkoriban még rózsásarcu ifjú volt, a ki júliusban bukott csak meg az érettségin

és most — a családban elfogadott hivatalos verzió szerint legalább — tudós két bátyjának felügyelete alatt készült a pótérettségire.

Az oknyomozó krónikás kiderítette, hogy az említett inséget Milán idézte föl meggondolatlanul. A sándor-utcai Gyurkovics-kolónia doyenja ugyanis a hónap elején vétkes könnyelműséggel kétszázötven forintot adott a szabónak.

Kétszázötven forintot! Éppen annyival tartoztak hárman, a szabó azonban — a ki inkább megszokásból siránkozott, mint meggyőződésből — a szabók régi hagyománya szerint bizonyára megelégedett volna harminc forintnyi részletfizetéssel is. És Milán, érthetetlen nagylelkűségi rohamában, mégis öt darab ötvenest vágott a szeme közé! Mire eszére tért, megbánta gavalléros örültségét és visszavonta volna szívesen, mint Ibikusz gyilkosa az önkéntelen vallomást. De már késő volt. A kecske, a kit a váratlan boldogság egészen megrészegetett, már akkor a múzeum tájékán járt zsákmányával, hangos monologizálásával vonva magára a fiakkeresek figyelmét.

(A szabó, Kékvári úr, az este elvitte a

feleségét a népszínházba. Előadás után a Fehér lóba mentek. Hideg halat ettek. Tatármártással. Rostélyost. A Gyurkovics-fiuk pénzén!)

Mikor Gyurka tudomást vett a dologról, a nagy ijedtségtől elakadt a lélegzete. Nem tudott beszélni, még haragudni se tudott. Mikor mégis szóhoz jutott, a mély meggyőződés hangján mondta Milánnak:

— Táncolsz te még bagóért is!

A hallgatag Frau Anna aztán egypár napon át azt a megfigyelést tette, hogy a lakói sűrűn vannak otthon és mindig alusznak.

A rákövetkező héten a legkisebbik egy kétségbeesett lépésre szánta magát, melyet csak az ifjúkortapasztatatlanságával lehetmen-tegetni. Levelet írt Bács-Tamásra és *postafordultával* pénzt kért az — édesanyjától! Gyurkovicsné postafordultával válaszolt:

„Pénz kell? Hogy jutott eszedbe éppen hozzám fordulni pénzért? Mert nagy tévedésben vagy, édes Sándorkám, ha azt hiszed, hogy nekem kötelességem pénzzel tömni *akármelyik* pesti naplopót.“

Sándor érzékeny szívét megvérezte ez a levél.

— Hát én *akármelyik* naplopó vagyok?

Estefelé Milán elszedte minden aprópénzüket és elment a kaszinóba. Ott csak akad *valami*.

— Csak cigarettázhatnám! — sopánkodott Sándorka.

Dohányuk volt még, de a cigarettapapír elfogyott. Gyurkának ekkor egy mentő ötlete támadt. Átment Frau Annához és kölcsönkérte az imádságos könyvét.

— Nem is árt egy kicsit imádkozni — vélekedett az ájtatos asszonyság.

Valahogyan németül mondta, mert ő — az ég tudná, hogy miért — németeknek tartotta a fiatal urakat, a kik pedig következetesen rácul beszéltek hozzá, mivel tótnak nézték Frau Annát. Az imádságos könyve glogolita betűkkel volt nyomatva.

Gyurka pedig ollóval kimetszette az imádságos könyv szent képei mellől a selyempapírt és felhasználta cigarettapapír helyett. Egy kicsit keserű íze volt, de szépen füstölt. Ő mindig tudott magán segíteni, mert leleményes volt, mint Robinzon Kruzoé.

Milán csak hajnalfelé vetődött haza. A

fogai közt vastag havanna-szivar füstölgött.
Gyurkát fölriasztotta a doyen vidám dudolása.

— Hol jártál Milán?

— Míg ti itt kényelmesen alusztok, addig én pénz után futkostam.

— A kaszinóban voltál?

— Ott. Egész éjszaka gibiceltem Horkay Ferinek.

— Feri nyert?

— Nyolcszáz forintot...

Erre a nagy számra a legkisebbik is fölébredt.

— Mennyit kértél tőle?

— Csak nem kérek tőle kölcsönt, mikor egész éjszaka gibiceltem mellette? Még azt hitte volna, hogy *azért* virrasztottam... És ha kértem volna is, mit adott volna? Ötven forintot! Az kevés.

— Kevés, persze...

— Hajnalfelé abbahagyták a játékot. Feri bepezsgözött és hazard kedvében volt. Azt mondta: Urak — ki tartja ezt a rongyos nyolcszáz forintot?

Gyurka és Sándor már akkor felültek az ágyukban és csillogó szemmel nézték Milánt,

mint a farkaskölykek az éjjeli zsákmányolásról megtért öreg ordast.

— És te? — kérdezte Gyurka.

Milán ravaszul mosolygott.

— Mit tettél volna az én helyemben?

— Teremtöm! Hogy lehet ilyet kérdezni?

Tartottam volna!

— Én is! — kiáltotta Sándor vakmerően.

— Helyes. Én is azt tettem, — szólt Milán. — Elütöttük nyílt ferblin...

— És? türelmetlenkedett Gyurka.

— Vesztítettem, — mondta klasszikus egyszerűséggel Milán.

A másik kettő aléltan rogyott vissza párnáira.

— Mi lesz most? — kérdezte Sándorka naiv hangon.

— Most? Lefekszem aludni, — szólt rendületlen flegmával Milán.

És úgy cselekedett, a mint monda... Ez volt pedig a bács-tamásiak mohi pusztai veresége.

— Oh jaj, — kiáltotta Sándor másnap, — ma van a svábhegyi búcsubál és én foglalkozva vagyok Lányi Ellával!

(Lányi Ellának tulajdonképpen Milán volt az elismert udvarlója, de a másik kettő is imádta, különösen Sándorka, féltékeny rajongással.)

Milán egész nap titkos utakon járt és a két kisebbik Gyurkovics is külön-külön kalandozott az utcán, valami pénzes földre vadászgatva.

Azt mondják, hogy a nélkülözés nemcsak megedzi az ember jellemét, de ruganyossá teszi az elméjét is. Így érthető, hogy a kisebbik két Gyurkovics-fiú agyában, miközben más-más kávéházban ültek, ugyanaz a mentő gondolat fogamzott meg. A kivitelben az energikusabb Gyurka megelőzte Sándorkát...

— Frau Anna, — mondta Sándor, a ki a sarki hordár kíséretében lépett be a lakásba, — a tisztító intézetbe fogom küldeni a ruhákat...

— Fölösleges, — mondta a jóhiszemű asszonyság, — a kedves bátyja éppen most vitette oda...

— Melyik bátyám? — kérdezte Sándor elhalványodva.

— Gyurka úr.

Ez némileg megnyugtatta az ifjút. Ismerte Gyurkát, ha annak van pénze, akkor neki is lesz . . . És Gyurka valóban érdemesnek bizonyult öcsese bizalmára, a menyinyiben még a délután folyamán eljött Sándorkáért, egy pár fehér keztyűt hozott neki, aztán magával vitte a svábhegyre, melynek lombos lejtőjére már akkor cinóbervörös pettyeket hullatott a közeledő ősz.

Nem fogom elmondani türelmes olvasóimnak a svábhegyi bál részleteit. Annyit konstatólok csak, hogy egy svábhegyi fiatal benszülött — alkalmasint a huszonnégyfokos hőség hatása alatt — ötször egymásután elhuzatta a nótáját: *Befujta az utat a hó,* — Gyurkovics Sándor pedig megkötötte magát egy másik nótában, a mely Lányi Ellának szólt: *Rám se nézett, mikor én őt megláttam . . .*

Ezen egy keveset disputáltak, míg Gyurka azzal vetett véget a nézeteltérésnek, hogy három ötöst dobott a cigány tányérjába . . . A svábhegyi ifju, a ki aznap alkalmasint nem küldte el a garderobját a tisztító intézetbe, erre lángvörös arccal eltűnt az éji homály-

ban; szégyenében talán szétfoszlott, elpárolgott, semmivé lett.

A két testvér reggel félnyolckor feküdt csak ágyába, a harmadik pedig, Milán, pontban nyolc órakor ébredt föl. Első dolga volt, hogy kiszólt az asszonysághoz:

— Frau Anna, szólítson fel egy hordárt, a tisztító intézetbe akarom vitetni a ruhákat...

Az asszonyság ezen mód fölött elcsodálkozott. Ő is!

— Hiszen a fiatal urak elvitették már tegnap.

— Nagyon jól van! — mondta a doyen, elnyelve ádáz haragját.

A ruhaszekrény valóban üres volt. Csak egy árva mellény, egy kalotaszegi varrottas mellény került el Gyurka sастekintetét. Milán megforgatta a kezében a mellényt, aztán megvetően visszalökte. Mi az — egy egér az éhes oroszlánnak?

Macskaléptekkel ment át a szomszédszobába, a hol a két kisebbik aludta ki a kilencujrás szupécsárdás fáradalmait.

Szelid, elnéző mosolylyal kezdte átkutatni a ruhájukat. Egy-egy kabátra öt, egy-egy

mellényre három és egy-egy nadrágra két zsebet számítva, Milán összesen húsz zsebbe csusztatta kíváncsi kezét. Sok mindent talált a zsebekben, de a mit keresett, azt nem találta. Talált két bélyeges pezsgődugaszt, egy kék pántlikát és egy hervadt rózsát, talált némi aprópénzt is, bankót azonban egyet sem.

Hiszen csak volna tíz-húsz forintja, akkor könnyen szerezhetne estig százat! Mert úri ember nem ember, ha üres az erszénye. Hogy is járja be a várost pénz után, hogy keresse föl a bácskai urakat, ha nem ülhet fiakkerbe és nem léphet be vendéglőbe?

— Mi van eladó? — kérdezte az udvaron egy mekegő tenorhang.

— Pszt! Jöjjön fel!

Egy ötlet villámlott át a fején . . . Ezek a jó fiuk, Gyurka és Sándor, estig alusznak. . . . A *ruhájuk* estig holt tőkeként hever a széken, pedig ha forgalomba hozná, addig is szépen kamatozhatnék . . . Eladja tehát a ruhájukat. Ha van a zsebében tíz-húsz forint, szabadon mozoghat és könnyen szerezhet annyit, a mennyire szükségük van . . . Estig visszajön. Estig? Délig! Kiváltja min-

denüket a — tisztító intézetből, mindegyik fiúnak ad vagy ötven forintot, aztán rendben lesz minden... Ezzel tartozik testvéreinek, ő, a doyen!

A szomszéd szoba ablakán keresztül hamar megkötötte az alku az ószeressel. Aztán — húsz forinttal a zsebében — elment hazulról. Azok odabenn édesen szunnyadtak és nem sejtették, hej! nem sejtették, hogy a végzetük immár beteljesült . . .

A bolygó bunyevác.

Gyurkovics Milán fejjel hosszabb volt valamennyi testvérénél és a tömör, fekete bajusza miatt már harminc esztendő telt el, ámbar alig volt még huszonöt. A hetyke smoking és a vadászkabát nem feszült rajta oly délcegen, mint a többi Gyurkovics-fiún, de a hosszuszárnyu Ferenc-József-kabát, az államférfiak és a diplomaták e disztíngvált ruhája, jobban állott neki, mint bárki másnak. Volt azonkívül még egy tehetsége, a melyet előítéletektől ment olvasóim talán kicsinyelni fognak, de a mely hathatós fegyvernek bizonyult a létért való küzdelemben: ízléssel és feltűnés nélkül tudta viselni a monoklit. Egyben hasonlított Bandi bátyjához: az ő arcának és szemének is bizalmat keltő és kissé

melankólikus (mondhatnám: a hitelezőket lefegyverző) kifejezése volt. Már gyermekkorában is többféle hasznát látta szende külsejének. Gyurkovics Nektáriusz, a kegyes kolumbácsi prépost, a kis *kerubinnak* nevezte unokaöcscsét és ha misét mondott, szívesen minisztrálatott magának vele. Egy-egy minisztrálásért tíz krajcár járt, a mely pénzért a kis kerubin dohányt és puskaport vehetett magának. (A dohányt elfüstölte, a puskaporral tüzes békákat készített, a melyeket a kolumbácsi címzetes gazdasszony ágya alatt puffantott el orvul.) Tény, hogy a bácskai anyák később — rövidebb kirándulások alkalmával — szívesen bízták rá leányaikat Milánra, „a ki nem olyan fiatal ember, mint a többi,” az urak pedig összekuszált sport- és becsületbeli kérdések tisztázásánál szívesen kérdezték meg Milán véleményét.

Hősöm tehát, két öcscsét a kalotaszegi varottas mellény társaságában hagyva, elment hazulról, húsz forinttal a zsebében és a képviselőház felé tartott, hogy megkeresse a monoklis Elefántovicsot, a ki akkoriban a bács-tamási választókerületet képviselte. Az

országháza előtt lármás tömeg csoportosult, a hordárok pedig különkiadásu lapokat árultak: *Dénes miniszter bukása*.

Ez a hír — Dénes István ő excellenciájának bukása — kellemesen lepte meg Milánt; elvi kérdésekben ugyan nem volt semmiféle ellentét a miniszter és címzetes segéd-fogalmazója közt. Milán azonban öt nap óta a tájékára sem ment a minisztériumának és most úgy vélekedett, hogy a miniszter-krízissel járó zűrzavarban könnyebben kitérhetne mulasztásának disziplináris következményei elől. Mikor aztán elfoglalta helyét a karzaton kellemetlen meglepetésére azt tapasztalta, hogy a különkiadásu lap híre legalább is korai még, mert Dénes István ott ült még piros bársonyszékében és azzal az ő hideg mosolyával, a melylyel az ellenzékét tomboló dühbe tudta ejteni, hallgatta végig egy baloldali ellenségének szenvedélyes támadásait.

— Mondjon le! — zúgta a baloldal, mikor a szónok bevégezte beszédét.

— Mondjon le! — harsogta egy dühös hang a karzaton.

Ez a hang a Gyurkovics Milán hangja

volt ... A következő pillanatban azonban elhallgatott. Egy hölgy, a ki előtte ült a karzaton, hirtelen megfordult és az izgalomtól remegő hangon szólt hozzá:

— Szemtelenség!

Az arca hófehér volt a nagy felindulástól, a szemében pedig köny csillogott, — hanem azért nagyon csinos volt. Tüntető módon, mondhatnám: az egész országgyűlési publikumot kicsinylő módon egyszerű, de elegáns ruhája és egész modora első pillanatra a mágnásasszonyt árulta el. Kockás utazozubbonyt és tiroli kalapot viselt, a kezében pedig lorgnont és egy nyíló orgonaágot tartott.

— Hiszen ez az orgonavirágos hölgy! — szólt Milán magában.

Az orgonavirágos hölgy! Közel egy esztendő óta ismerte a nélkül, hogy a nevét tudta volna. Valami udvarias véletlen időközönként összehozta őket, az utcán, színházban és lóversenyeken. Ilyenkor mindig tudomást vettek egymásról, egy könnyű mosolylyal vagy egy barátságos pillantással. Az orgonavirágos prédikátumot azért adomá-

nyozta neki Milán, mivel megfigyelte, hogy hölgye nagy szeretettel viseltetik e virág iránt.

Az orgonavirágos hölgy ezúttal azonban tudomást sem vett Milánról, hanem növekedő izgatottsággal figyelt a zajongó házra. Egyszer mondott is valamit, a mi egy cseppet sem vált díszére alkotmányos érzületének. Azt mondta:

— Csöcselék!

Még csak két percig maradt a karzaton, nyugtalanul fészkelődve helyén és idegességével küzködve, aztán, mikor odalenn orkánna növekedett a lárma, hirtelen fölkel, fölzavart a helyéről öt-hat embert és elment.

Milán, mivel Elefántovicsot nem találta a Házban, az Angol királyné felé vette útját, a hol a képviselő, ha törvényhozó buzgalma a Bácskából felhajtotta Budapestre, hajnaltól délig aludni szokott. Útközben befordult egy szappankereskedőhöz, a hol két forintért egy üveg chypret vett, — erre már igazán égető szüksége volt.

Az Elefántovics fogadójában azt a lesujtó hírt közölték vele, hogy földije a hajnali vo-

nattal elhagyta a fővárost. Elment tehát a gizellatéri cukrászboltba, hogy megigyéék egy csésze teát és hogy egy pár ostobaságot mondjon Jenny kisasszonynak, — közbe talán eszébe jut valami. A cukrászboltban azt mondták neki, hogy Jenny kisasszony gyöngélkedése miatt pár napra visszavonult az üzlettől, azért tehát Linka kisasszonynak kellett elmondania a szóbanforgó ostobaságokat.

Mialatt még a teáját kavargatta, fogat állott meg az utcán. Ruganyos léptekkel, derült arcán a kiállott izgalomnak minden nyoma nélkül, belépett az orgonavirágos hölgy. Egy mosolygó pillantással tisztelte meg Milánt, aztán bájos fesztelenséggel kezdett járni-kelni a boltban, lorgnonjával sorra kopogtatta az üvegharangokat és a kiszolgáló kisasszonynak a csemegék egész lajstromát mondta tollba.

— Küldjék utánam Kécskára . . . Jó napot!

Barna szeméből megint egy konfidens pillantást vetett Milánra, aztán könnyű főhajtással elhagyta a boltot. Milán a kalapja után nyult.

— Ki ez a hölgy? — kérdezte Linka kisasszonytól.

— Hetvicz-Janky báróné ő excellenciája, Hetvicz táborszernagy felesége . . .

— Hetvicz-Janky báróné? Hiszen ez az a szép milliomos asszony, a ki évekkor ezelőtt halálosan beleszeretett Gyurkovics Gézába és a kit (a számár!) Géza nem akart feleségül venni . . .

Milán a távozó után siet, de az ajtóban összetalálkozik Lányi Ellával, a ki az édesanyja társaságában jött.

Lányi Ella nem volt se feltűnően szép, se nagyon elmés leány, de — és ez a Gyurkovics-fiuk ítélete szerint többet ért ennél — helyes leány volt, azaz ügyes, kedves és formás, mint egy pacsirta. Az apja, a kivel különben nem igen lesz dolgunk, kuriai bíró volt.

— Hát nem jött el a svábhegyi bálra! — mondta Ella szemrehányó hangon. — Pedig egy óra múlva elutazunk a pusztánkra, aztán őszig se táncolunk többet.

— Hiszen tudja, hogy kabinetválság van készülöben — mondta a címzetes segédfogalmazó komolyan.

— És ilyenkor nem szabad táncolni? —
csudálkozott a leány.

Közbeszólt a mama.

— Ne légy olyan gyerekes, Ella! A minisztériumbeli uraknak most kisebb gondjuk is nagyobb a bálozásnál.

Milán elgondolkozva bólintgatott a fejével.

— Bizony, az ellenzék sok bajt okoz nekünk.

Ella, a ki az úgynevezett *journalière-szépségek* sorába tartozott és néha nagyon igénytelen, máskor pedig fölötte csinos volt, ma — talán az átvirrasztott éjszaka következtében — elragadó volt. Pompás szabásu utiruhát viselt és ez idő szerinti szépségének tudatában, valamint báli mámorának utóhatása alatt, nem volt annyira tartózkodó, mint egyébkor.

— Menjünk, Ella! — biztatta az édesanya.

Mikor a Gizella-téren kocsiba szálltak, a kisleány kacéran odasúgta Milánnak:

— A ki szeret, követ!

— Megengedik a hölgyek, hogy elkísérem a pályaudvarig? — kérdezte Milán hangosan.

— Legyen szerencsénk, Gyurkovics úr...

Odakünn Lányiné ő nagysága rábizta a tárcáját és a fiatal úr megváltotta a jegyeket és ellátta a podgyászukat.

— Lássá, mondta Ella, a ki ma szokása ellenére kötekedő kedvében volt, ha maga nem volna filiszter, akkor eljönne velünk Kécskáig. Ott átszállhat a másik gyorsvonatra és délig megint itt lehet Pesten.

— Csak ne volna miniszterkrizis!

A hölgyek elhelyezkedtek a vonaton, Milán pedig, a kocsi ablaka alatt levő rézrúdba kapaszkodva, az idő rövidségére való tekintettel telegramstílusban udvarolt tovább Ellának... A szomszéd kupé ablakára papírlap volt ragasztva: *Bérelt szakasz*. Milán benézett az ablakon és egy újságolvasásba mélyedt magános asszonyt látott odabenn, a kiből rögtön megismerte az orgonavirágos hölgyet, Hetvicz bárónét.

Utolsót csöngettek...

— A ki szeret, követ! mondta Lányi Ella mosolyogva.

Az orgonavirágos hölgy ebben a pillanatban eldobta az újságot és Milán felé fordította

arcát. Láthatólag megismerte, mert jókedvű mosoly futott végig ajkán...

Ki tudná leírni, vagy csak meg is érteni azt az élettani processzust, mely végbemegy az ember agyában, mikor a gondolat villámgyorsasággal megtermékenyíti az akaraterőt? Midőn Julius Caesar elhatározta, hogy átlépi a Rubikont — de hagyjuk ezt máskorra! Elég az hozzá: mikor a vonat megindult, a perronon álló rendőr lármázni kezdett, a vasutasok pedig dühösen fölemelték az öklüket, mert egy úr, Gyurkovics Milán úr, fölugrott a vonatra.

— Hová tetszik utazni? — kérdezte a kalauz.

— Kécskára...

A jegye 2 forint 50 krajcárba volt, de Milán 3 forintot adott a kalauznak. A Lányiék fiakerje, melyet — az asszonynyal folytatott rövid polémia után — szintén ő fizetett ki, két forintjába volt, kettőbe került a chypre, egy forintot fizetett a reggeliért és egyet adott a hordárnak, a ki a hölgyek podgyásztát ellátta. Maradt még 11 forintja...

Hirtelen ijedtség nyilalt át a Milán szívében. Eszébe jutott ugyanis a két ártatlan

öcsese, Gyurka és Sándor — a kik a kalotaszegi varrottas mellény társaságában gyanutlanul aludtak Sándor-utcai lakásukban és nem sejtették, hej! nem sejtették, hogy Gyurkovics Milán most egy chypres üveggel a zsebében Kécskára utazik... Csakhamar be kellett azonban fejeznie az audienciát, melyet a kocsí keskeny folyosóján állva, a lelkiismeretének adott, mert Lányi Ellának, a kit ez a kaland boldog lázba hozott, száz mondanivalója akadt.

Kécskáig, azaz másfél óráig, mindig csak beszélt. És a ki beszédét hallgatta, azt hitte volna, hogy a földi életnek és minden emberi törekvésnek titokzatos végoka a tánc, a világegyetem legfölségesebb eseményei pedig a Vigadóban és a Hungária kistermében folynak le.

— Kécska! egy perc!

— Kezüket csókolom...

Milán kiszökött a perronra, aztán a továbbrobogó vonat után nézett, melynek egyik ablakában fehér kis keszkenő lobogott. A pénztárnál megváltotta a Budapestig szóló jegyét (megint két forint ötven krajcár, — ma-

radt a zsebében nyolc forint ötven krajcár és egy chypres üveg), és a gyorsvonatot várva, fel-alá kezdett járni a sínek közt.

Most vette észre, hogy nem csak maga szállt ki Kécskán: a kijáratnál állott az orgonavirágos hölgy, egy hatalmas dán dogge kíséretében. Az asszony éppen az állomásfőnökkel beszélgetett, a kit bizalmas jóismerőseként üdvözölt.

— Nem jött ki senki értem? — kérdezte.
— Hiszen telegrafáltam a kastélyba!

— A négyes fogat itt van, — mondta a tisztviselő.

— De a kastélybeliek közül senki?

— Senki.

A szép asszony keserűen felkacagott.

— A kegyelmes úr hajnalban jött meg, mondta aztán az állomásfőnök.

— A férjem itt van? Azt képzeltem, hogy Bécsben jár.

— Az öreg méltósága is itt van, ő már tegnap jött . . .

— Az anyósom?

A báróné fölemelte a fejét, mint a huszárpipa a harci riadóra.

— Az anyósom? Fűh, de boldog vagyok! Micsoda gyönyörű családi idillt élhetnek azok a kastélyban.

Az öreg állomásfőnök, a ki láthatólag jól ismerte a kegyelmes asszony családi viszonyait, csendesesen mosolygott magában.

— Lássa, — mondta aztán Hetviczné, — most már tudom, hogy miért nem jött elém senki a kastélybeliek közül. Nem mertek kijönni!

Elgondolkozva simogatta meg a kutyája fejét, majd újra a tisztviselő felé fordult.

— Mikor indul a legközelebbi vonat Budapestre?

— Tíz perc múlva. Csak nem akar megint elutazni a kegyelmes asszony?

— Hiszen, ha én azt tudnám, hogy mit akarok! — mondta Hetviczné sóhajtva.

A főnököt az irodába szólították és a szép asszony magára maradt. A mint ott állott, elhagyottan a puszta perronon, azon töprenkedve, hogy a családjához utazzék-e, Budapestre-e vagy máshová, — egyszerre nagyon szánalmasnak találta a helyzetét, mert elszomorodott. A szomorúsága azonban csak egy

másodpercig tartott, a következő pillanatban észrevette, hogy Gyurkovics Milán figyelemmel kíséri és fölemelte csinos fejét. A fiatal ember a nagy doggeval barátkozott éppen.

— Harap! — mondta az altábornagyné félhalkan.

— Engem nem harapnak meg a kutyák,
— mondta Milán mély meggyőződés hangján.

Hetviczné hátat fordított neki és szórakozottan a sínek közt kaparászó tyúkokra kezdett figyelni. Aztán egyszerre megfordult a sarkán és Milánban az az erős meggyőződés kerekedett fölül, hogy a kegyelmes asszony most meg fogja szólítani. Úgy is történt.

— Gyurkovics úr, ugy-e?

— Gyurkovics Milán vagyok, mondta a fiatalember, a ki födetlen fővel állott a szép asszony előtt.

— Hasonlít a főhadnagy bátyjához, — szólt Hetviczné mosolyogva. — Mit csinál itt?

— A budapesti vonatot várom.

— Titok, hogy ki volt az a szép leány, a kit idáig elkísért.

— Lányi Ella volt. Távoli rokonom.

(*A távoli rokonságot ösztönszerű, de fölösleges óvatosságból komponálta Milán.*)

A kegyelmes asszony elgondolkozott egy kissé . . . Az anyósára gondolt és a férjére, továbbá valami fölötte maliciózus meglepetésre, a mit a kettőnek szerezni akart . . .

— Szeret falka mögött vadászni, Gyurkovics úr?

— Szenvedélyes parforcevadász vagyok, mondta Milán, a ki a bács-tamási istállókban abrakoló honvédlovak hátán eleget agarászott már, de igazi falka után még sohasem lovagolt.

Hetviczné mosolyogva babrált a keztyűjén. Olyan bájos zavarban volt, mint egy bálozó leány az első hölgyválasztáskor.

— Ha tudnám, hogy nem ért félre, Gyurkovics úr . . .

— Parancsol a kegyelmes asszony?

— Hát — jöjjön el a kécskai vadászatokra . . . Meghívom minden ceremónia nélkül, mert hiszen a kedves bátyja régi barátunk . . .

(Hetviczné nem tartotta szükségesnek elmondani, hogy Milán kedves bátyjáról, Géza főhadnagyról, a herkulesfürdői kaland óta

csak mint *a század legjellemtelenebb emberéről* szokott megemlékezni.)

— Ne gondolkozzék sokat, hanem jöjjön velem.

— De a podgyászm! Semmit sem hoztam magammal...

(Türelmes olvasóim tudják, hogy Gyurkovics Milán podgyásza — a kalotaszegi varrottas mellény kivételével — a budapesti tisztító intézetben volt.

— Ne gondoljon semmivel. A kastélyban el fogják látni mindennel. Jöjjön.

Ezt már türelmetlen és parancsoló hangon mondta. Öt perc múlva a sallangosan fölszerszámozott könnyű négyes megindult a falu felé. A lovakat a kegyelmes asszony hajtotta. Milán mellette ült a bakon. Alig hogy egy puskalövésnyire voltak a pályaudvartól, Milán szíven hirtelen ijedtség nyilalt át. Mert eszébe jutott a két ártatlan öcscse: Gyurka és Sándor, a kik gyanutlanul aludtak a kalotaszegi varrottas mellény társaságában és nem sejtették, hogy Milán most 8 forint 50 krajcárral és egy chypres üveggel a zsebében parforcevadászatra indul...

A lőcsei sárga asszony.

Az elkeseredett guerilla-háború, mely a báróné és Hetvicz táborszernagy közt folyt, (hol fesztelen nyíltsággal, hol pedig diszkrét alattomosággal), újabban igen kritikus fordulatot vett.

A rettenetes szép asszonynak ugyanis az a maliciózus ötlete támadt, hogy nyugdíjztatni fogja a férjét és hogy ezt a célját elérhesse, kompromittálni akarta urát a katonai intéző körök előtt. A lojális táborszernagy hitestársa egyszerre országos politikára adta magát, intranzingens politikát űzván, a szónak legnegyvenkilencesebb értelmében. Elég lesz, ha néhány adatot sorolok csak fel a kegyelmes asszony politikai szereplésének jellemzésére.

Köztudomásra jutott, hogy a kécskai kerület győztes képviselőjelöltje, hogy megszerezze magának az uradalmi tisztek támogatását, reverzálist adott Hetvicznének, a melyben arra kötelezte magát, hogy „a képviselőházban mindig csak szidni fogja az osztrák hadsereget . . .“

Erősen megingatta a táborszernagy pozícióját a bárónének egy nyilatkozata, mely a fővárosi utcai demonstrációk idején a lapokba került. A báróné ugyanis azt mondta, hogy a férje sokkal lelkesebb magyar ember, mint hogy alkalomadtán képes volna a védtelen utcai publikumra lövetni . . . Ezért Bécsben nagyon megnehezteltek és a *Wehrzeitung* sietett a közönséget informálni, hogy Hetvicz táborszernagy nem magyar, hanem morva eredetű és hogy igenis képes volna a védtelen közönségre lövetni, miként ezt már megcselekedte Lombardiában.

Sokat beszéltek Hetvicznek küszöbön álló nyugdíjaztatásáról, mikor a báróné október hatodikán talpig feketében elment az aradi vértanúk emlékezetére rendezett gyászistentiszteletre és mikor még aznap, egy nyilván-

nos matinén, lángoló lelkesedéssel elszavalta a *Talpra magyar-t* . . .

Nem tudom, hogy mivel nyugtatta meg Hetvicz táborszernagy a bécsieket, bizonyos csak annyi, hogy a feleségével szemben olyan sakkhúzással élt, mely a szép asszonynak jó időre elvette a kedvét a politikától. Október hetedikén ugyanis száraz hangon tudtára adta a bárónénak, hogy hivatalos úton bolondnak fogja nyilváníttatni, ha nem szűnik meg őt a nyilvánosság előtt kompromittálni.

A kegyelmes asszony rögtön tudta, hogy ez a kegyetlen ötlet anyósától ered, az öreg Hetvicz bárónétól, a kit ő bizalmas családi körben a *lőcsei sárga asszony*-nak szokott nevezni. (Az öreg asszony tényleg Lőcsén lakott, az arca pedig sárga volt, mint a citrom.) Ez a kilencvenéves öreg asszony, a kit tíz esztendő óta kocsin toltak, hideg és éles volt, mint az acélpenge. Szigoru visszavonultságban élt és ha nagy ritkán megjelent a családjá körében — melynek ügyeit korlátlan hatalommal intézte — tisztelettel és babonás félelemmel fogadták. Nagyon vallásos, gögös fanatikusan erkölcsös asszony volt, a Hetvicz-

családban ő képviselte az arisztokratikus tradíciót.

(Nyájas olvasóim különösnek fogják találni, ha ezek után elmondom, hogy az öreg báróné családfájáról mit sem tud Perthes Justus nemesi almanakja. Az apjáról magam se tudok semmit, az anyjáról tudom, hogy mosónő volt Bécsben, a későbbi Hetviz báróné maga pedig a bécsi udvari operában táncolt, a hol Trikó-Netti név alatt nagy népszerűségnek örvendett. Hogy Trikó-Netti később az arisztokratikus tradíciók egyik legtipikusabb képviselője lett, az mindenesetre különös, de a világon ennél különösebb dolgok is történnek.)

Térjünk vissza Gyurkovics Milánhoz, a kit négy fürgé jukker röpített a lőcsei sárga asszonynak mostani székhelye, a kécskai kastély felé. A lovakat a táborszernagyné hajtotta, a ki — mint a legtöbb sport-lady — épp oly vakmerő, mint rossz kocsis volt. Mikor a nyílsebesen ügető kocsi kerekei veszedelmesen megközelítették az útszéli árkot, Milán ösztönszerűen a szép asszony keze után kapott.

— Fél? — kérdezte a báróné.

— Hogy is ne! A kegyelmes asszonyt félttem.

— De nekem élvezetem telik az ilyen hajszában, még ha tudnám is, hogy kitöröm a nyakamat...

— Akkor csak tessék! — mondta Milán nevetve.

A szép asszony szeme csillogott, sápadt arca kipirult. Milán lopva pillantott reá... Egészen világos volt előtte, hogy Hetvicznét megkapta a nagy hasonlatosság, amely közte és Géza bátyja közt volt, a kit a báróné — a bács-tamási családi hagyomány szerint — oly forrón imádott... Nos, ha Milánnak e hasonlatosság alapján alkalma nyílna karriert csinálni a báróné szívében, ő nem lesz olyan számár, mint Géza...

— Pompás tréfa jutott eszembe! mondta később a báróné, mikor egy fordulónál maguk előtt látták a falut. — A kastélybelieknek egy távoli rokonunk gyanánt fogom bemutatni, a kit rajtam kívül senki sem ismer személyesen.

Milán nevetett és nem tiltakozott a bá-

róné terve ellen. Ő nem volt semmiféle tréfának a megrontója és hivatást érzett magában arra is, hogy méltó partnere legyen az intrikus szép asszonynak. (Nem úgy mint az a számár Géza!)

A fogat berobogott a kastély nyitott rácsos kapuján, sebesen megkerülte a nagy gyeptér és megállott a terrász széles lépcsője előtt. A csikos ponyva alatt együtt volt az egész család. A táborszernagy, katonai zubbonyban és civilkalappal a fején, a löcsei sárga asszony, nikelkerekű gyalogkocsijában ülve, aztán Hetviczné sógorsága, Mádayék, apa, anya, három kis grófnő és a nevelőnő. Éppen most hagyták abba a villásreggelit és jóízű diskurzusba merültek. Semmi rosszat nem gyanítottak, mikor fürgeteg módjára bevágatott a szép asszony kocsija.

Milán leszökött a bakról és leemelte a bárónét. A kegyelmes asszony aztán a fiatal ember karjába fűzte a kezét és könnyű, grációzus léptekkel fölment a terrász lépcsőjén.

— Itt vagyok, édeseim! — mondta baljóslatu nyájassággal. Aztán Milánra mutatott. — Nézzétek, kit hoztam magammal!

A tábornaszernagy meghökkenve, az öreg asszony gyanakodva nézte Milánt, 'a ki, mivel nem tudott egyebet tenni, szerényen mosolygott.

— Senki sem ismeri meg? — kérdezte Hetviczné. — Megmondom hát, hogy kicsoda ; Hetvicz Oszkár!

A bemutatást zavart csend követte. A társaságot láthatólag nagyon meglepte ez a név. Végre megszólalt a tábornaszernagy.

— Hetvicz Oszkár — az én Károly öcsém fia?

— Persze, hogy ő, — mondta az asszony vakmerően. — Nézzen az arcába, látott valaha tipikusabb Hetvicz-arcot?

— A hasonlatosság valóban meglepő — mondta Máday gróf.

Hetvicz kezét nyújtott Milánnak.

— Isten hozott, édes öcsém. Az édesapáddal ugyan ellenségeskedésben élünk, de örülök, hogy nem osztozol érzelmeiben . . .

Aztán megölelte a fiatal embert. Máday is oda sietett Milánhoz.

— Szép tőled hogy eljöttél, Oszkár!

A báróné önérzetesen emelte föl az arcát,

mintha azt akarná mondani: Lássátok, ez az én művem! Lássátok, én nem vagyok ám olyan haszontalan asszonyka, mint hiszitek!

— A vasuton fogtam el, magyarázta aztán az urának, véletlenül egy kupéban utaztam a fiatal úrral és a családi képek után rögtön megismertem benne a Hetviczet... Ez aztán a jó szem — mi? Elgondoltam, hogy micsoda kedves meglepetés volna, ha elhoznám nektek . . . Sokáig kellett kapacitálnom a fiatal urat, végre az utolsó pillanatban mégis hajlott a szavamra . . . A holmija azonban a vonaton maradt . . .

Aztán Milánhoz fordult.

— Miért nem csókolja meg a nagynyját?

Milán a lőcsei sárga asszonyra nézett, a ki egy pillanatra sem vette le róla vércseszemét. — Ki fog dobálni! mondta magában, mikor ajkával megérintette kezét . . . Az öreg báróné azonban nem dobatta ki, hanem Milán fejére tette a kezét és figyelmesen nézett a szemébe.

— Az édesapád sok fájdalmat okozott nekem, — mondta aztán, — hanem azért Isten hozott!

— Ez igazán szép családi jelenet! — mondta a fiatal báróné, ég felé emelvén két csinos Tartuffe-szemét.

Aztán — mivel úgy érezte, hogy valami elégtétellel tartozik Milánnak — vidáman kiáltott föl:

— No nézzétek, — meg se csókolja a szép kis kuzinjait!

Mindjárt ki fognak dobni! — gondolta Milán, de azért Mádayné biztató mosolyára, engedelmesen sorra csókolta a három fiatal, fehér orgonaágat, a mely a következő pillanatban három lángvörös pipacssá változott át.

Meg kell most magyaráznom, hogy a kécskaiakra miért volt olyan szenzációs hatással *Hetvicz Oszkár* megjelenése.

A táborszernagynak volt egy testvéröccse, a ki körülbelül harminc esztendővel ez előtt meghasonlott a családjával és Erdélybe költözött, a hol meg is nősült. Azóta se látták, de annál többet hallottak felőle, mivel az erdélyi Hetvicz üldözési mániával komplikált perlekedési dühben szenvedett és az örökösödési és birtok-perek egész csapatjával hadakozott a családja ellen. Ezek a perek

halhatatlanok voltak mint a fönix-madár, és ha egy véget is ért közülök, a felperes rögtön perujítással élt és föltámasztotta megint hamvaiból. A peres Hetvicznek volt egy fia, Oszkár, a kit nemzője — a második karthagói Halmicar — a Hetviczek elleni lángoló gyűlöletben nevelt föl. Ennek az Oszkárnak az álarcát adta rá Milánra a szép asszony, a ki akkor még maga se tudta, hogy hová fog vezetni az alakoskodás: egyszerű családi botrányhoz-e, avagy valami komplikáltabb intrikához.

A perfid kegyelmes asszony időközben kijelentette, hogy öltözködni megy és Milánt egyedül hagyta a rokonsággal. A lőcsei sárga asszony odaszólitotta a megszeppent Milánt maga mellé:

- Hogy vannak odahaza?
- Köszönöm, nagyon jól . . .
- Boldizsár nálatok lakik még?
- Természetesen . . .

Az egész család mód fölött elcsodálkozott ezen az egyszerű dolgon.

— Nagyon különös, — mondta az öreg báróné. — Nem értem az édesapádat . . .

— Apa néha különös — mondta Milán elszomorodva.

— Mi igaz tulajdonképpen a Boldizsár esetéből? — kérdezte a rettenetes öregasszony.

Most dobnak ki — most! — mondta Milán magában.

— Mondd el az egész dolgot, hiszen nem titok, miután már a lapok is szellőztették.

Nagyon borus arcot csinált. Milán homlokán pedig verejtek gyöngyözött.

— Sokkal jobban szeretem Boldizsárt, — mondta Milán, — semhogy elfogulatlan bírása tudnék lenni a cselekedeteinek. Meglehet, hogy tévedek, de az én felfogásom az, hogy Boldizsárra csak az emeljen követ, a ki magát tisztának érzi.

— Oszkárnak igaza van! — mondta a táborszernagy.

Mádayné, a ki láthatólag más mederbe akarta terelni a társalgást, vidáman szólt közbe:

— Hogy van Mariska?

— Pompásan érzi magát! mondta Milán.

— Ugyan, hány éves lehet most Mariska? kérdezte tovább a grófné.

— Mariska?

Milán úgy tudta, hogy a Mariskák többnyire tizenhat és tizennyolc évesek szoktak lenni és nem akarta belátni, hogy miért legyen éppen a szóban forgó Mariska kivétel a többi közül.

— Bizony, Mariska maholnap már tizenhét esztendőös lesz, — mondta vakmerően.

Az öregasszony e pillanatban a mankója után kapott, Mádayné pedig rémülten nézett farkasszemet Milánnal.

— Hogyan? A maga édesanyja tizenhét esztendőös?

Milán csuklást kapott a hirtelen rémület-től . . . Körülnézett, sötét daccal és kétségbeeséssel a szívében . . . Körülnézett és keresett egy helyet a terrászon, a hol átvethetné magát a korláton, kiiramodhatnék a kertből s köd előttem, köd utánam! — meg se állana többet Budapestig. A hosszú lábaiban megbízhatott; diákkorában, ha az üldöző mesterinasok elől kimenekülhetett a szabad mezőre, agarakkal se tudták volna utólélni . . .

— A maga édesanyja tehát tizenhét éves?

Isten tudná, hova fejlődött volna a dolog, ha a kegyelmes asszony e pillanatban meg nem jelenik az erkélyen. Ő átlag négyszer annyit öltözködött, mint minden más normális kegyelmes asszony és a hosszú gyakorlat következtében olyan ügyesen végezte a ruha-cserét, mint azok a bizonyos *jelmez-művésznők*, a kiket az orfeumban van alkalmunk csodálni.

Az arca üde volt a friss víztől.

— Oszkár, Oszkár, — mondta — már megint a menyasszonyán jár az esze? — Aztán a többiekhez fordult: Oszkár ugyanis bevallotta nekem, hogy vőlegény... A mátkáját szintén Mariskának hívják...

A Mariska-ügy ezzel el volt intézve, csak Milánnak kellett még egy tucat, a mondva-csinált menyasszonyra vonatkozó kérdésre válaszolnia. A kegyelmes asszonynak később eszébe jutott, hogy megmutatja vendégüknek a vadászlovakat és az egész társaság — kivéve természetesen az öreg bárónét — körutat tett a kert sárguló bokrai közt.

Hetviczné csakhamar előbbre került és

Milán kíséretében vagy tíz lépésre elhagyta a többieket.

— Egy óra múlva utazom — mondta Milán.

— Olyan nincs! — mondta a szép asszony.

Tekintettel a nyomukban haladókra, közömbös arccal és elfojtott hangon beszéltek.

— Három napig ne is gondoljon az utazásra... A parforcevadászatok csak holnap reggel kezdődnek...

— Ha itt maradnék, csakhamar nekem jutna a meghajszolt róka szerepe...

A szép asszony mosolygott.

— Az olyan rókát, mint *maga*, nem fogják el, különösen akkor nem, ha *én* rejtegetem a falka elől... Azt hiszem, ha kettőnknek kedvünk kerekednék, hogy a világot hamis nyomra vezessük, a leghíresebb vadászok is üthetnék a nyomunkat.

E nevezetes beszédre, melyet a kegyelmes asszony Werther Lottejének szende arcával mondott el, Gyurkovics Milán olyan piros lett, mint a paprika.

— Miért akarja, hogy itt maradjak?

A szép asszony egy csodálkozó pillantást vetett Milánra, aztán könnyü, verőfényes mosoly jelent meg a szája szélén. Nem szólt, csak egy vérvörös virágot tépett le a gránátfáról. A virágot jó ideig szagolgatta, — bár nem volt szaga — közben, talán csak véletlenül, megérintette az ajkával.

— Akarja?

Odaadta Milánnak.

— Mondja, báróné, miért akarja, hogy itt maradjak?

— Kétszer is válaszoljak?

A szép asszony arca rózsás volt. Milán pedig jókora szünet után így szólt:

— Ha parancsolja, el fogom hitetni az egész világgal, hogy én vagyok Hetvicz Oszkár, vagy a dalai láma, meg fogom csókolni a kis grófnőket, rókát fogok hajszozni és politizálni fogok a táborszernagygyal... És akár parancsolja, akár nem: bele fogok bolondulni a bárónéba, úgy —

— Lassabban! Meghallják!

Mikor az istállóból visszatértek a terrászra, nagy örömet okozott Hetvicznének az a kijelentése, hogy a kellemes rokon három

napig a kastélyban fog maradni. Különösen a három kis grófnő szemében csillámlott az igaz öröm tüze. A kis grófnők nagyon jó nevelésű és engedelmes kis leányok voltak, de mikor az erdélyi unokatestvér megcsókolta őket, sorra megszökdöstek a nevelőnő mellől és mire előkerültek megint, a kisleányosan lobogó hajukat már kontyba fonva viselték.

Csak a lőcsei sárga asszony ült némán kocsijában, a honnan gonosz vércsepillantásokat vetett Milán felé. Az inas már akkor a táviróhivatalra vitte az öreg báróné telegramját, melyet Bécsbe küldött, Hetvicznek, a híres verekedő gárdistának, a kivel türelmes olvasóim a vercióróva-budapesti gyorsvonat egyik kocsijában ismerkedtek meg.

— *Gyere azonnal*, táviratozta a báróné unokájának.

Milán, mikor az öreg báróné szemébe nézett, egyszerre valami éles nyilalást érzett a szíve tájékán. Eszébe jutott ugyanis a két ártatlan öcscse, a kit a kalotaszegi varrottas mellény társaságában a Sándor-utcában felejtett...

A kécskai rókadadászat.

Délután sok vendég érkezett a kastélyba. Egyrésztük katonatiszt volt, a többi vadász. Hetviczék szomszédságából került ki. Valahányszor új fogat állott meg az udvaron, Gyurkovics Milán mindig szívdobogást kapott. Leste, hogy nem érkezik-e valami személyes jóismerőse, a ki két szóval véget vehetne az inkognitójának. A sors azonban jókedvében lehetett, mert a sok vadonat idegen ember mind Hetvicznek szólította Milánt és szívesen parolázott vele, az az egy ember pedig, a kit a kaszinójából ismert, tegezte ugyan és kedves barátjának nevezte Milánt, de a nevét nem tudta és láthatólag nem is volt rá kíváncsi. Milán se tudta az ő nevét.

Másnap reggel, pompás őszi időben, meg-

futották az első hajsztát. Milán a Máday gróf ruháját viselte és a táborszernagy paripáját lovagolta. A derék irlandi kanca, — a melyről Milán később is hálás kegyelettel emlékezett meg, tapasztalt és szenvedélyes vadásznak bizonyult, úgy, hogy Milán, a kit ezúttal nem bántott a hiuság ördöge, teljesen átengedhette a vezetést négylábu partnerének. Ő maga csak annyiban érvényesítette egyéni akaratát, hogy több ízben óvatosan és minden konfliktust kerülve, arra figyelmeztette lovát, hogy szeretné, ha a kegyelmes asszony szomszédságában maradhatnának. Ez azonban, a kanca meggyőződése szerint, lehetetlen volt és Milán nem is makacskodott.

Mikor künn, valahol a kécskai láp partján, halálit fúvattak, a tiszta levegőt hasító kürtszó és a falka éles csaholása egyszerre mélységes szomorúsággal töltötte el Gyurkovics Milán szívét.

— Bántja valami? — kérdezte a kegyelmes asszony.

Milán megrázta a fejét és elgondolkozva tekintett észak felé, Budapest irányában,

a hol a két öcsese már harminc óra óta várta a kalotaszegi varrottas mellény társaságában . . .

Este az urak átöltözködtek, — Milán fölcserélte a Máday vadászruháját a Máday frakkjával — aztán összegyülekeztek a kastély ebédlőjében. Ebédnél kedves és megindító családi jelenet folyt le. A táborszernagy ugyanis poharát ürítette kedves rokonára, Hetvicz Oszkára, a kinek megjeleneése véget vetett a régi és áldatlan családi perpatvarnak.

Milán oda se hallgatott. Ő elmerült a mellette ülő kegyelmes szép asszony szemléletébe, a kinek külső egyéniségét, most (midőn mélyen kivágott ruha volt rajta,) új és meglepően érdekes oldaláról kezdte megismerni.

A szép asszony e pillanatban Milán kezére tette keztyüs kezét.

— Oszkár! Az öreg magának beszél!

— Majd válaszolok neki.

És válaszolt neki . . . Azt mondják, hogy a szónoki hatás egyik titka a belső igazság. Meglehet, hogy Milán szívében e pillanatban

tényleg lángot vetett a Hetvicz-család iránt való rokoni szeretet, de bizonyos, hogy oly meggyőző szavakkal tudta tolmácsolni ezt a szeretetét, hogy az érzékeny szívű Mádayné két szeme könnybe lábadt, a táborszernagy pedig megölelte és megcsókolta a fiatalembert.

Hetviczné Milánra köszöntötte pezsgős poharát.

— Választassa meg magát képviselőnek!

A táborszernagy, a ki mögöttük állott, a fiatalember vállára tette kezét.

— Illő volna, ha tegeznétek egymást...
Próbáld rávenni az asszonyt.

A kegyelmes asszony édesen mosolygott.

— Most még korán volna, — de meg lehet, hogy ez a kívánsága is teljesülni fog.

(A táborszernagy rohamosan megszerette *őcscsét*. Megfigyelte, hogy a felesége — ez az aranyabroncsos, csinos kis dinamit-hordó, a mely állandó veszedelemmel fenyegette a Hetvicz-házat, — szívesen kacérkodik a fiatal úrral és mint bölcs opportunistá úgy vélekedett, hogy egy Hetvicz udvarlása nem veszélyeztetné annyira a család érdekeit, mint bárki másé.)

Másnap megint vadásztak, este pedig bál volt a kastélyban. Milán, a ki sokkal biztosabban mozgott a parketten, mint a nyeregben, a táborszernagy ösztönzésére magára vállalta a rendező kötelességeit és egy szédítően kackaringós kotillont rendezett, miközben bő alkalma nyílt a budapesti piknikeken szerzett tapasztalatai érvényesítésére.

A kotillon után átvezette Hetvicznét a buffet-terembe, ott a sarokban megittak egy pohár pezsgőt, aztán cigarettára gyújtottak. Milán, a ki már pezsgős volt, (a szó szalonképes értelmében,) vakmerően udvarolt szép barátnőjének, a kegyelmes asszony pedig nyugodtan ült helyén, szó nélkül hallgatta Milán léhaságait, közbe meg a szemben levő nagy tükörbe nézett, a mely visszavetette a fején sziporkázó gyémántjainak fényét.

— Hiszen, ha én a nőekkel szemben nem volnék olyan gyáva! — sopánkodott Milán, két kezét tördelve.

— Én azt hiszem, maga nem jól ismeri önmagát.

— Hiszen, ha én nem volnék olyan gyáva! Megérintette a szép asszony kezét.

— A kiállított tárgyak érintése tilos, — mondta a báróné komolyan.

E pillanatban hozzájuk lépett a kegyelmes úr.

— Oszkár, nagyon kedves ujságot mondok! A gárdista, a te kedves, régi cimborád, a kivel az erdélyi hadgyakorlatok idején megbarátkoztál, itt van... Meglepett bennünket...

A táncterem ajtaján keresztül láthatta Milán azt az óriás termetű, mord bajuszu testőrtisztet, a ki mosolyogva hajlongott egy pár szép asszony előtt.

Ösörr! A pohár kiesett Milán kezéből... Most jön, már itt van a nagy világfelfordulás!

— Nem jössz? — kérdezte mosolyogva a táborszernagy.

— Rögön! — mondta sápadt mosolylyal Milán.

Az öreg kisietett, a kegyelmes asszony pedig sötét arccal harapdálta az ajkát.

— El mert jönni, a nyomorult!

Milán már hallott egyet-mást Hetvicz kapitányról, a táborszernagy unokaöcséséről,

arról a feketevérü, félelmetes verekedőről, a kit Európa legjobb vívójának mondtak.

— Mi lesz most? kérdezte Gyurkovics Milán.

A szép asszony, a ki inkább haragos volt, mint ijedt, sötét arccal emelkedett föl helyéről.

— Legokosabb lesz, ha mindjárt pofonvágja azt a fenevadat...

E pillanatban már be is lépett a gárdista. Az ajtó előtt összetalálkozott Hetvicznével és alamuszi mosolylyal hajolt meg előtte.

— Kezeit csókolom, kis mamám! Eljöttem, mert nem tudtam ellentállni a vágy-nak, hogy önt láthassam. Azt reméltem, hogy az én Oszkár barátom társaságában fogom találni.

Hetviczné nyugodt és kicsinylő mosolylyal mérte végig ellenségét, a kezét azonban mégis ökölbe szorította. Milán pedig dühösen nézett közbe... Szeretett volna úgy tenni, mint a bácskai zsivány, ha a csárdában rája tör a zsandár: szeretett volna valamit a kapitány fejéhez vágni, aztán kiugrani a nyitott ablakon, lóra kapni és belevágtatni a sötét

éjszakába . . . E helyett azonban megfordult a sarkán és bizonytalan léptekkel bement a másik szobába. Itt egy pillanatra visszahökent két sárga vércseszemnek ráirányuló pillantásától. Az öreg báróné ott ült az asztal mellett és bezíget játszott a jószágigazgatóval, a gróf és a grófné pedig gibicelt nekik.

Az öregasszony most letette kezéből a kártyát.

— Hallotta, kedves Oszkár, hogy egy jóbarátja érkezett?

— Hallottam, hogy Hetvicz kapitány megérkezett.

— És nem siet megölelni jóbarátját?

(Meg fognak rohanni, szét fognak tépni és ki fognak dobni, mondta Milán magában.

— A fő most az, hogy ebben a helyzetben is úrnak mutassam magamat.)

— Nem ismerem a kapitányt, méltóságos asszonyom.

— Miért nem szólít nagymamának?

Milán fölkelt és mosolyogva hajolt meg.

— Nagyon boldogtalan vagyok, hogy nem szólíthatom így, de én nem vagyok uno-

kája a méltóságos asszonynak. Én nem vagyok Hetvicz Oszkár, az én nevem Gyurkovics Milán.

— Becsíptél, Oszkár! mondta Máday gróf kacagva.

— Tökéletesen józan vagyok, de Oszkár nem vagyok... És most, miután bemutattam magamat az igazi nevemen, fogadják köszönetemet szíves vendégszeretetükért, a melyben Hetvicz Oszkár kedvéért részesítettek...

A többiek némán néztek össze. Milán fölemelt fővel állott előttük. Most már nem félt az ördögtől sem... Jöjjön, a minek jönnie kell!

— Semmit sem értek az egészből, mondta Máday gróf. — Miért nevezted magadat Hetvicz Oszkárnak?

— Tréfa volt, melynek különben nem én vagyok a szerzője. A kegyelmes asszonynak támadt ez az ötlete.

— Tudtam! Tudtam!

Ezt az öregasszony mondta, keserű haggal. Máday gróf pedig begombolta a frakkját. Nagyon elkomolyodott, olyan arcot vágott, a mit lovagias arcnak lehetne nevezni.

— Engedje meg, de én ezt különösnek találom.

Máday gróf nem viselt monoklit, Milán azonban viselt; azért a lovagias arc, a mit a gróf vágott, távolról sem volt olyan lovagias, mint az, a mit a következő pillanatban Milán vágott. Férfiember, ha belátja, hogy nincs út se ki, se be, legokosabban teszi, ha a lovagiasság terére lép. Hiszen, ha csak ennyi kell! Milán kész megverekedni akárkivel, a táborszernagygyal, vagy akár az öreg bárónéval is...

— Azt hiszem, mondta jéghideg hangon, — azt hiszem, ezek után nincs egyéb hátra, mint hogy újból megköszönjem a szíves vendéglátásukat, aztán ajánlom magamat.

E pillanatban belépett a fiatal báróné. A női Prometeusz már akkor új alakot öltött; az előbbi rémületnek nyoma se látszott rajta, jókedvű mosolylyal az ajkán jött.

— Oszkár! Jöjjön táncolni!

— Éppen jókor jön, — mondta az öregasszony epésen. — Ez az úr az imént valotta be nekünk, hogy őt Gyurkovics Milának hívják...

— Hát akkor: Milán! Jöjjön táncolni!

Máday gróf dühösen ugrott föl a szé-
kéről.

— Gyurkovics úrnak aligha lesz már
kedve táncolni, úgy tudom, hogy el akar
utazni...

— Igazán el akar utazni? — kérdezte a
kegyelmes asszony.

— Hallotta — mondta Milán kurtán.

— Melyik vonattal?

— A hajnalival.

— Akkor várjon meg, míg átöltözködöm.
Magával utazom.

Szóval: a dinamitos hordó explodált. Az
explóziónak, mely nem volt már szokat-
lan a családban, de mindig váratlanul követ-
kezett be, az lett az első és jellemző követ-
kezménye, hogy Máday gróf az ajtóhoz rohant
és betette a két szárnyát.

— Most tessék! mondta dühös jóked-
vében.

(Történjék akármi, — csak botrány ne
legyen belőle!)

— Mit jelent ez? kérdezte az öregasz-
zony torquemadai hangon.

— Azt jelenti, hogy Gyurkovics az én jóbarátom, a ki az én meghívásomra jött ide és az én kívánságomra egyezett bele a tréfás névcserébe... Azt jelenti, hogy én nem fogom eltérni, hogy őt megsértsék... Ha mégis megteszik, olyan elégtételt fogok neki adni, olyan elégtételt, hogy — na!

Ezt a sokatmondó *na*-t, mélységes csend követte. Mádayék és az öregasszony gondolkozóba estek. Tudták, hogy *így* nem lehet elbánni a szép asszonynyal. Már a kezében tartja az ajtó kilincsét, — kitelik tőle, hogy a báli publikumnak is elmond mindent, vagy még a mindennél is többet.

A gróf egy gyors, egyetértő pillantást váltott az anyósával, aztán a szép asszonyhoz fordult.

— Maga el akar velünk hitetni valamit, a mit maga se hisz... Senki se akarja megbántani Gyurkovics urat... Meghívjuk Gyurkovicsot, hogy töltsön nálunk egypár napot... A névcseré dolgát helyre kell igazítanunk... Majd magam világosítom föl a vendégeinket... Azt fogom nekik mondani, hogy valamennyien tudtunk a tréfáról,

a melylyel a táborszernagyot akartuk felültetni...

A kegyelmes asszony egy kicsit gondolkozott. Győzött ugyan, de az ő győzelmei mind olyan természetűek voltak, hogy nem tudott nekik örülni.

— Ha így van a dolog, akkor jöjjön táncolni — Milán.

— Mit tegyek most már? — kérdezte Milán, mikor ketten fölállottak a négyeshez.

A szép asszony vállat vont.

— Ha van esze, akkor utazzék el holnap reggel... Hetviczék nem felejtenek semmit és nem bocsátanak meg semmit... A megindító engedékenység, a mit öt perccel előbb tanusítottak, megfélemlít... Bizonyos, hogy terveznek valamit és valószínű, hogy a kapitányt is azért hozatták le Bécsből...

— Bérgyilkosságot terveznek? — kérdezte Milán nevetve.

— Arra talán nem képesek, de különben mindenre... Ha van esze, akkor utazzék el... Remélem azonban, hogy nincs esze...

— És ha nincs eszem?

— Akkor maradjon mellettem. Csinálhat-

nánk ketten olyan zenebonát, hogy zúgna tőle a vármegye feje.

— Csábító ajánlat. De minő arccal vegyem igénybe olyan emberek vendégszeretetét, a kikről tudom, hogy szívükből megutáltak?

— A ki itt van, az mind az én vendégem. Minden az enyém, minden! Hetvicz egy szál karddal, Máday pedig két tucat kártyával jött ide... Mindenük Janky-vagyon, azt védik, ezért intrikálnak és ezért akarnak engem a bolondok házába juttatni... Én nem kellek nekik... Engem, ha pénzzé tehetnének, kilószámra méretnének ki...

A szép asszony Milánra szögezte sötét szemét.

— Ha találnék egy embert, a ki olyan vakmerő bolond, mint én volnék, ha férfinak születtem volna...

— Mi lenne a jutalma? — kérdezte Milán.

A kegyelmes asszony fölvolta a gömbölyű vállát.

— Megengedném neki, hogy reméljen... Azt mondanám neki: A mit elérhet, az a magáé, barátom!

Titánok harca.

Milánnak az éjszaka rettenetes álma volt, a mely élénk bizonyosága annak, hogy mily érzékeny lelkiismerettel ruházta őt fel a természet. Azt álmodta, hogy ágyában fekszik és valami távoli nyöszörgésre figyel.. Az elérhetetlen messziségben halvány fénysugár dereng, mely megvilágít egy hónapos szobát és megvilágítja két ágyban fekvő ember arcát... Nagyon sápadtak voltak és nagyon szomorúak, mintha hetven óra óta nem ettek volna semmit... Az erőtlenségben egy kalotaszegi varrotas mellényt tartottak... A nyitott ablakon át pedig óriás éjjeli pillangók tódultak a szobába, a melyet bűgva körülrepültek... Minden pillangó egy-egy szürkeshártya ószeres volt.... Sorra megtapogatták és

megforgatták a kalotaszegi varottas mellényt, aztán kicsinylőleg megcsóválták a fejüket és megint kirepültek a másik ablakon . . .

Mikor Milán reggeli mosakodás közben visszagondolt álmára, elnevette magát.

— Ostobaság! — mondta. — Frau Anna sokkal tisztességesebb asszony, semhogy éhezni hagyná a két fiut . . . Majd főz nekik kávé és köménymagos levest . . . Jó is lesz, ha a kettő kipihen magát, mert az utóbbi időben nagyon nekiadták magukat a korhelykedésnek és Sándorka már igazán rossz színben volt.

Reggelinél boldog meglepetés érte Milánt: három bácskai jóbarátja érkezett a kastélyba. Horkay Feri és két Elefántovics úr, a duhaj Elefántnak és a monoklis Elefántnak nevezett két testvér. Ezek az urak bácskai szomszédjaik voltak Hetviczéknek, a kiknek a Jan-kyak révén az ország öt vármegyéjében volt birtokuk.

— Éppen jókor! — mondta Milán, a kinek a nyolc forint ötven krajcárjából már csak ötven krajcárja maradt. (A többit borravalókra vesztegette.) Még azon tanakodott, hogy me-

lyiktől kérjen pénzt a három közül, mikor Horkay Feri gyanutlanul belépett az oroszlán barlangjába.

— Nem felejtetted el, Milán, hogy nyolcszáz forintommal tartozol?

— Hogy felejteném el? Meg is adom.

Azzal kivette a tárcáját, megnedvesítette az ujjá hegyét és keresgélni kezdett az okmányai közt, a melyeknek egy része rózsaszínű volt.

— Van kétszáz forintod, Feri?

— Parancsolj!

Horkay készségesen átadta Milánnak az ezresből visszajáró kétszáz forintot, Milán pedig zsebre tette a pénzt.

— Így ni, most már ezer forintot hozok.

Horkay igen elszomorodott ezen és föltette magában, hogy nem fogja a barátját többé a tartozására emlékeztetni. Mert felvilágosodott ember létére tudta, hogy ama bizonyos, a kártyás-kódexben szereplő huszonegy óra elmulasztása miatt, már csak a regényhősök szokták magukat föbe löni.

Mikor a bécsi gárdistát az előtt való este

megismertették Milánnal, a kapitány zsebre tette a két kezét, hogy ne legyen kénytelen kezét fogni a fiatalemberrel és száraz hangon mondta:

— Hírből ismerlek már, szép maszk.

Milán arca lángvörös lett.

— Nem adhatom vissza a bókot, — mondta, — én most tudtam csak meg, hogy te is a világon vagy.

Azzal a szemébe nyomta a monokliját és megfordult a sarkán. A táborszernagy megfigyelte ezt a jelenetet és rögtön karonfogta a gárdistát.

— Te! Megtiltom, hogy itt beleköss! Másutt tehetsz velé, a mit akarsz, — de itt légy nyugton...

Reggelineél a kegyelmes asszony megint feltűnően kitüntette Milánt. Az egész társaság szemeláttára magához szólította s odanyújtotta neki a karját és begomboltatta vele a kilencgombos keztyűjét. Abban az édes reményben tette, hogy a gárdistát talán megfogja pukkasztani a méreg... Kegyes szándéka egyelőre nem teljesült még, de a kapitány, a ki ott ült Horkay Feri mellett az

asztal végén, vörös volt és dohogni kezdett, mint a túlfűtött gőzkazán.

— Hallod, Milán, — mondta Horkay, mikor az udvaron nyeregbe szállottak, — én úgy vettem észre, hogy a gárdista pályázik rád...

— Annál rosszabb rá nézve, — mondta Milán derült mosolylyal.

— Tudod-e, hogy a kapitány úgy verekszik, mint Kinizsi Pál?

— Hát engem láttál-e már vívni?

Horkay soha sem látta még vívni Milánt. Mások látták, köztük Gyurkovics Géza főhadnagy is, és a szemtanuk mind megegyeztek abban, hogy Milán nagyon arcátlanul szokott ugyan attakirozni, egyébként azonban úgy vív, mint egy szakácsnő... A fiatal úr nem is érezte szükségét annak, hogy a kapitánynyal, vagy bárki mással összemérje a vívási tudományát és e pillanatban már elhatározta, hogy ez eshetőséget elkerülendő, a legközelebbi vonattal, — a lehetőleg leggyorsabb gyorsvonattal, — Budapestre fog utazni. Hogy Horkay Feri előtt mégis oly határozott és önérzetes hangon nyilatkozott, azt a cél-

szerűség okából tette. Neki ugyanis az volt az erős meggyőződése, hogy célszerű dolog bátornak lenni. A félelem mindig káros, — gyáva csak a tapasztalatlan ember, vagy az ostoba.

A kapitány, mikor ebédnél arról értesült, hogy Milán el fog utazni, olyan arcot csinált, mint a cserkésző róka, ha az orra előtt fölrepül a kövér fogoly.

— Jól van — mondta Mádaynak — elmehet innen, de vagy vele utazom én is, vagy pedig olyan alacsonyra szabom neki a kivezető ajtót, hogy négykézláb vonul ki...

Azzal — az idő rövidségére való tekintettel — mindjárt rohamban támadt rá Milánra.

— Nem udvarias tőled, hogy elutazol... Pedig tudhatnád, hogy nem annyira a kécskai rókák kedvéért, mint inkább a te kedvedért jöttem ide...

— Fontos dolgom miatt el kell utaznom — válaszolt Milán — de megvigasztalhatlak azzal, hogy Budapesten mindig rám találhatsz.

— Milyen név alatt? — kérdezte a gárdista megvető mosolylyal.

A kegyelmes asszonynak e mosoly láttára viszketni kezdett a jobb tenyere... Imper-tinens szolgálatkészséggel fordult a kapi-tányhoz.

— Gyurkovics nevét mindig megtudhatja tőlem, hiszen tudja, hogy alkalomadtán én vagyok a keresztanya...

A kapitány affektált szomorúsággal csó-válta a fejét.

— Attól félek, ha föl is keresem Gyurkovicsot Budapesten, neki megint másutt lesz *fontos dolga*...

Milán az ajkát rágta, de nem válaszolt. Az egész társaság kelletlenül érezte magát, a táborszernagy pedig dühös pillantásokat vetett öcscsére. A kapitány még tovább ment egy lépéssel.

— Hogy is mondják azt magyarul, ha va-laki következetesen kitér egy találkozás elől?

Milán azonban nem akart négykézlábra ereszkedni.

— Erre nincs magyar szó — mondta — németül *rückwärtskonzentrierung*...

A rettenetes szóra a táborszernagy Milán felé fordította sötét arcát.

— Neked, úgy látszik, sztratégiai tapasztalataid vannak? kérdezte a kapitány összeráncolt homlokkal.

— Inkább csak elméleti tapasztalataim vannak. Hallottam, hogy mikor Moltke gróf 1866-ban Berlinből Königgrätzbe utazott, hogy veletek találkozzék, ti nem vártátok be, hanem Bécsbe utaztatok...

— Bizonyára *fontos dolguk* volt Bécsben — mondta naiv arccal Hetviczné, összekocintván poharát a Milánéval.

Az ezüstvilla paragrafussá görbült a gárdista kezében. Elnyelt egy kaszárniai káromkodást, mely a nyelvén volt, de nem beszélt többet.

— Hallották, hogy ki lesz az új bácskai főispán? — kérdezte Horkay, hogy másfelé terelje a szót.

Később a komornyik egy cédulát csusztatott a kapitány tányérja mellé, a cédulát a táborszernagy küldte.

„Nem kell több szót rávesztegetni. Az az úr sokat hallott. Annak az úrnak sok a két füle.“

— Helyes! mondta magában a gár-

dista. — Egyet le lehet vágni a két file közül...

Az előszobában megszólalt a cigány... A bácskai urak inni kezdtek és mikor a duhaj Elefántovics földhöz vágta az első poharat, a hölgyek és az öreg urak eltűnedezték az ebédlőből.

— Maga aranyos ember, Gyurkovics! — mondta a báróné. Aztán ő is eltűnt, polkázó léptekkel és halkán dudolgatva.

Az aranyos ember ekkor már fülledtnek találta a szoba levegőjét. Hébe-korba lopva nézte a kapitányt, a ki az asztal alsó végén ült és két öklére támasztván állát, egész flegmával nézte ellenségét, mint az óriás kígyó a ketrecébe zárt tengeri nyulat.

Mikor Milán később, minden feltűnés mellőzésével, az előszoba ajtajához osont, kellemetlen meglepetésére, zárva találta az ajtót. A komornyik megadta neki a különös tünemény magyarázatát.

— A kapitány úr záratta el az ajtókat. A kulcsok mind nála vannak. A kapitány úr ma mulatni akar és azt mondta, hogy hajnalig egy eleven lelket se ereszt ki a házból.

Az ebédlő ajtajában megint Horkayval találkozott össze a bunyevác.

— Te, tudod, hogy mit ígéret neked a gárdista?

— Nos?

— Azt hiszi, hogy megakarsz szökni, mert nem győződ a bort... Le akar itatni, aztán kötőféket ad rád és oda pányváz a kegyelmes asszony ajtókilincséhez...

— Már mint engem?

— Téged... Azt tanácslom, hogy ne is kezdj ki vele, mert úgy iszik, mint a homok, és kitelik tőle, hogy beváltja ígérését... Hanem kieszeltem valami huncutságot. Te fogod leitatni, aztán, ha úgy tetszik, oda-pányvázhatod a kécskai templom kapuja elé...

— Hogyan?

— Majd szólok a komornyiknak, hogy töltsön vizet a boros üvegekbe, aztán fekete kávéval fesse borszínűre... A kapitánynyal majd tiszta bort itatunk, te meg vizet iszol... Azt csinálhatsz vele, a mit akarsz...

Milán, mint a legtöbb bácskai úr, sokat tartott a borközi lovagiasság szabályaira, de

ezúttal úgy érezte, hogy a kapitány ádáz merényletének megghiusítására minden eszköz jó, hacsak célhoz vezet.

Meg kell jegyezmem, hogy ezt a párbeszédet megelőzte egy másik dialógus, a mely a monoklis Elefánt és a gárdista közt folyt le:

— Te, törököt fogtál ám Gyurkovicscsal!

— Hogy, hogy?

— Bizalmasan elmondom, hogy le akar itatni az asztal alá, aztán valami nagy csúfságot akar elkövetni rajtad...

— Már mint rajtam? Lássuk!

— Vigyázz magadra, mert úgy győzi a bort, mint a feneketlen hordó... Vele nem készülsz el... Leitat téged is, engem is, leitatja még a római pápát is... Hanem ki gondoltam valami huncutságot. Majd szólok a cselédeknek, hogy neked festett vizet hozzanak a boros üvegekben, ő vele megtiszta bort itatunk...

A kapitány nem volt bácskai ember, nem is volt tehát borközi lelkiismerete s azért habozás nélkül beleegyezett a tervbe. Sőt, mikor Gyurkovics Milán kihívó arccal szembe-

ült vele, maga a kapitány indítványozta hogy kiki igyék a saját palackjából, nehogy suskus essék a töltésnél...

Így esett, hogy a két ellenfél egész éjszaka kécskai ártézi kútvizet ivott, a min a többiek, a kiket Horkayék titokban beavattak csinyükbe, fölségesen mulattak.

A többiek becsületesen ittak és éjfélkor a monoklis Elefánt arra érezte magát indítva, hogy tizenötször egymásután ellejtse a verbungost. Kezét a csipőjére téve, monoklijával a szemében, oly dölyfös és szigorú arccal táncolt, mint egykor talán Dávid király a frigyszekrény előtt. A táncot akkor se szakította félbe, mikor egy órakor a duhaj Elefánt kivette a zsebéből a revolverét, — melyet mindig magánál viselt, mint más emberfia a zsebfésűjét,— és minden bevezetés nélkül négyszer belelőtt a nagybögrébe, melynek szakadatlan brúgása dühbe hozta. A bácskaiak, Horkay és Gyurkovics, rögtön rávetették magukat a duhajra, a kit elkeseredett küzdelem után sikerült lefegyverezniök. A duhaj Elefánt ekkor kijelentette, hogy ő most meg van

becstelenítve és nem akar tovább élni. Azt az öngyilkossági módot választotta, hogy a fejével neki ment a nagybögőnek. A szögletes koponyája azonban szilárdabb gyártmánynak bizonyult, mint a nagybögő és a feje nyakig eltűnt a bögő beszakadt fenekén. Horkay ekkor kerti fűrészt hozatott és a barátját szakértően kifűrészelte a nyakszorítóból, miközben a bögő olyan rémes üvöltést hallatott, mint a szirakuzai zsarnok érbikája.

A gárdista és Milán közt időközben tovább folyt az ádáz tusa, a melyet vízi ütközetnek is lehetne nevezni.

— Mesébe való, hogy győzi! gondolta az egyik is, a másik is.

— Gyűszüből nem iszom! kiáltotta a kapitány, türelmetlenül a földhöz vágva poharát.

Az inas egy-egy literes ezüst billikomot tett eléjük.

— A kegyelmes kis mamád egészségére! mondta Milán, fenékig ürítvén billikomát.

A sok víztől, a mit elnyelt, nagyon posványos lett a kedve és biztosra vette, hogy

reggelig békák fognak kúrattyolni a gyomrában.

— Legközelebbi találkozásunkra! mondta a kapitány, szintén felhajtván billikomát.

Elkéült bele, a homlokán meg hideg verejték gyöngyözött, mert szívéből utálta a vizet, még a kécskai ártézi vizet is, melyet egyébkor csak mosakodásra szokott használni.

— Rizlingit ide! — kiáltotta a kapitány.

A szolga vízzel töltött két-két rizlingi butéliát állított eléjük.

— Cognacot! — mondta Gyurkovics mikor ezzel is elkészültek.

A komornyik most valamivel több fekete kávé-t töltött a vízbe...

— A háborúra iszom! — mondta Milán.

Megivott egy félüveggel. A kapitány azonban nem győzte már tovább. Olyan halálos betegnek érezte magát, olyan kimondhatatlan petyhüdtnek és vizenyősnek, olyan idegesnek, a milyen még sohase volt életében. Akkor sem, mikor a muszka határon három napig rummal itatták a kozáktisztek. (Még hat héttel a mai vízcisata után is behunyta a szemét,

ha a kocsija hídra ért, csakhogy vizet ne kelljen látnia.)

— Az örök békére kocintanék, — mondta a gárdista, — de előbb egy szívességet kérek tőled.

— Parancsolj!

— Meg fogod szakítani az ismeretséget Hetvicznével. Nem keresed föl többet és ha ő hivat, nem mégy el hozzá. A leveleire se válaszolsz.

— És ha parasztnak tartana?

— Akkor parasztnak tartana, Elég világos a beszédem?

Csak az ostoba ember gyáva, mondta Milán magában.

— Mit szólnál, vitéz kapitány, ha neked tenne valaki ilyen ajánlatot?

— Azt nem mondhatom meg...

— Megmondhatom én. Azt mondanád neki: Neveletlen! Elég világos a beszédem?

A gárdista csudálatosan nyugodt maradt.

— Nagyon jól beszélsz! Hiszen így könnyen megérthetjük egymást!

Azzal elhagyta a termet, a mely már akkor egy kitörőfélben levő vulkán kráterjéhez

hasonlított, olyan pokoli tombolást vittek véghez a mulató urak.

Milán karon fogta Horkayt, a ki démoni tüzzel dirigálta a cigányt.

— Feri, verekszünk!

-- Nagyon jól van! — mondta Horkay lángvörös arccal. Ezzel haragra készen feltúrte a kabátja ujját.

— Nem veled, hanem a kapitánynyal?

— A némettel?

Horkay valami ősi, vad csatakiáltást hallatott, mely Lehelék huj-hujára emlékeztetett.

— Dudát csinálunk a bőréből! — kiáltotta. — A német bőre arra való, hogy dudát csináljunk belőle...

Erről egy nóta jutott eszébe, melyet rögtön el kellett húzatnia. A nagyobb hatás kedvéért két öklével verte hozzá a cimbalmot.

— Ezzel nem lehet beszélni — mondta Milán, aztán megkereste a monoklis Elefántot, a ki Magyarország egyik legpárbajképesebb arcának tulajdonosa volt.

A monoklis az ablakdeszkán ült, a honnan már két óra óta nem tudták lecsalni. A bort is odahozatta magának. Az a különös

hallucinációja volt, hogy földrengés rázkódtatja meg a házat és valamikor azt olvasta, hogy ilyenkor az ajtó vagy az ablak mélyedése a legbiztosabb hely. Ettől a rögeszméjétől eltekintve, egészen józannak látszott, sőt még a rendesnél is előbbkelő arcot csinált.

— Te, megverekszem a gárdistával — mondta neki Milán.

— Az ellen tiltakozom — szólt a monoklis.

— Ugyan miért?

— Fentartom magamnak az elsőbbség jogát. A kapitány először velem fog megverekedni.

— Megsértett?

— Ő is, a többi is. Ki fogom hivatni valamennyit, mindenekelőtt pedig téged foglak kihivatni...

— Hát téged mi lelt?

— Bővebb magyarázattal majd a segédeim szolgálnak...

Ezzel se lehetett beszélni. Milán aztán odalépett Mádayhoz.

— Talán mennénk aludni!

— Ne rontsd a társaságot! mordult rá a gróf. — A ki álmos, az menjen aludni, de ne rontsa a társaságot.

Milán a szobájába vonult, a hol még fél-álmában is hallotta a távoli dübörgést. Olyanféle zaj volt ez, mintha egy tűzhányó hegy ökröndöznék.

Hat óra után a duhaj Elefánt megint nagy pánikot okozott a mulatók közt. Észrevették rajta, hogy az arca elkékül, a szeme pedig kidagad... Világos volt, hogy készakarva visszatartja a lélegzetét. Most ezt az öngyilkossági módot választotta, mivel még mindig becstelennek tartotta magát. Erőhatalommal kellett megdögönyözni és mesterséges légzést csinálni neki.

A duhaj aztán nagyon megszelidült és ágyba kívánczozott.

— Ne rontsd a társaságot! — kiáltotta Máday dörgő hangon.

Később a monoklis hosszú búcsubeszédet intézett a társasághoz. Máday dühösen ugrott föl és lesöpört egypár üveget az asztalról.

— Mondom, hogy ne rontsd a társaságot.

Nyolc óra felé már csak ketten maradtak.

Horkay és a házigazda. Máday ekkor hirtelen elálmosodott.

— Komám, — mondta — talán mi is le-
dőlhethénk egy kicsit?

— Ne rontsd a társaságot! — kiáltotta
Horkay szemrehányó hangon.

Máday aludni ment, Horkay pedig kilenc
óraig mulatott és mivel nem tudott inni egy-
magában, két pohárba töltött és úgy koccint-
gatott önmagával.

Tíz óra felé Horkay fölkelte a bunye-
vácot.

— Miért nem mondtad mindjárt, hogy
komolyan összetűztél a kapitánnyal? Most
beszéltem Mádayval, a kinek a német mandá-
tumot adott.

Horkay hideg fürdőt vett és meglehetősen
józannak látszott. Csak a két kezével gesz-
tikulált föltűnő módon.

— Végezd el vele a dolgot, — mondta
Milán. — Mindenbe belenyugszom... Szeret-
ném azonban, ha minél előbb táveshethénk
rajta...

Délben Horkay eljött barátjáért.

— Minden rendben van. Egy óra múlva

fogtok verekedni, kardra. A magam részéről jobb szerettem volna a pisztolyt, de eszembe jutott, hogy kitűnő vívó vagy és belenyugodtam a kardba...

Rettenetes, szinte szédítő gyorsasággal ment az egész; Milán alig ért rá még gondolkozni is.

Az urak aztán átmentek Alsó-Kécskára. Az első kocsiiban ment a kapitány, Mádayval és a duhaj Elefántovicscsal, a másikban Milán, Horkayval és a monoklissal.

A községháza előtt állapodtak meg, a hol az előre értesített járási orvos várta őket. Az előzékeny szolgabíró rendelkezésükre bocsátotta a nagy tanácsszobát, a melyből a kisbíró kihordta a fölösleges bútorokat.

Mikor a két ellenfél vetkőzésnek látott, Horkay pedig a börtokból kivette a borotvales kardokat, — melyeket az udvarias Máday gróf bocsátott a rendelkezésükre, — a duhaj Elefántovicscon, a kit eddig mindenki józannak tartott, hirtelen dühroham vett erőt. Tombolni kezdett és harsogó hangon követelte, hogy adjanak neki is kardot, mivel répává akarja aprítani a kapitányt is, Gyurkovicsot is.

A monoklis kimondhatatlanul restelte öcsésének illetlen magaviseletét. Rögtön előre lépett és egy körmondatokban bővelkedő, szónoki nivón álló beszédbe kezdett, a melynek folyamán kimutatta, hogy mi magyarok oly kevesen vagyunk, hogy az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmezni és felszólította Hetviczet meg Gyurkovicsot, hogy nyujtsanak testvéri békejobbot egymásnak és fordítsák gyilkos fegyverüket a haza ellenségei ellen.

Horkay azzal a fölvilágosítással iparkodott megnyugtatni Elefántovicsot, hogy Hetvicz német, Milán pedig bunyevác, nemzetiség tehát mind a kettő és a nagy Széchenyi mondása nem is vonatkozik rájuk. A monoklis azonban kijelentette, hogy ő nem ismer nemzetiséget a hazában, ő csak egy egységes magyar nemzetet ismer. Az ég tudná, hogy hová vezettek volna a monoklis közjogi fejtegetései, ha Horkay ravaszul be nem csalja a két Elefántovicsot a községi kóterbe, a hol aztán rájuk zárta az ajtót.

— Mehetünk? — kérdezte Hetvicz türelmetlenül.

Milán ez alatt látható bizalmatlansággal szemlélte ellenfelének atlétikus izmait. Most már körülbelül tisztában volt magában, hogy rá csak egy föladat várakozik: tisztességgel össze kell magát vágatnia.

— En garde! Rajta!

A két kard összezsorrent, Milán egyetkettőt vágott. A következő pillanatban irtóztató ütés érte a jobbik fülét.

— Vigyázz a füledre! — mondta a gárdista jókedvűen.

Lapos vágás volt... Horkay kedvetlenül szívta föl fogai közt a levegőt. A barátja botrányosan rosszul vívott. Igazán úgy vívott, mint egy szakácsnő. Nem is úgy, mint egy rendes szakácsnő, hanem mint egy ki-segítő béresasszony...

— Mehet!

Egy kicsit hadonászott a kardjával Milán, aztán elszédült attól a rettenetes ütestől, a mely fülét érte megint. Ez is lapos vágás volt... A másik már élesen jött, de ezt Horkay fogta ki imponáló ügyességgel, mondva csinált ürtügy alatt. A gárdista láthatólag azt csinálta Milánnal, a mit akart. Az ellenfele

altestét és a mellét egyre védtelenül látta maga előtt, de neki a Milán füle kellett.

A negyedik összecsapásnál történt az a különös dolog, mely aztán még sokáig foglalkoztatta a vármegye párbajképes közvéleményét.

— Állj! — kiáltotta Horkay.

Egy másodperc tizedrészével előbb, vagy talán annyival a vezényszó után, Milán kardja végighasította a kapitány karját, a vállától egészen a könyökéig...

A kard kiesett a gárdista kezéből, a sebesült pedig dühös csodálkozással nézte a vérző karját.

— Ez lehetetlen! — volt első szava.

Pedig igaz volt: Milán megvágta a kapitányt.

— Még ilyen szemérmesség sem esett rajtam! — mondta a gárdista.

Milán udvariasan szalutált a kardjával, aztán öltözködésnek látott.

— Találkozunk még! — mormogta Hetvicz, a kit gyermekessé tett a megszegyenülése.

Erre Horkay válaszolt a földije helyett:

— Meggyőződhetnél már róla, hogy Gyurkovics nem tér ki semmiféle találkozás elől...

Azzal kivezette barátját az utcára, a hol a falu népe, a szolgabíró és két csendőraliszt felügyelete alatt, példás rendben és türelemmel várta az istenítélet eredményét. Kocsira szálltak és ketten visszahajtottak a kastélyba. Mikor már künn voltak a szabad mezőn, Milánnak ellenállhatatlan vágya kerekedett, hogy fölhajítsa a kalapját, vagy hogy legalább is rikoltson egyet a szíve mélyéből. Nem tette azonban meg, hanem ennyit mondott csak:

— Az én cselvágásom még soha sem hagyott engem cserben...

Horkay csudálkozva mérte végig barátját, aztán száraz hangon mondta:

— Ha az Úristen nem avatkozik bele, akkor a német úgy körülnyírja a két füledet, mint a rattler-kölyökét...

Egy órával később, mikor Milán rányitott a villásreggelineél ülő vadásztársaságra, a hirtelen beállott csendből és a ráirányuló kíváncsi és érdeklődő pillantásokból meg-

győződhetett, hogy a párbaj híre elterjedt a kastélyban. És valóban, még a pohárszék mellett suttogó inasok is a vékony fiatal úrról beszéltek, a ki *gulyássá aprította* a vasgyúrót.

— Elutazik már? — kérdezte Máday grófné elfogult hangon.

— Fontos dolgaim szólítanak a fővárosba... Már tegnap is elutaztam volna, ha közbe nem jön valami — még fontosabb dolog...

Miután Hetvicznét hiába kereste az ebédlőben, megköszönte a háziaknak a szíves vendéglátást és elbúcsuzott a társaságtól. Körüljárta az asztalt és észrevette, hogy a táborszernagy szúrós szeme állhatatosan, mintegy megbűvölve a jobbik füléhez tapad, a mely lángolt és vérvörös volt, mint az izzó vas... A löcsei sárga asszony pillantása az ajtóig kísérte, a három kis grófnő pedig rajongó lelkesedéssel nézett utána.

— Ez kellett nekem, — mondta Milán, a kinek keze szinte elzsibbadt a forróbbnál forróbb kézszorításoktól. — Most már fölemelt fővel oldhatok kereket... Budapestről majd

küldök Mádaynének egy bokrétát, a három kis grófnőnek pedig három bonboniert, azzal punktum!

A kastély előtt várt rá a Horkay négyese. A kegyelmes asszony, kalapját a kezében tartva, ott állott a kurtafarku, hetyke ostorhegyes mellett és összecsucsorított szájjal, gyöngéd hangon beszélt valamit a lónak. Mikor meglátta Gyurkovicsot, lehunyta a szemét és sápadt mosolylyal nyujtotta feléje a két kezét.

— Hogy féltettem magát! Hogy féltettem attól az emberölőtől!

— Fogom még látni? — kérdezte Milán, a ki — tekintet nélkül a kocsis- és lakáj-publikumra, — fogva tartotta a Hetviczné két kezét.

A szép asszony igent bólintott a fejével.

— Holnap délben együtt ebédelünk.

— Holnap délben? Hol?

— Budapesten, a József-utcai palotámban...

— Tehát utazik?

— Utazom... Mértéket kell tartani a családi örömeinkben is...

— Tehát holnap!

— Valami fontos mondanivalóm lesz . . .
Azt hiszem — magát — is — fogja — érdekelni . . .

Mikor a fogat megindult, a kegyelmes asszony ott állott a terrász lépcsőjén és két karját keresztbe fonva, (úgy, miként Első Napoleon szokta,) elgondolkozva nézett Gyurkovics Milán után.

A kalotaszegi varrottas mellény.

Alig hogy a gyorsvonat megindult, Milán szívéen hirtelen rémület nyilalt át . . . Eszébe jutott a két ártatlan öcsese, Gyurka és Sándor, a kik most már ötödik napja, hogy epedve várakoznak rá Sándor-utcai lakásukban, a kalotaszegi varrottas mellény társágában.

A következő föltételes megállóhelyen már kidugta a fejét az ablakon és dühös türelmetlenséggel mondta:

— Még se vagyunk Budapesten? Skandalum, hogy milyen lassan dőcög ez a vonat! Tanuljanak az amerikaiaktól!

Egy fővárosi hírlapot vett a stáción és mikor megnézte a vezércikket, megkönnyebbültén lélegzett föl.

Dénes miniszter utóda!

Minisztere tehát végérvényesen megbukott. A címzetes segédfogalmazó tíz napig nem volt a hivatalában és hébe-korba elborongva gondolt mulasztásának disziplináris következményeire; de most bízott magában, hogy az általános fölfordulás közepett ebből is ki fogja magát vágni.

— Dénes tehát megbukott, — szólt utitársához Milán.

Utitársa a kécskai vadásztársaság egyik tagja volt, az a bizonyos kaszinótag, a kinek a nevét nem ismerte s a kiről annyit tudott csak, hogy mindenütt látható és hogy minden házban befentes.

— Sajnálom Dénest, — mondta a másik, — mert iskolatársam és jó barátom volt...

(Mennyi iskolatársa is van egy miniszternek! gondolta Milán magában.)

— Most talán feleségül veszi Hetvicznét, folytatta a másik.

— Kit venne el?

— A kegyelmes asszonyt...

— Már mint a miniszter?

— Természetesen, Dénes... Hiszen az egész vármegye ezen töri most a fejét...

A mindent tudó úr, — mivel Milánnak volt annyi esze, hogy nem árulta el a maga tudatlanságát, — bőbeszédűen kezdte tárgyalni a Hetvicz-Dénes esetet.

— Azelőtt sokat jártam a Janky-házba és jól emlékszem vissza Hetviczné leánykorára... Már akkor is egy kicsit izés volt — hogy is mondjam? — hóbortos! Beleszeretett a kasznárjának vagy az ispánjának a fiába, Dénesbe, a ki akkor még kishivatalnok volt a minisztériumban... Valami bolond, szenvedélyes szerelem lehetett az és a vármegyében nagyon különös dolgokat suttoztak... Azt mondták, hogy a bárónő hozzá fog menni, sőt azt is beszélték, hogy hozzá kell mennie Déneshez... Annyi tény, hogy Janky bárónő az egész gótai almanak nagy rémületére Dénesné akart lenni, de valami kicsiségen aztán összevesztek a szerelmesek. A bárónő ugyanis azt kívánta, hogy Dénes szerezzze meg a nemességet, a mit könnyen ki lehetett volna neki jární... Dénes pol-

gári érzékenysége fennakadt ezen és mivel ezúttal az ország legnyakasabb embere állott szemben az ország legönfejűbb hölgyével, bekövetkezett a szakítás . . . A bárónő, hogy a szakítást véglegessé tegye, elkeseredésében hozzáment Hetviczhez . . . Dénes pedig, mint afféle dühös stréber, azalatt megmászta a hivatalos lajtorja minden fokát . . .

(Gyürkovics Milánnak ekkor eszébe jutott az orgonavirágos hölgygyel való találkozása az országháza karzatán. Az utitárs pedig folytatta elmélkedését.)

— A kik sűrűbben érintkeznek a kettővel, úgy látják a dolgot, hogy — bár dacosan kerülgetik egymást és egymás nevét se veszik az ajkukra — ma is a körmük hegyéig telve vannak haragos szerelemmel... Bizonyos, hogy Dénes föltűnően közömbös az asszonynéppel szemben, a mely pedig ugyancsak sűrűn kísértgeti a kegyelmes agglégényt. Hetviczné pedig kétségbeesett kísérleteket tesz, hogy megszabaduljon az urától . . . Ha Dénes egy békítő szót mondana Hetvicznének, azt hiszem, hogy az asszony, semmivel se törődve, esze nélkül menne

utána... Dénes azonban eddig sokkal exponáltabb állást foglalt el, semhogy ilyenféle botránnyal szabad lett volna magát kompromittálnia... Ma már másképp van. Dénes nem miniszter többé és az udvar előtt, a mely végleg megvonta tőle kegyét, nincs már mit veszítenie... Belekóstolt a földi nagyságba, belefáradt és elkedvetlenedett, — meglehet, hogy most kedve jön belekóstolni abba is, a mit boldogságnak szokás nevezni...

Az utitárs elhallgatott, Milán pedig egy kelletlen mozdulatot tett a kezével, mintha szúnyogot akarna elriasztani az orráról. Ilyenformát gondolt magában:

— Ez az én jó barátom, a kinek nevét nem tudom, vagy poéta, vagy kofaasszony, vagy pedig szajkó... Mert hogy két emberfia tíz esztendeig titokban szeresse egymást, az gyakran szokott megesni a regényekben, de nem Kécskán...

Aztán más egyébről kezdtek beszélgetni és az utitárs azt a megjegyzést tette magában, hogy a másik, a kinek a nevét ő se tudta, igen szeretetreméltó ember.

— Ha egyszer elúnod magadat Budapés-
ten, majd meglátogatlak én ...

Azzal odaadta Milánnak a névjegyét.
Gyurkovics egy futólagos pillantást vetett
csak a kártyára, aztán az ajkába harapott,
hogy el ne nevesse magát. Hogyis lehet vala-
kinek ilyen névjegye:

Csik szent-gáspári és kraszna-gelléri

GÁSPÁR JENŐ

cs. és kir. asztalnok, a M. A. R. lovagja,
nagybirtokos stb.

(Hogy mi legyen az a M. A. R., a mely-
nek az utitárs lovagja volt, azt se Gyurko-
vics Milánnak, se nekem nem sikerült meg-
tudnom.)

Milán is odaadta utitársának a maga név-
jegyét és a másik ugyancsak az ajkába hara-
pott, hogy el ne nevesse magát. Hogyis le-
het valakinek ilyen névjegye:

GYURKOVICS

Mikor Gyurkovics Milán a budapesti pályaudvaron kocsiba szállt, rettenetes türelmetlenség vett rajta erőt.

— Hajts, a hogy csak tudsz! kiáltotta oda a kocsisnak.

Megérkezett a Sándor-utcába és egyszerre négy lépcsőfokot is átugorva, vágatott föl a garádicson.

— Csak későn ne érkezzem!

A lakás ajtaja zárva volt, türelmetlen kopogtatására nem felelt senki és a Frau Anna fülkéjében se mozdult semmi. Szerencsére nála volt az előszoba kulcsa, így mégis bemehetett... Viharosan dobogó szívvel lépett az első szobába... Meg volt indulva, mint a bányász, a ki behatol a beomlott tárnába,

a hol bajtársai öt nap óta várják a segítséget...

— Gyurka! Sándor! — kiáltott gyöngéd, vigasztaló hangon.

Semmi válasz. A másik szobában pedig üresen állott a megvetett két ágy.

— Fiúk! Ne izéljetez már! — szólt Milán nevetve, de a nevetés nem a szívéből fakadt.

Oly hideg, barátságtalan és üres volt a lakása... Megint kiment a Frau Anna fülkéjébe, megint visszajött. Vajjon hová lehetetek? Aztán felkutatta a két szobát, még az ágy alá is nézett, de sehol nem talált semmit, a miből arra lehetett volna következtetni, hogy itt emberek tanyáznak... A lakás olyan sívár volt, mint egy pusztasziget az óceán közepén...

Végül kinyitotta a szekrényeket is. Az egyik szekrény sarkában, elfeledten és titokzatosan, mint egy vízözön előtti állat csontja, ott feküdt a kalotaszegi varrottas mellény...

Babonás félelem vett rajta erőt, mikor egyszerre neszt hallott a háta mögött. Az ajtóban látta Frau Annát, nagykendővel a

fején és papírsomaggal a kezében. Az asz-
szonyság is nagyon meg volt ijedve, mikor
meglátta a Milán dült ábrázatát.

— Jesszus Máriám, — hát él még a nagy-
ságos úr?

— Hol van Gyurka? Hol van Sándorka?

— Hát nem a nagyságos úr vitte el
őket?

— Én?

A mit Frau Annától megtudott, az még
jobban nyugtalanította. A fiúk négy-öt nap-
pal ezelőtt tűntek el a lakásból, kevés idővel
azután, hogy Milán Kécskára utazott.

— Hová lehettek? — kérdezte Frau
Anna.

Milán dacosan vállat vont.

— Hát őrzője vagyok én a testvéreimnek?

Ugyanazt mondta, a mit Kain mondott,
mikor az Úr számon kérte tőle Ábelt.

— Kain! Kain! Hol vannak testvéreid,
Gyurka és Sándorka?

Ámbár ezzel eleibe vágok az elbeszélé-
semnek, mégis elmondom, hogy Milán még
három napig hiába várta haza két öcscsét.
Keresni kezdé őket a rendes kávéházaikban

és délben a váci-utcában. Mind hiába! Haza is táviratozott Bács-Tamásra, de onnan azt a válasz kapta, hogy nem tudnak a két fiúról semmit.

Még egy kísérletet tett. Az egyik napilapban a következő hirdetést tette közzé:

Gyurka és Sándor! Gyertek haza.

Mindent megbocsátok.

Milán.

Erre se jött válasz . . .

Szép Heléna.

Mikor Milán másnap — a megérkezése után való nap — elment a József-utcai Jankypalotába, meggyőződhetett róla, hogy Hetviczné meg szokta tartani a szavát. A kegyelmes asszony az előszobában fogadta vendégét. Még utiruhában volt.

— Egy órával ezelőtt érkeztem meg Kécskáról... Kocsin jöttem...

Bevezette egyik kis szalonjába, ott egy üveg cognacot állíttatott eléje meg egy dobozzal cigarettát, ő maga pedig öltözködni ment.

Nagysokára visszajött megint és ekkor az egész kegyelmes asszony végig sárga volt. A pongyolája — melyet selyemzsinórral kötött meg karesú derekán — sárga atlasz, a

keztyűje sárga svéd bőr, a harisnyája sárga selyem. Csak az arca volt rózsás a hideg víztől. Első dolga volt, hogy permetező labdával egy üveg orgonaillatot fröcscentett szét a szobában, aztán parancsot adott, hogy terítsenek villásreggelihez, nem az ebédlőben, hanem a kis szalonjában.

Ketten ültek asztalnál, mint a fiatal házasságok. Az asztal a kandalló előtt állott, a mely igazi velencei kandalló volt és nem aféle novella-kandalló. A szép asszony körülben bámulatos étvágyat fejtett ki. Ő hajnal-tól estig folyton járt-kelt, forgott és duruzsolt, mint a gyerekek bűgőcsigája és ha asztalhoz ült, éhes volt, mint a farkas.

Fekete kávénál, mikor a főlszolgáló cse-lédek már nem háborgatták őket, a kegyelmes asszony maga is cigarettára gyújtott. Hátradült a karosszékében, fehér fogait mutatta és hosszan nézett a Milán szemébe. Meglátgzott az asszonyon, hogy valami rosszban töri a fejét.

— Kíváncsi? — kérdezte egyszerre Milántól.

Aztán elkomolyodott.

— Én magát nagyon jellemes embernek tartom, Gyurkovics... Sőt, ha igaz akarok lenni, akkor maga az első jellemes ember, a kivel életemben találkoztam... Mert a többi — a többi — eh!

Egy szimbolisztikus mozdulattal a kandallóba dobta a cigarettáját...

— Parancsoljon velem, — mondta Milán.

— Elmondom, hogy mit akarok..... A budai színkörben még mindig játszanak... Holnapután lesz a búcsuelőadás... A Szép Helénát adják...

Hetviczné ekkor elhallgatott, szelid, könnyörgő mosolylyal pillantott Milánra, majd így folytatta:

— Gyurkovics, édes Gyurkovics! Én holnapután a budai színkörben el akarom játszani Szép Heléna szerepét!

Milán majd hogy ki nem ejtette kezéből a kávé csészét.

— A Szép Helénát akarja játszani?

— Azt... A hüvös időjárásra való tekintettel jobb szeretném ugyan, ha ezt a szerepet valami fűthető színházban játszhatnám,

de nem hiszem, hogy a népszínház kötélnek állana s azért nincs egyéb hátra, mint hogy tévünknek megnyerjük a színköri direktort...

— De miért akar föllépni?

— Azért, mert ha nem játszhatom el a Szép Helénát, meghalok bánatomban. Ha pedig eljátszom, valószínű, hogy a férjem el fog kergetni, a mi kimondhatatlanul boldoggá tenne... Eddig is megpróbáltam már sok mindent, hogy szakításra bírjam az uramat, de ő rettenetes módon ragaszkodó férj. Bármilyen skandalumot is rendeztem, eddig mindig letagadta, vagy elsimította... A Szép Helénát nem tagadhatná le és nem is simíthatná el... Ennek ezer szemtanuja lesz és a lapok külön tudósításokat fognak róla írni... Régóta tartogatom ezt az ütőkártyámat és most elérkezett az ideje, hogy kijátszszam...

Milánnak e pillanatban eszébe jutott kécskai utitársa.

— És miért nem játszotta ki már eddig? — kérdezte.

A szép asszony szemérmatosan lesütötte a szemét. Láthatólag nagy zavarban volt.

— Gyurkovics, maga olyan különös dolgokat kérdez tőlem!

Aztán kissé nekibátorodott és mosolyogva a fiatalember karjára tette a kezét.

— Hát nem sejti, miért akarok most minden áron szakítani a férjemmel?

(A valóságban úgy volt a dolog, hogy a szép asszony a mai napig nem *merte* kijátszani az utolsó ütőjét. Attól félt, hogy a családja egy ilyen országra szóló skandalum után bolondnak fogja nyilváníttatni; úgyis ez volt a lőcsei sárga asszony kedves terve. Most azonban — a mióta e kérdésben hazánk egyik kiváló jogtudósával értekezett — nem félt már ettől, sőt úgy tudta, hogy a táborszernagy, ha tényleg bolondnak nyilváníttatná hitestársát, ezzel csak az ő malmára hajtaná a vizet... Ha bolondnak nyilvánítják Hetvicznét, akkor Hetviczné be fogja bizonyítani, hogy ő már férjhezmenetele idején is bolond volt, éppen ennyire, vagy talán még bolondabb és ez esetben a szentszék bizonyára megsemmisítené házasságát.)

Milán alkudozni próbált a kegyelmes asszonynyal.

— Talán mégis jobb volna, ha más szerepben lépne föl? Például a Lowoodi árvában?

A báróné azonban fejét rázta.

— Nem, nem! A Szép Heléna szerepe inkább megfelel az én művészi egyéniségemnek. Különben is betéve tudom az egész szerepet, mert leánykoromban egyszer — egy műkedvelő előadáson — föl akartam benne lépni... A gyámom — a számár! — nem engedte meg...

Aztán elmondta Milánnak, hogy mi lesz az ő dolga. Mindenekelőtt a direktorral kell beszélnie. Igérhet neki, a mennyit kíván: ezer vagy kétezer forintot. A fődolog, hogy az előkészületek titokban maradjanak, mert ha a táborszernagy nesztét venné a dolognak, még az utolsó órában is megakadályozná az előadást... A rendes színpadon primadonnával kell hirdetni az előadást, a primadonna aztán egy órával az előadás előtt be fog rekedni és ekkor fogják csak kiragasztani az új színlapot, Hetvics báró táborszernagy feleségének nevével...

— Most pedig siessen Budára, aztán értesítsen, hogy mit végzett a direktorral?...

Mikor kezét nyújtott a fiatal embernek, annak egyszerre az a vakmerő gondolata támadt, hogy megöleli a kegyelmes asszonyt. A sárgaselyem gombolyag azonban ügyesen kisiklott a karjai közül és a nagy karosszéke mögé vonult.

— Ne legyen olyan szemtelen, édes barátom, hanem várja meg a maga sorát!

Ezzel csókot intett a távozó után és csinos kis alt-hangján trillázni kezdett:

Vénusz anyám, csak azt kérdezem én;
Miért oly gyűlöletes tenéked az erény?

Milán igen lelkiismeretesen járt el megtisztelő küldetésében. Az igazgató egy sorsüldözte király borongós méltóságával fogadta, mikor azonban a fiatal úr azt a bizonyos ezer forintot emlegette előtte, dühbe jött.

Minek nézik őt? Minek? Őt nem lehet olyan könnyen lóvá tenni. Ezer forint? Annyi pénz talán nincs is a világon.

Csak nehezen lehetett vele megértetni, hogy az ajánlat komoly. Az igazgató urat akkor egészen elbágyasztotta a nagy boldogság. Kezes lett, mint a hetes bárány és

ha Hetviezné akarta volna, nemcsak a Szép Heléna, hanem a Leár király szerepében is fölléphetett volna.

Harmadnapra délben megtartották az első és utolsó próbát. A színészek még akkor se tudták, hogy ki az a titokzatos szép asszony, a ki ötszázforintos köpenyegben jár-kei a színfalak közt.

— Elragadó! Pompás!

Ezt az igazgató kiáltotta több ízben.

— Biztos, hogy kifütyölik . . . De nem baj!

Ezt Milán mondta, a ki egyedül állt a homályos nézőtéren.

A kegyelmes asszony eldiskurálgatott két-három órát a színpadon és mikor a próba után Milánnal megint áthajtatott a lánchidon, épp oly keveset tudott a darabból, mint a próba előtt.

Elérkezett a nagy este.

A kegyelmes asszony egyedül akart átkocsizni a színpad körbe, de megkérte Milánt, hogy látogassa meg öltözőjében még az előadás kezdete előtt. Gyurkovics egy negyed órával hét előtt lépett be az öltözőbe, óriás

orgonavirágbokkrétával a kezében. Útközben már látta a vörös cédulákat, a melyeket keresztbe ragasztottak a színlapon: *Kinizsi Paula kisasszony rekedtsége miatt Hetvich-Janky báró tábornaszernagy ő excellenciájának neje fogja eljátszani Szép Heléna szerepét.*

A báróné ott ült a fényesen kivilágított, deszkafalu öltözőben. Egész termetét prémes nagy köpenyege takarta el, csak arany cipőjének hegye látszott ki a köpenyeg alól.

— Jaj, csakhogy itt van! — szólt Milánhoz.

Az arca sápadt volt a festék alatt.

— A keze remeg? — mondta Milán.

— Mindenem remeg Még a fogam is vacog . . . Rettenetesen félek . . . Azt hiszem, óriás bolondot tettem, mikor magára hallgattam . . .

— Rám hallgatott?

— Persze, maga az oka mindennek . . . Miért nem verte ki a fejemből ezt az ostobaságot? En asszony vagyok, de maga férfi és azért kötelessége volna okosabbnak lenni . . .

Milán jó arccal hallgatta végig a szép asszony gorombaságait.

— Mit akar most tenni?

— Ki fogom hirdetni, hogy én is berekedtem, mint Kinizsi Paula kisasszony . . .

— Annak nagyon fog örülni a táborszernagy úr . . .

A táborszernagy említése gondolkozóba ejtette a kegyelmes asszonyt.

E pillanatban bekopogtatott az igazgató.

— Mindjárt kezdjük! A ház zsufolva van! Ilyen előkelő publikumot nem látott még a nemzeti színház se!

Azzal elrohant megint.

— Mutassa a kosztümjét! -- szólt Milán.

— Nem, nem! Szégyenlem magamat!

— Bundában akarja eljátszani Szép Helénát?

— A színpadon az más, — de itt, ebben a kis szobában . . .

— Legalább megszokná a tüzet, még mielőtt föllép . . .

— Gondolja, hogy akkor megjön a bátorságom?

Habozva és lángvörös arccal csusztatta

le hófehér válláról a köpönyeget. Milán pedig egy pillanatra lehunyta a két szemét, mint szent Antal, mikor a sátán kísértése ellen védekezett . . . Egy vastag gyöngyfüzér és egypár arany szandál volt a kegyelmes asszonyon; a szandálját piros szalaggal fűzte a lábához; volt rajta azonkívül valami görögös ruha is. Mindegyik vállán egy-egy sziporkázó gyémántesatt tartotta össze a ruhát.

— Azt hiszi, hogy ki fognak füttyölni? — kérdezte a báróné aggódva.

— Mit, kifüttyölni? Tombolni fognak örömkben a nyomorultak! — mondta Milán, a ki e pillanatban az egész színházi publikumra féltékenykedett.

Megint bekopogtatott az igazgató.

— Pompás! Mindjárt kezdjük . . . Megadom a jelt . . . Kegyeskedjék a színpadra fáradni . . .

Szép Heléna elsápadt, de aztán magára vette köpenyegét és kiment a színpadra, annyi megadással, mint az áldozatra szánt bárány. Ilyen szelidarcu Szép Helénát még nem láttak színpadon.

— Meg kell lennie, barátom . . . Isten nevében előre!

Mikor a függöny felgördült, ketten ott álltak az egyik színfal mögött és visszafojtott lélegzettel hallgatták a nézők tompa moraját. A kar énekelt, Hetviczné pedig olyan arcot csinált, mintha ez volna az ő temetési éneke.

— Mi lesz velem? El fogok ájulni, el fogok sülyedni . . .

A kar elvonult és Kalhasz kettesbe maradt Páris királyfival.

— Mindjárt föl méltóztatik lépni! Kegyeskedjék vigyázni a végszóra!

A végszó még nem hangzott el, mikor egy szál asztalos férfi lépett a szepegő szép asszonyhoz. Őszi felöltőt viselt és köcsöggalapot. Nem volt színházi ember, habozva és keresgélve tévelygett a karénekek közt. Mikor azonban meglátta Hetvicznét, egyenesen feléje tartott, megragadta a kezét és a haragtól szikrázó szemmel nézett rá.

— Én vagyok!

— Dénes!

A kegyelmes asszony összerázkódott, leejtette a lorgnonját és kezét a mélyen kivágott selyemderekához szorította.

Nem lehetett volna jobban meglepetve akkor sem, ha egyszerre az Úr haragos angyala áll elébe, harsonával a kezében, kihirdetvén az utolsó ítélet napját.

Gyurkovics Milán is kiegyenesedett és megemelte kalapját, mert megismerte volt miniszterét, Dénes István ő excellenciáját, a kinek még adósa volt tíznapi hivataloskodással. A miniszter azonban nem vett tudomást címzetes segédfogalmazójáról, hanem a felindulástól remegő, de parancsoló hangon fordult a szép asszonyhoz.

— Rögtön velem fog jönni!

És Hetviczné? Engedelmesen hajtotta meg a fejét és zavart mosolylyal, könnyes szemmel nézte Dénest.

— Igen, Dénes, igen . . . Megyek már . . .

Elfogadta a karját és vele ment, hozzásimulva, szinte beleolvadva, öntudatlanul, mintha egy felsőbb hatalom hajtaná előre. Senki se szólt hozzájuk, a karénekesek és a munkások nem is törődtek velük. Elhagy-

ták a színpadot, odakünn szó nélkül beszálltak a Dénes fogatába és elhajtattak. A kegyelmes asszony az ültözőben hagyta a nap-pali ruháját meg a komornáját, még most is Szép Heléna jelmeze volt rajta és a hosszú köpenyege.

Milán tágranyitott szemmel, némán és mozdulatlanul nézett utánuk.

— Ez nem rossz! mondta.

Gyors felfogásu ifju volt és egy pillanat alatt mindent megértett. Megértette, hogy Dénes ő excellenciája az a nagy asszonyszelidítő, a ki előtt az éleskarmu női ragadozó doromboló házi cicává szelidül.

A következő pillanatban nesztelen léptekkel ott termett mellette a direktor.

— Hamar! Most lép föl... Hol van a kegyelmes asszony?

Milán az ujjával csettintett.

— Perdü! — mondta kártyás műnyelven.

A direktor ijedten nézett rá.

— Hol van?

— Hát hol volna? Elment. Eltűnt. Elutazott. Egy kis dolga akadt Pesten. Holnap ilyenkor talán visszajön megint.

Olyan dühös jókedvében volt, a mit az akasztófa humorának szokás nevezni. Igen megörült, hogy talált egy embert, a ki még nála is jobban meg van rökönyödve.

A direktor ekkor kivette nagy, sárga zsebkendőjét, végigtörülte a homlokát, aztán leült egy székre és olyan hangosan lélegzett, mint egy kovács-fujtató.

Odakinn, a színpadon, egy kis zavar támadt. Kalhasz a szeme fölé emelte a tenyerét és így szólt:

— Ott jön a szép királyné!

És mivel a királyné nem jött, Páris királyfi is a szeme fölé emelte a tenyerét.

— Ott jön?

Mindaketten a Milán színfala mellett állottak; a főpap dühösen köhécselt, a királyfi pedig a direktorra fintorgatta az arcát, hogy mi lesz már azzal a Szép Helénával? Aztán a következő jelenetet rögtönözték:

— Mégis csak nagy kópé vagy te, Páris!

— mondta a főpap, aztán a mutatóujjával megbökte a királyfi bordáját.

A királyfi elkiáltotta magát és ijedten visszaugrott.

— Hogy is volt az a dolog a három istennővel? Az előbb nem értettem meg jól...

Páris belenyult a főpap tubákos szelencéjébe és egyet szippantott.

— Hjah, a három istennő! Nagyon furcsa história volt! A te kedvedért elmondom még egyszer...

Mekegő tenorhangján mégegyszer belekezdett az evoé-nótába. Időközben a direktor a színpalak között fölfedezte Kinizsi Paula kisasszony zöld kalapját, a mely bizalmasan közeledett éppen egy ujságíró cilinderéhez.

— Hamar öltözködjék! Be fog ugrani!

A diva egykedvűen mérte végig igazgatóját, majd előkelő hangon mondta:

— Ötven forint előlegért...

Tíz perccel később, mikor Páris királyfi már harmadszor is elénekelte a krétai nótát, a főpap megint a szeme fölé emelte a tenyerét.

— Ott jön a szép királyné! Most már igazán jön!

Andalgó léptekkel, vörös parókával a fején, lorgnonnal a kezében föllépett Kinizsi Paula kisasszony... A közönség egy kicsit lármázott, néhányan pisszegni kezdtek, de a

tapsolók csakhamar felülkerekedtek. Mert Kinizsi Paula kisasszony ama művésznők sorába tartozott, a kiknek a szentírásban járatos közönség sokat bocsát meg.

Hetviczné azalatt elhajtatott a Dénes kocsiájában. Mikor az alagútba értek, a kegyelmes úr megszólalt:

— Mi jutott eszébe? — kérdezte dühösen. — Hogy gondolhatott ki ilyet?

A kegyelmes asszony nem válaszolt. A kocsi sarkába dőlt, két kezével összefogta a köpönyegét és makacs kitartással nézte kisérője arcát.

— Szóljon, hogy gondolhatott ki ilyet? Ön mindennap valami új esztelenséget követ el... A neve már közszájon forog... Ön nem törődik se a nevével, se a női méltóságával... Most haza fogom vinni, de meg fogja nekem ígérni, hogy nem tesz többé ilyet... Igérje meg!

Az asszony makacs hallgatásba merült és Dénes szelidebb húrokat kezdett pengetni.

— Megigéri, ugy-e, Neszti? Hiszen ön tud nagyon jó is lenni, ha akarja...

Hetviczné csak annyit értett, hogy *Neszti-*

nek nevezte... A leánykori nevén szólította! Megragadta kísérőjének feléje nyújtott kezét, ráhajolt és görcsös zokogásra fakadt. Oly ellenállhatatlanul folytak a könnyei, mintha ezzel egy régi adósságát akarná megfizetni. A forró könyárban fölolvadt dacos szerelmének minden gyötrelme, tízéves nyomorúságának minden emléke.

Dénes nem taszíthatta el magától a zokogó asszonyt. Túrnie kellett, hogy odasimuljon a melléhez. És végig kellett hallgatnia egy különös, zavaros beszédet, melyet Hetviczné olyan édes puha hangon sírt el, mintha imádságot mondana.

— Rossz ember vagy, Pista, rossz ember! Nincs neked szíved! Miért hagyod gyötörödni a szegény Nesztit idegen emberek közt? Mit tettél velem? Ki vagyok én most? Egyszer Neszti voltam, napfény; tavasz, édes, hóbertos, minden voltam. És most — oh, most egy idegen ember felesége vagyok...

Milán az alkotmányban.

A színköri Szép Heléna-előadás estéje egy igen örvendetes családi eseménnyel végződött. Gyurkovics Milán ugyanis, mikor Hetviczné ott hagyta a színfal mögött, nagy bánatában elment az orfeumba és ott megtalálta az elveszett két fiut, Gyurkát és Sándorkát.

Először Sándort látta meg, a ki a bejáratnál állott és korához illő szerénységgel udvarolt egy pisze virágáros leánynak. Milán hátba ütötte.

— Itt vagy, kölyök?

A fiú keserűen mérte végig Milánt.

— No, te betörő, ugyan szégyelhetnéd magadat!

— Hol van Gyurka?

Gyurka ott ült az egyik páholyban. Sándorka ijedten fogta meg a Milán karját.

— Jaj, Milán, oda ne menj! Revolver van nála!

— Hát aztán?

— Megfogadta, hogy lelő, akárhol is ér...

— Majd adok én neki revolvért!

Szilárd léptekkel közeledett a páholyhoz, a hol Gyurka ült a kamarás Elefántovics társaságában. Rácsapott az öcsese vállára.

— Szervusztok, gyerekek!

Gyurka megfordult és sötéten végigmérte bátyját.

— Nem ismerem az urat!

— Ne bomolj, Gyurka.

— Mondtam már, hogy nem ismerem az urat. Kikérek magamnak minden konfidenciát!

Milán egy kicsit elbeszélgetett az Elefánttal, aztán megint Sándorkához ment, a ki most a ruhatáros asszonyságnak udvarolt.

— Hát ti merre bujkáltok egy hét óta?

Eleintén ő se akart szóba állani Milánnal, de mikor a bátyja titokban egypár pofont ajánlott neki, készségesen válaszolt minden kérdésére.

— Nem bujkálunk, hanem más lakásba hurcolkodtunk . . . Gyurka nem akar többet veled lakni . . .

Aztán elmondott mindent, a mi Milánt érdekelhette.

Mikor Milán ama végzetes nap reggelén eladta a ruhájukat és elutazott Kécskára, az éjszakai mulatságtól fáradt fiúk délig aludtak. Aztán fölébredtek és csakhamar megértették szomorú helyzetüket. Egész délután várták Milánt, egyre növekedő türelmetlenséggel. Estefelé már olyan éhesek voltak, mint a farkasok . . . Sándorka ekkor magára vette a kalotaszegi varrottas mellényt, kihajolt az ablakon és fölhívta a sarki hordárt. Valami aprópénzüik még maradt, azon sonkát hozattak meg kenyeret . . . Megint aludni próbáltak, de nem voltak álmosak, azért lámpást gyújtottak és reggelig elkártyáztak az ágyban, természetesen csak hozomra. Aztán délig aludtak és mikor fölébredtek, sötét kétségbeesés vett rajtuk erőt. Ekkor fogadta meg Gyurka, hogy agyonlövi a *betörőt*, bárhol éri is. (Előbb persze ki kell váltani a revolvert a — a tisztító intézetből.)

Rettenetes nyomoruk közepett egy csodával határos véletlen segített rajtuk. Délután ugyanis csomagot hoztak a postáról és mikor Gyurka az izgatottságtól remegő kézzel kibontotta, egy kunkorodott végű ezüst pásztorbotot talált benne. Főtisztelendő és nagyságos Gyurkovics Nektárizs küldte, a kolumbácsi címzetes prépost (in partibus infidelium). Azért küldte, hogy rakassanak bele új gránátokat. Gyurka azonnal magára vette a kalotaszegi varrottas mellényt, az ablakon át fölívta a hordárt és elvitette az ezüst pásztorbotot a — tisztító intézetbe. (A boldog *Hét alvók*, a hajdani kolumbácsi egyházmegye védő szentjei, bizonyára elnézően mosolyogtak az égből.)

A hordár hozott annyi pénzt, hogy két rend ruhát kiválthattak a másik tisztító intézetből, aztán elmehettek vacsorázni, a mely fényűzésről az utóbbi időben egészen leszoktak. Mivel resteltek egy vendéglőben annyit enni, egymásután három vendéglőben is megvacsoráztak.

Másnap, midőn meggyőződtek róla, hogy Milán még se gondol velük, Gyurka indít-

ványára kihurcolkodtak a lakásból. Frau Annának nem szóltak semmit, a mit annál könnyebben tehettek, mivel minden föltűnés elkerülésével is el tudták végezni a hurcolkodást. Még csak Tauszky-szekérre se volt szükségük. Sándorka vitte az ébresztő órát, (soha senki még olyan meddő hivatást nem végzett, mint ez az örökké ignorált masina!) Gyurka pedig két fogkefét és egy pár Argosy-Braces-nadrágtartót szállított a reáltanodai új lakásra . . . Mivel új lakásukat nem köztölték senkivel, természetesen a bejelentő-hivatallal se, kárba veszttek főtisztelendő és nagyságos Gyurkovics Nektáriusz úr levelei, a melyekben exkommunikációval fenyegette két unokaöcscsét, ha nem intézkednek rögtön az in partibus infidelium pásztorbot ügyében...

— Képtelen könnyelmű fiúk vagytok! — mondta korholó hangon Milán, mikor Sándorka elbeszélte neki mindezeket.

A testvérek jó ideig elváltan éltek és Gyurka, a ki a francia királyok példájára nem felejtett semmit, (tanulni se igen tanult), véletlen találkozásai alkalmával következetesen ignorálta Milánt. Annyira követ-

kezetes volt ebben, hogy, ha néha össze-kerültek a bácskai ifjak közös kártyaasztalánál, mindig csak per procuracionem érintkezett a bátyjával.

— Valaki elosztotta a kártyát! Vagy: Egy úr nem adott vizit! — mondta szomszédjának Gyurka és ilyenkor Milánra vonatkozott a megjegyzése.

Egy pár hónapig nem történt semmi olyas, a mit érdemes volna följegyezni. Csak egy kósza pletykát iktatok ide, a melyről Gyurkovics Milán csik-szent-gáspári és kraszna-gelléri Gáspár Jenő utján értesült.

— Nos, mit mondtam? — szólította meg egy ízben a királyi asztalnok.

— Mit mondtál?

— Azt mondtam, hogy Dénes Pista feleségül fogja venni Hetvicznét.

— És nem vette feleségül.

— De el fogja venni. Jó forrásból tudom, hogy Hetvicz táborszernagy és a felesége közt tárgyalások folynak a válás dolgában... Az öreg úr a Szép Heléna-epizód óta nagyon belefáradt már az örökös családi ostrom-állapotba . . .

Milán ártatlan arccal kérdezte, hogy mi az a Szép Heléna-epizód?

— Talán csak hallottál arról a botrányról? A báróné föl akart lépni Budán, mint Szép Heléna... Dénes azonban jókor neszét vette a dolognak és megakadályozta szándékát... Karhatalommal elvezette, kocsiba pakolta és hazaküldte a lakására... Pedig kár volt! Ismerek embereket, a kik sokért nem adták volna, ha Hetvicznét Szép Heléna jelmezében láthatták volna...

(Milán látta és élete legszebb emlékei közé sorozta azt a látványt.)

A régi szerelmesek az este beszéltek először tíz esztendő óta. Másnap Hetviczné egy üveg atropinnal a zsebében elment Dénes Pista hugához, összecsókolta, egy kicsit sírt, majd azt mondta, hogy a szeme láttára meg fogja magát mérgezni, ha nem hozza össze a miniszterrel... A megrémült asszony elküldött Dénesért... A régi szerelmesek aztán megbékültek és már az első találkozás alkalmával szóba került köztük a házasság.

— Nem lehet magát feleségül venni —

mondta Dénes. — Annyi botrányt követett el, hogy nem lehet . . .

— Próbálja meg! — könyörgött szeliden az asszony.

Dénes félóráig fel-alá járt a szobában.

— Legyen! — mondta. — De becsület-szavamra fogadom, az első botránynál, a mit az én házamban csinál, agyonlövöm magát is, magamat is. Belenyugszik ebbe?

A báróné egy kicsit elgondolkozott. Talán jobban szerette volna, ha Dénes agyonlövés helyett csak azt igéri neki, hogy megveri . . .

— Nem bánom, — mondta. — De nekem is van egy föltételem. Igérje meg, hogy soha egy napig se fog magamra hagyni... Szívesen kísérem el vadászataim és minden utjára. Ha ezt megigéri, akkor jótállok magamért.

Ennyiben megegyeztek és Dénes maga értesítette a táborszernagyot, hogy mire határozta el magát. Hetviczné is írt a férjének. Ezt írta neki:

„Hat hónap mulva Dénes István társaságában Olaszországba utazom. Magától függ,

hogy mint Dénesné, vagy mint Hetviczné
teszem-e meg ezt az utat . . .“

A táborszernagy dühösen elnevette magát.

— Jól van, — mondta. — Nem állhatok
kegyetlenebb bosszút Dénesen, mint ha hozzá
adom a feleségemet.

Nem lehetett már egyebet tenni. Arra sem
lehetett már gondolni, hogy karddal vágják
ketté a gordiusi csomót, a mióta a vasgyúró
gárdista jobbik karja megbénult.

A válópört — Hetviczné szavai szerint
— *kölcsönös kiállhatatlanság* alapján indítot-
ták meg.

A tavasszal aztán arról értesült Milán,
hogy a szép asszony tényleg Olaszországba
utazott Dénessel. Még nem volt ugyan Dé-
nesné, de már Hetviczné se volt s ez ok-
ból magukkal vitték Dénes hugát.

Hat héttel később valami nagyon különös
dolog zavarta meg Gyurkovics Milán nyu-
galmát. A kávéházban ült és a lapokat ol-
vasgatta, mikor a szeme a következő híren
akadt meg:

A kécskai mandátum. A kécskai szabad-
elvű párt Kulcsár Sándor elnöklése alatt

megtartott mai értekezletén egyhangu lelkesedéssel elhatározta, hogy a Kovács István főispánná történt kinevezése folytán megüresedett mandátumot Gyurkovics Milánnak fogja följajánlani. Gyurkovicsot kiváló adminisztratív tehetségnek ismerik és remélhető, hogy tehetségének, ha majd szőnyegre kerülnek a közigazgatási reformok, nagy hasznát fogja látni a párt.

— Lám, — mondta Milán meghökkenve, — nem is tudtam, hogy nekem druszám van az országban.

Egy pár nap múlva az ujságok megint megemlékeztek a kécskai mandátumról. Most meg azt írták, hogy ama titokzatos Gyurkovics Milán, — a kinek megválasztatása több, mint bizonyos, — június 5-én programbeszédet fog mondani Kécskán, a hol nagy lelkesedéssel várják.

— Ez nagyon különös, — mondta Milán. Június 4-én a következő táviratot kapta Kécskáról:

„Értesítést kérünk, melyik vonattal várhatjuk nagyságodat. Kulcsár Sándor pártelnök.“

Milán elsápadt.

— Jézus Máriám, csak nem —?! De ha mégis?!

Azt kellett hinnie, hogy a másik Gyurkovics Milánnak szóló telegramot tévedésből neki kézbesítették és hogy megbizonyosodjék erről, megkérdezte a rendőrség bejelentő hivatalában, hogy lakik-e még rajta kívül több Gyurkovics Milán is Budapesten? Azt a fölvilágosítást nyerte, hogy Gyurkovics nevű ember egyáltalában nem lakik a főváros területén, azonban Gyorgyevicsokból, Jurkovicsokból, sőt Gyurgyákovicsokból gazdag választék volna raktáron.

— Nincs egyéb hátra, le kell mennem Kécskára, — mondta Milán.

Mert két eshetőségre kellett elkészülnie: vagy más valaki a kécskai jelölt, vagy ő. Ha nem ő az és mégis leutazik Kécskára nem baj. Ha véletlenül ő az és nem utazik le: baj. Okos ember a legrosszabbat várja és elkészül a legjobbra.

Másnap lement Kécskára. A pályaudvaron nagy sokaság tolongott, zászlók lobogtak és zene szólt. A pártelnök, Kulcsár úr,

a kiben Milán megismerte a jószágigazgatót, levett kalappal lépett hozzá.

— Tisztelt hazafi!

Semmi kétség, ő a képviselőjelölt!

Négyes fogat röpítette a kastélyhoz, útjában lovas bandérium kísérte. A lovasok közt Milán megismerte néhány kécskai urasági lakáj arcát, a kocsit követő kortesek pedig ispánok és gazdasági gyakornokok voltak.

A kastélyban a bonórum direktor-pártelnök megmagyarázta Milánnak titokzatos jelöltségének előzményeit, megmutatván neki Janky báróné levelét, melyet Sorrentoból írt.

„Édes Kulcsár!“ — írta a kegyelmes asszony. — „Abból, hogy a maga vejét megválaszszuk kécskai képviselőnek, nem lesz semmi. A maga vejének majd más valamit keresünk, kécskai képviselő pedig Gyurkovics Milán lesz, a ki olyan ember, hogy mindenhez ért és mindenre jó. Akarom, hogy szép választást csináljon neki, az embereknek pedig sok bort adjon, hogy kiabáljanak. Bandérium is legyen, sok zászló, fáklyás-

menet és a ki a másik párttal szavaz, azt el kell csapni vagy el kell tőle venni a bérletet. Majd írok Gyurkovicsnak. A mi a Vassék négyes fogatát illeti . . .“ A levél többi részében már nem volt politikai tartalma.

Milán kegyelettel nézte a cseresznyeszár-hosszúságu betűket, melyek hóbertosan összefonódtak. A kegyelmes szép asszony tehát gondolt rá! (A kegyelmes szép asszony eleintén egy csinos szivartárcát akart küldeni Milánnak, de aztán — bár nem volt szerénytelen asszony — elgondolta, hogy ez talán még se elég kárpótlás Milán megcsalatkozott reményeiért és szivartárca helyett a kécskai mandátumot szánta neki. Írni is akart neki, bizonyára írt is volna, ha közbe nem jön valami fontosabb dolog: egy kirándulás a Vezuvra. A közben megfeledkezett mindenről, Milánról, a képviselőségről és Kécskáról . . .)

Ebédig a programbeszédére készült Milán, ebédnél azonban egy lelkiismeretbe vágó kérdésben kért felvilágosítást a pártelnöktől.

— Kérem, minő programmal léptettek föl engemet?

— Kormánypárti programmal . . .

Beszédét az alsó-kécskai községgháza előtt mondta el. Ugyanama ház előtt, a melynek tanácsszobájában az elmúlt ősszel az ő csalhatatlan cselvágásával gulyássá aprította a kapitányt. A beszédből elég lesz kiemel-nem a főbb pontokat:

A hármasszövetséghez való ragaszkodás; testvéri viszony Ausztriához, a közjogi alap fokozatos fejlesztésével: esetleg magyar ud-vartartás, nemzeti hadsereg és bank. Buda-pestnek világvárossá való fejlesztése, de nem a vidéki kulturális centrumok rovására. Tengeri és dunai hajózásunk fölvirágozta-tása. — Nemzetiségi és filloxéra-kérdés gyö-keres megoldása; felekezeti egyetértés; föld-adó leszállítása, indirekt adók eltörlése, szabad pálinkaégetés és dohánytermelés. A közigazgatás államosítása a nagyközségek autonómiájának tágítása mellett. Kécskának adassék állami gimnázium, esetleg gazdasági iskola, katonai garnizon, ménestelep, adóföl-ügyelőség, erdészeti hivatal és vicinális vasut...

A választók nagy lelkesedéssel hallgat-ták Milánt, valamint — a jószágigazgató úr

kívánságára — nagy lelkesedéssel hallgatták volna akkor is, ha fejenkint huszonöt botot ígér nekik.

Négy nap múlva megtörtént a kécskai választás és Milán óriási többséggel győzött.

(Megjegyzem, hogy később a négyszázötven kécskai választó közül, a ki se szolgálati, se bérleti viszonyban nem állott az urodalomhoz, tíz a bíráló bizottság előtt a választás megsemmisítését kérte, „mivel Gyurkovics Milán az ország négyszáztizenhárom választói lajstromának egyikében se szerepel mint adófizető polgár, ellenben bizonyos, hogy négy esztendő óta nem fizette meg se a hadmentességi, se egyéb adóját.“ A választást azonban nem lehetett megsemmisíteni, mivel a tíz aláíró közül az egyik — a kinek a jószágigazgató korcsmai jogot helyezett kilátásba — a bizottsági tárgyalás napján visszavonta aláírását.)

Mikor Milán a választás után visszautazott Budapestre, a pályaudvaron két öcsce fogadta, Gyurka és Sándor. Milán szívesen szorított velük kezet, Gyurkával is, megbocsátván néki fél esztendőn át tanúsított

illetlen magaviseletét. A kocsiban szigorú arccal fordult Sándorkához.

— Hogy vagy az érettségivel?

— Jövő hétre kaptam terminust, — mondta a megszeppent Sándorka.

— Tanulj, Sándor, tanulj, mert munka nélkül nincs jutalom . . . Különben majd beszélek a professzoraiddal . . .

Azzal Gyurkához fordult.

— Veled is van valami tervem. Majd látogass meg a napokban . . .

— Együtt vacsorázunk? — kérdezte Gyurka, ki úgy vélekedett, hogy a nagy napot orfeumi estével illenék megkoronázni.

— Holnap. Ma a szabadelvű klubban vacsorázom. Meg akarok ismerkedni a miniszterekkel . . .

Kezet fogott a fiúkkal, komoly arccal bólintott, szemébe nyomta a monokliját és elment.

— Azt hiszem, máris főispán akar lenni, — mondta Gyurka.

Elmondtam, *hogy lett Milánból képviselő.*

Szeretnék még egyet-mást elmondani Gyurka és Sándorka viselt dolgairól, de a fiatal urak (különösen a legkisebbik!) egyelőre még minden komolyság hiányában szütkölködnék, úgy, hogy mostanában nem is merném őket türelmes olvasóimmal közelebből megismertetni. Talán még benő a fejük lágya! A Gyurkovics-fiuk történetének azonban egyelőre

V É G E.

ÚJ IDŐK

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Szerkeszti

HERCZEG FERENC.

Főmunkatársak : *Mikszáth Kálmán*
és *Bródy Sándor*. Munkatársai külön-
ben a lapnak a legkiválóbb magyar írók
és művészek.

Előfizetési ára :

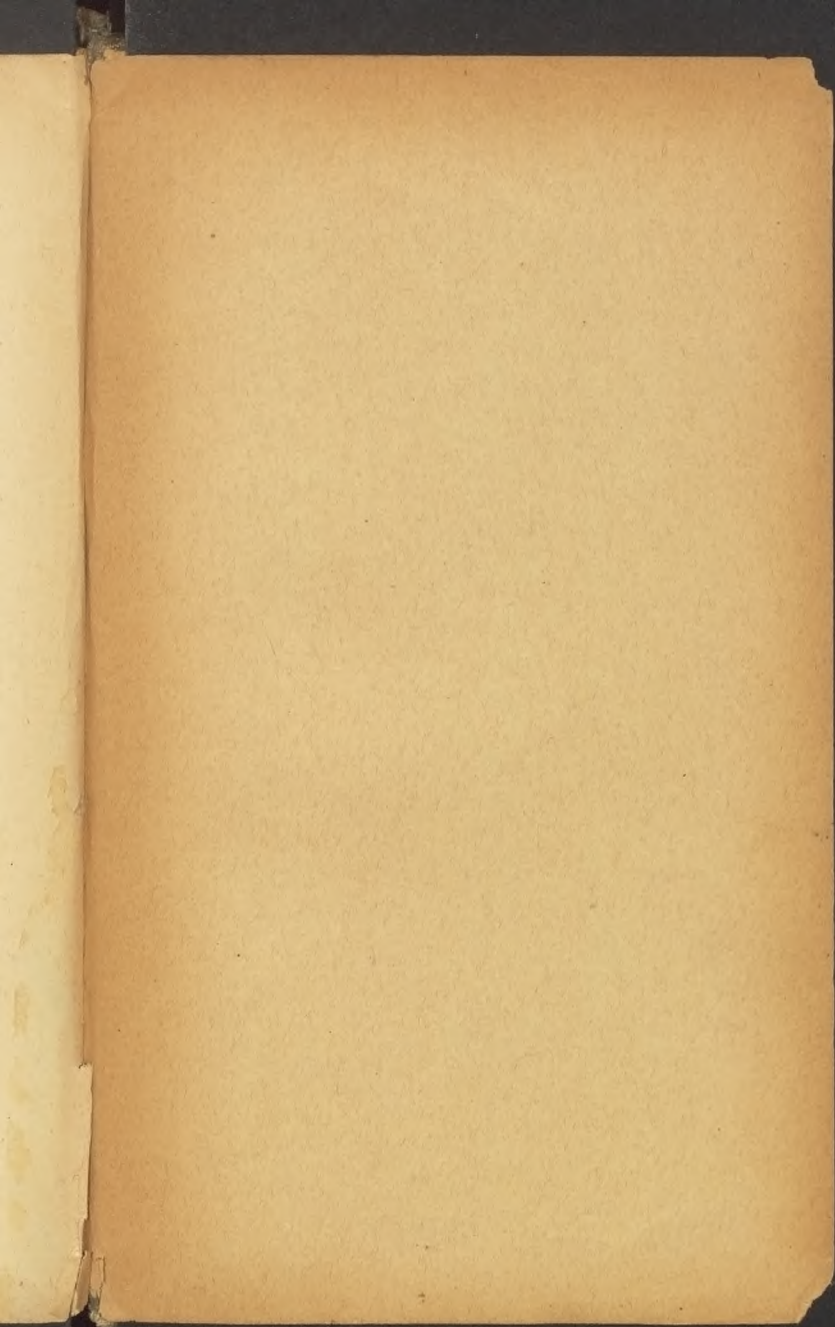
Egész évre 8 frt, félévre 4 frt, negyed-
évre 2 frt.

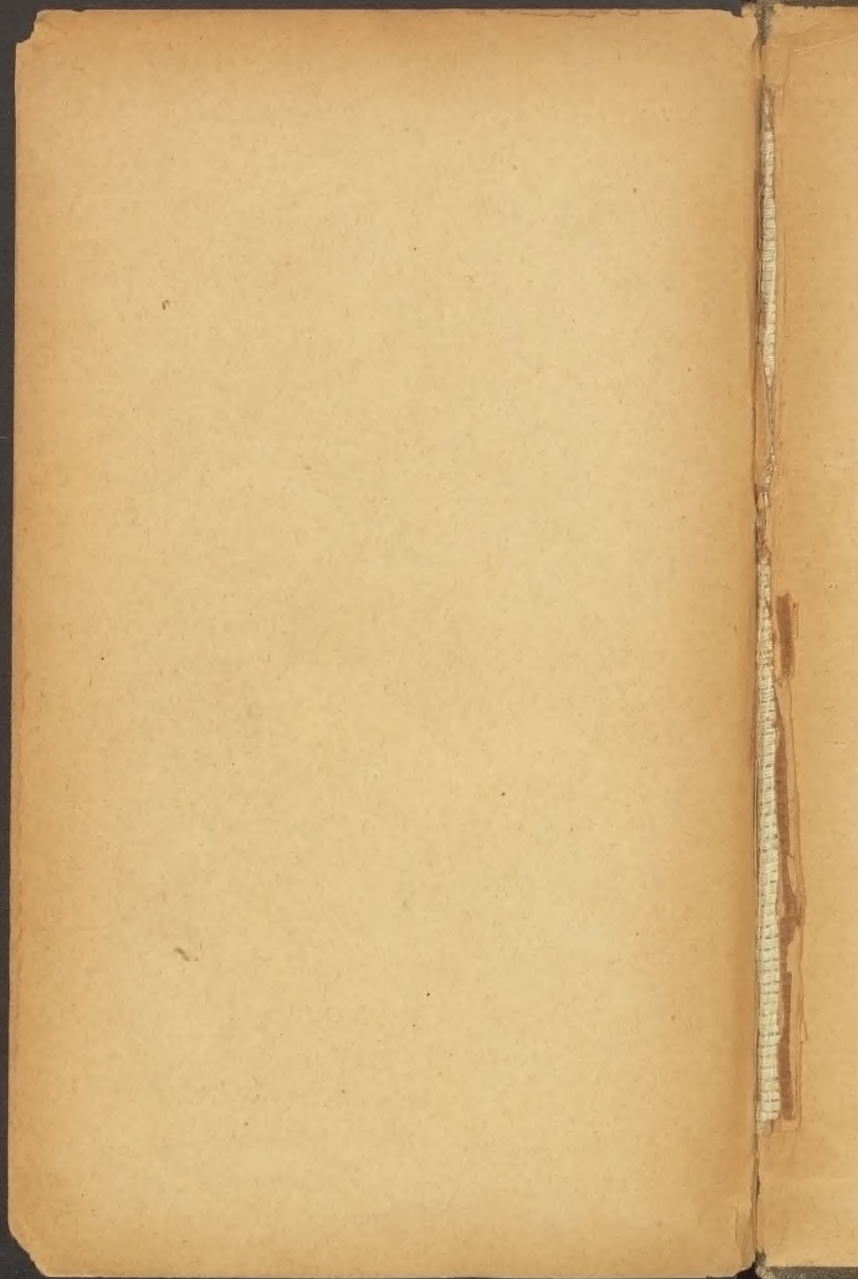
Mutatványszámot ingyen küld
az

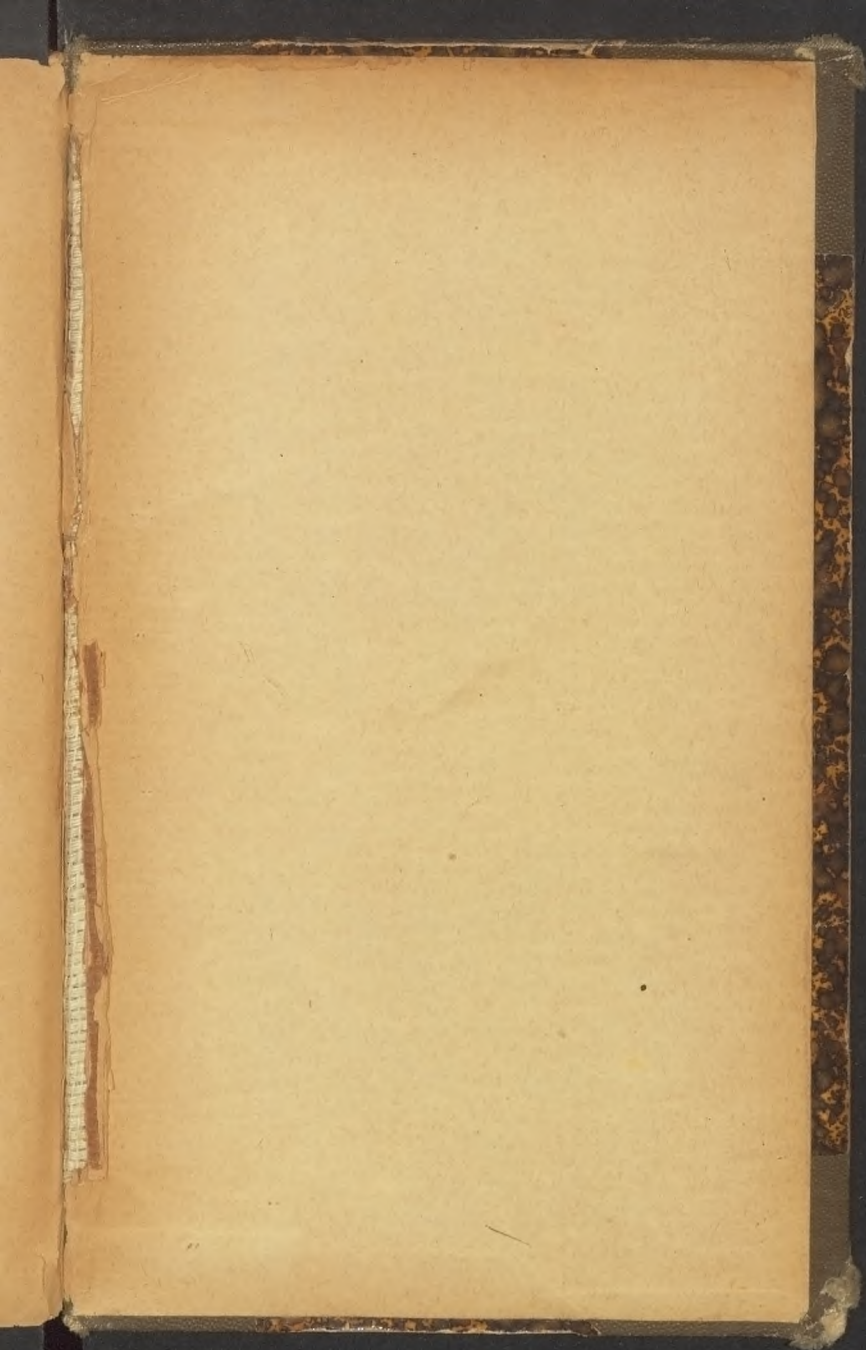
ÚJ IDŐK KIADÓHIVATALA

Buda pesten,

Andrássy-ut 10.

HERZEG

Myurkoics-rin